

1715.

9° Pelt, Jacobus: De clerico debitoro.

6° Boehmerus, Justus Henricus: De clerico debitoro

2 Sept. 1722 - 1735

9° et Boehmerus, Justus Henricus: De jure principis

Evangelici circa Norvici. 2 Sept. 1725 - 1737.

1, 6°. Boehmerus, Justus Henricus: De anno deservito

sea solaris promerito. 3 Sept. 1715, 1730 - 1739.

9° et Boehmerus, Justus Henricus: De causis arduis

et majoribus. 2 Sept. 1715 - 1732

9° Boehmerus, Justus Henricus: De causis arduis

et majoribus. Rec. 1754

9°, 6° Boehmerus, Justus Henricus: De involucriis

Simoniae detectis. 3 Sept. 1715 - 1736

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

22952 R
1715 16
7
1
2
DISSERTATIO INAUGVRALIS IVRIDICA
DE

CLERICO DE- BITORE

QVAM
DEO T. O. M. ANNVENTE
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO
DOMINO CAROLO

PRINCIPE BORVSSIAE, MARCHIONE
BRANDENBVRG. RELIQVA

IN REGIA FRIDERICIANA

EX DECRETO ET AVCTORITATE ILLVSTRIS
ICTORVM ORDINIS

MODERANTE

DN. IVSTO HENNING. BÖHNERO

ICTO, COMITE PALAT. CAESAR. REGIAE MAI. BO-
RVSS. CONSILIARIO AVLICO, ET PROFESSORE
IVRIS ORDINARIO

PRO GRADV DOCTORALI

SVMMSQVE IN VTROQVE IVRE HONORIBVS ET PRIVI-
LEGIIS RITE CAPESSENDIS

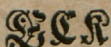
AD DIEM XXX. NOVEMBR. MDCCXV.

IN AVDITORIO MAIORI

HORIS ANTE-ET POMERIDIANIS

PLACIDAE ERVDITORVM DISQVISITIONI SVBMITTIT

AVCTOR

IACOBVS

COLON. AD RHEN.

HALAE MAGDEBVRG. Typis IO. GRVNERI, Acad. Typogr. Recusa 1712.

CLERICO DE
BITORRE

BOIANO CAROLO

RODIERO

L. B. S.

Olue, quod debes, aequissima vox est, ipso iure gentium commendata, recte ait SENECA de benef. l. III. c. 14. Quid mirum inde, clericis ex contractu, alioque negotio licito debitoribus, eandem saepissime

cantilenam creditores occinuisse? Non enim in ea viuimus amplius aetate, vbi (vbi tempore Regis SCHELOMONIS illud contigisse testantur sacrae literae *1. Regum cap. 10. vs. 27.*) *argentum redditum est, ut lapides; cum potius, & clericos, & laicos durissimo paupertatis iugo oppressos lugere, nostrumque aeuum verissime in tempora seculi ferrei poetarum incidisse, experientia, nae nimium! comprobet. Aequissimum inde reuera fuit, quod miseris debitoribus diuersimode a legibus & doctoribus solamen praestitum sit: ne scilicet afflictis adderetur afflictio, auarique creditores inde malitiae suae promouen;*

mouendae occasionem arriperent. Id circo eadem in legibus Imperii passim, praesertim vero in *Rec. nouiss. 1654. §. Nachdem auch in den Friedens-Schluss. & Instrum. pac. Westphal. art. VIII. §. de indaganda repetita videntur.* Sed vtut haec in genere expedita, & clericis & laicis communia sint; maxima tamen, circa iura & priuilegia *clerici debitoris* determinanda, enascitur difficultas; adeo vt consideratis mire variantibus Dd. opinionibus & eorum nimio quandoque partium studio, hic merito vetus illud dicterium applicetur; *hic Rhodus, hic salta.* Ideo est, quod in praesenti dissertatione inaugurali, in veram *clerici debitoris* indolem, eiusque peculiaria iura & immunitates, (quatenus ex iure, tam civili, quam canonico, probari queunt, ac nostrarum ecclesiarum statui conformia sunt) inquirere constituerim. In quo assequendo, vtum bene, an male steterim, tui erit B. L. iudicare. Iudicium vero ab affectibus & studio partium vacuum exopto, quo casu mihi firmissime polliceor fore, vt veritati assensum praebens, mecum eandem vltcrius promouere cupias. Vale.

CLERICO DEBITORE

Caput I. praeliminare.
De origine & progressu praeroga-
tiuarum clericalium.

§. I.

Quemadmodum plerisque quondam gentibus ma-
xima cultus diuini reuerentia: ita & sacerdotum,
qui huius inprimis curam gerebant, *peculiaris* in-
de existimatio. Quae etiam si alibi maior, alibi mi-
nor, ubique tamen *insignis* existit a). Quando enim sa-
cerdotes singulare cum Diis commercium sibi intercedere si-
mulantes, quae Deorum esset voluntas, saepius monerent, ru-
dior

Authoritas
sacerdotum
apud genti-
les
maximis ab-
usibus an-
fam
praebuit.

A 3

§. I. a) Apud *Vandalos* tanto in honore sacerdotes fuisse, vt In specie
regibus aequiparentur, obseruat HELMOLD. l. 1. c. 6. & 37. & l. 2. c. apud Vanda-
2. Apud *Aegyptios* secundum a rege obtinebant locum. DIODORVS
Sicul. l. 1. c. 73. *Romani* vero praecipue summa veneratione sacerdo-
tes suos profecuti fuere. Cuius rei locupletissimum adfert testimo-
nium *lex auguralis*, quae extat apud CICER. l. 2. de LL. huiusmodi:
Interpres Iouis optimi maximi, publici augures signis & auspiciis posse a
vidento: disciplinam tenento: sacerdotes vineta, virgetaque, & salutem
populi auguranto, quique agent rem duelli, quique populare auspicium
praemonento: oblique obtemperanto; diuorumque iras prouidento, iisque
parento: coelique fulgura regionibus raris temperanto: urbemque, &
agros, & templa liberata, & effata habento: quaeque augur iniusta, ne-
fasta, vitiosa, dira dixerit, irrita, infestaque sumo: quique non paruerit
capitale esto. De moribus aliarum gentium vid. CLYVER. l. 1. Antiq. Ger-
mani.

Hinc ipsi im-
perantes sa-
cerdotium
assumerunt.

dior plebecula, specioso pietatis colore capta, ab ipsorum potius quam Ducum nutu pendere maluit. Vnde etiam priuatas suas altercationes illorum arbitrio, tanquam aequiori, facpius submittebant b). Eisdem denique sacerdotibus Deos aut fauentes, aut iratos pro libitu praestantibus res illuc peruenit, vt expediendis maxime arduis Reipublicae negotiis sacrificuli tantum non omne momentum afferrent, nec quid tuto sine eis agi, aut internitti posse, persuasum esset. c) Quamobrem vsitatissimum esse coepit, vt ipsi summi imperantes emi-

man. c. 24. ALEX. ab ALEX. Gen. Dier. l. 2. c. 8. vt & in specie de maioribus nostris ARNKIEL, Cimbrische Heyden-Religion, cap. 32. Add. DVAREN. Comment. de Sacr. eccl. min. l. 7. C. X. p. 386.

Apud Gallos. b) De Gallis testatur IULIVS Caesar de bello Gall. Lib. 6, apud eos iudicia a Druidibus exercita fuisse.

Pontifices apud Romanos omnia ferre poterant. c) Apud Romanos pontificum auctoritas illud testatur, quae certe maxima in plerisque, etiam ciuilibus causis cerni potuit, vid. ALEX. ab ALEX. alleg. l. Vnde CIC. in Orat. pro domo sua pontifices ita alloquitur: Cum multa diuinitus pontificibus a maioribus nostris inuenta, atque instituta sunt, tum nihil praeclarior, quam quae vos eosdem, & religionibus Deorum immortalium, & summae Reip. praesse voluerunt, vt amplissimi & clarissimi ciues rempublicam bene gerendo, pontifices religionem sapienter administrando rempublicam conseruarent. Quod si vilo tempore magna causa in sacerdotum populi romani iudicio, ac potestate versata est: haec profecto tanta est, vt OMNIS REIPUBLICAE DIGNITAS, OMNIUM SALVS, VITA, LIBERTAS, ARAE, FOCI, DII PENATES, BONA FORTVNAE, DOMICILIA, VESTRAE SAPIENTIAE, FIDEI, POTESTATIQUE COMMISSA & credita esse videantur. vid. ROSIN. Antiq. Roman. l. III. C. 22. Non infringunt dicta, quod sacerdotes in Rep. Iudaica aequam magnam circa administrationem Reip. potestatem habuerint: quoniam hanc rempublicam Deus peculiari profus ratione per sacerdotes dirigebat, qui vice sua iudicia legis exercerent, ita vt necessario ad expedienda negotia ciuilia concurrere deberint. vid. Excell. DN. BOEHMER. Orig. iur. eccl. Cap. XIII §. 1. & c. Conf. ARNKIEL. c. l. §. 26.

Idem in Rep. Iudaica sed alia ex ratione obtinuit,

eminentiſſimo ſacerdotii munere defungerentur d), atque hoc modo, quod, vt *principes*, obtinere non poterant, tanquam *voluntatis diuinæ interpretes* metu Numinis a populo conſequerentur.

§. II. Si ergo apud ethnicos ſacerdotalis dignitas tanti ſemper habita fuit, quid mirum, in primitiua Chriſtianorum eccleſia verbi diuini miniſtros ſingulari non minus veneratio- ne exceptos fuiſſe? Ex quo enim ius docendi & ſacramenta adminiſtrandi *ordinis gratia* eis ſpeciatiſſime demandatum fue- rat e), veteris ſacerdotii ſimulachrum pedetentim referre coe- perunt, priſtinam, ſi non maiorem, illius poteſtatem reducere anhelantes f). Accedebat opinio *pietatis, ſanctitatis & integri-*

Inde clerico-
rum venera-
tio apud
Chriſtianos,

pietatis prac-
ſumptione
captos.

d) NUMA POMPILIUS eius rei apud Romanos author fuit. vid. ROSIN-
d. l. Aliud illuſtre exemplum exhibet *Melchizedec* Rex Schalemi,
qui dicitur fuiſſe *sacerdos Deo forti, excelfo*. GENES. XIV. v. 18. Augu-
ſtus quoque alique ſequentes Imperatores, nec pontificium mu-
nus recuſarunt, vt ex numiſmaribus, SVETONIO, TACITO, aliisque au-
toribus conſtat. vid. ZOSIMVS in *Gratian. & Theodoſ.* fol. 761. SELDENVS
de Synedr. l. i. cap. 10. Aegyptios quondam non niſi ex *sacerdotibus* ſibi
regem elegiſſe obſeruat ex ROSSEO P. XV. de *Relig. mund. q. penult.*
p. 682. ARNHEIM, d. l. §. 6. Conf. Gutherus de *vet. iur. pontif.* SAMVEL
PITISCVS in *Lexic. antiq. Roman. voc. Pontifex maximus, & voce ſa-*
cerdos.

Exempla Re-
gum, qui ſa-
cerdotii mu-
nere quoque
inclaruere.

§. II. e) HILARIVS in *Commen. ad Ephes. IV.* vid. DN. BOEHMER in
Iur. Eccl. l. i. tit. XXXII. §. 29.

f) Quantum opinio de *continuato hoc ſacerdotio* Chriſtianae ec-
cleſiae damnum dederit, vix dici poteſt. Inde enim *independentia cleri,*
eiusque exorbitans dignitas, excellentiaque in primis deductae. Conf.
omnino ANDR. de SAVSSAY in *panoplia ſacerdotali, ſeu de venerando*
sacerdot. habitu, eorum multiplici munere ac officio in eccleſia Dei. DN.
BOEHMER. *Orig. iur. eccl. c. XIII.* VITRINGA de *ſynagog. in prolegom. p.*
69. vbi ſeq. p. 70. eleganter tradit, quatenus ſacerdotum nomen cleri-
cis Chriſtianis accommodari poſſit. Add. ZIEGLER, de *Episcop. lib. 1. cap. 1.*
§. 5. & ſeq.

Vetus ſacer-
dotium Chri-
ſtianis haud
conuenit.

zatis morum, qua prae caeteris inclaruerunt, ut laici se lubentes illorum directioni submiserint. Vnde tum lugente adhuc sub Imperatoribus ethnicis ecclesia, tum sub christianis Imperatoribus floreute, ad controuersias inter priuatos exortas componendas iudicia ecclesiastica g) exercebant, quo ipso insignis accessio ad eorum auctoritatem fiebat, illorumque ambitio commodiorem se exserendi occasionem nanciscatur h).

§. III.

Origo iudiciorum ecclesiasticorum.

g) De quibus NICEPHORVS *lib. VI. Histor. eccles. c. 46.* huic in modum loquitur: *Cum odia & contentiones gliscerent inter eos, in quibus minime oportebat, indignumque videretur omnibus Christianos coram ethnicis iugare, moniti sunt, ut relicto paganorum foro paterno praesulum iudicio acquiescerent.* Idem iam modo PAVLVS *i. Cor. VI. v. 1.* Corinthiis inculcarat, cuius rei seriem peculiari dissertatione explicuit SAM. BARNAGE de *eccles. tribunali*, Conf. etiam DN. BOEHMER *Orig. iur. eccl. cap. IV. §. 5-9. & cap. XX. Eiusd. Dissert. iur. eccl. antiq. ut. ad Plin. 2. DN. LVDVICI Consistorial. Procces cap. 1. §. 16. NAEVII Prie-ster-Recht. cap. VI. §. 4. ZIEGL. alleg. tr. I. III. c. 30. §. XXV. - XXXIII.*

Ambitio clericorum.

h) Ab hoc enim inprimis tempore dignitatem suam regiam longe exsuperare, clerici contenderunt. Hinc est, quod AVCT. *Epist. ad Smyrneos*, (quae IENATHI nomine circumfertur, sed ab humilitate huius sanctissimi viri aliena videtur) scribat, *honora, fili, Deum & regem. Ego vero dico, honora Deum, ut omnium autorem & dominum, episcopum autem ut principem sacerdotum, imaginem Dei referentem; Dei quidem propter principatum; Christi vero propter sacerdotium.* Et CHRYSOST. *Homil. III. in cap. VI. Esaias* ita loquitur; *Si vis videre, quantum absit Rex a sacerdote, expende modum potestatis virique iraditae, & videbis sacerdotem multo sublimius rege sedentem; admirandus videtur thronus regius, sed rerum terrenarum administrationem sortitus est; sacerdotis thronus in coelo collocatus, de coelestibus negotiis habet pronuntiandi auctoritatem.* Alia loca, quae huc spectant, adducit DN. BOEHMER. in *iur. eccles. Protes. l. 1. tit. de Off. iud. Ord. XXXI. §. 31.*

§. III. i)

§. III. Quamquam vero, CONSTANTINO M. sese fidei Christianae adiungente, ecclesia sub tutela secularis imperii esse coepisset, ideoque clericorum status plurimum fuisset immutandus; cum nimirum nulla iam amplius adesset necessitas, episcoporum arbitrio omnia in ecclesiasticis permittendi, ubi principes ipsi summam ecclesiae curam gerere poterant i); Attamen Constantinus, eiusque successores christiani, nimio religionis favore, aut potius rationibus politicis ad id inducti, clericorum directioni plerasque res ecclesiasticas reliquere k); illos praeterea insignibus privilegiis, multaque prae laicis praerogatiua donantes l). Neque animaduerebant, quantum aliquando reipublicae, imo & successoribus suis detrimentum ex tali conniuentia, totque cum clero communitatis iuribus & privilegiis exoriturum esset m). Siquidem

Imp. Christiani clericis plura concesserunt privilegia.

Quibus clericis deinde in praedictis Imp. abusus fuerunt.

B

inde

§. III. i) Vid. DN. BOEHMER *alleg. l. §. 31.*

k) Primo enim *puncta fidei controuersa* ecclesiasticis examinanda & decidenda commiserunt; 2) nimia praeterea *in matrimonialibus & excommunicatione* ipsis concessa potestas; 3) *episcopalis* denique *authoritas* in usu remansit, quae iurisdictioni ecclesiasticae deinde ansam dedit. Vid. PUFFENDORFF, *Einleitung zur Historie. Tom. 1. Cap. XVIII. §. 12. &c.*

Quid clericis sub primis Christianis Imp. potuerint.

l) Exstant huius rei plurima in codice repetitae praelectionis vestigia, quae separatim consignauit CORVINVS A BELDEREN in libro, cui titulus, *Iustinianus Catholicus*. Add. ZIEGLER, *de Episcop. lib. III. cap. 30. §. XXXIV. &c.*

m) Inde est, quod Imperatores Christiani, inprimis vero CONSTANTINVS M. apud plurimos ob intempestiuam, & nimiam libertatem suam male audiant. CONSTANTINVM M. enim independentiae clericorum fundamenta posuisse volunt, quando eos in Concilio Nicaeno ita allocutus est: *Deus constituit vos sacerdotes, Vos a nemine iudicari potestis, quia solius Dei iudicio referamini, dii etenim vocati estis, & idcirco non potestis ab hominibus iudicari*. Enim vero in hoc puncto Caesarem excusationem mereri, aliis persuasum est,

Constantinus M. independentiae clericorum fundamenta iecit.

PUFFEND.

inde n) hic occasionem arripuit, potentiae suae limites latius extendendi, ipsorumque Imperatorum, benefactorum suorum, iura collabefactandi: quamuis summa rerum nihilo minus penes Imperatores salua adhuc remanserit o).

Quod quidem plerique egerant.

§. IV. Sicuti vero ambitio hominum nullis sese constringi terminis patitur; ita illud corrupta iam ecclesia, praecipue in clero animaduertere licuit. Imperantes enim ubi iura

EVFFEND. alleg. cap. XVIII. §. 12. Sed vid. illustr. DN. THOMASVS in Obseruat. ibid. Conf. c. continua 5. &c. sacerdotibus 41. C. XI. Qu. 1. Item c. futurorum, 5. C. XII. Qu. 1. ZIEGLER. cit. cap. 30. §. XLI.

Nimia clericorum beneficia hierarchiam pepererunt.

n) *Florētissimis enim rebus conuersa fuere in amplissimas dignitates ecclesiae ministeria, factique ad hierarchiarum Imperium & honorum aucupia gradus, postquam accensa & continuata cupiditas largo vbereque prouentu ex profusionibus immodica principum, & prodiga credulitate fuerat. SPANHEIM de christianismo degenerare. Ea de causa clericos, vt ingratos, accusat MONZAMBANO de Stat. Imp. Germ. Cap. III. §. 12. inquit: Enimvero, procul id genus hominum Imperii in alios auidissimum, coetorum in se potestatem aegerrime sueil ferres: ita hoc vnum ad perfectam felicitatem deesse videbatur, quod in imperatoris manu foret, tam luculenta beneficia distribuere, cui eam ob causam peculiariter obstricti cogebantur viuere. Ni sanctissimi ordinis reuerentia obstarēt, improbissimos mortalium dicerem, qui munificentia imperatorum, vii euentus ostendit, valde inconsulta, ad destruendum fastigium imperatorum sunt abusi. Nec libertate dignum putauerim, qui manumissorem in patroni locum colere assernatur. Conf. etiam DN. BOEHMER obseru. sel. ad P. de Marca de C. 8. & l. lib. IV. C. 2. §. 1. p. 96.*

o) Huc pertinet elegans locus apud GEBHARD. THEODOR. MEYER. *hisor. relat. de canon. collect. §. 2. ubi ita: Ex quo ecclesia sub Christianis imperatoribus hospitari, & iam sub Constantini imperio respirare &c. coepit, nescio qui factum, vt luxus & superbia, vanitates & defectus, aliam infestarent, & mirum quantum vexarint. Pravi istimores multa de rebus canonicis peperere decreta, & sanctiones, quarum magna pars a synodis autoritatem canonicam, ab IMPERATORIBVS vim LEGVM obtinuisse legitur.*

iura sua admodum negligenter penitus tere dimiserant, plebs autem incauta in clericorum partes facile secesserat, episcopi tandem se supra Reges & principes extollere annisi sunt p). Inter hos post longas altercationes episcopus Romanus primatum q) demum obtinuit, & vltra fines sacerdotii progressus

Inprimis vero episcopus Romanus.

B 2

§. IV. p) Dn. BOEHMER in l. E. Diff. praelim. §. XVI. alibique passim. De temporibus Cyrilli conquerens SOCRATES lib. VII. histor. eccl. c. 7. ait; *Ex eo tempore episcopos Alexandrinos sacerdotalem gradum atque ordinem supergressos, principatum quendam obtinere, & pro imperio agere coepisse.* ARCADIVM imperatorem INNOCENTIVS P. R. a sacra communione commouit, quia consenserat, vt Ioannes Chrysoft. a sua sede pelleretur *can. duo sunt 10. distinct. 96.* AMBROS. quoque Valentiniano Iun. satis audacter obicere non erubuit; *independenter iurisdictionem se tenere; imo in causis fidei episcopos solere de imperatoribus, non imperatores de episcopis iudicare,* prout ex epistol. eius ad dictum imperatorem patet. Quae sequioribus temporibus a pontificibus perpeffi omnes eius acui historici referunt, vid. etiam *infr. §. V. in not. lit. b.*

Episcopi Imperium secularis potestatis recusant, potius ipsimet regnare cupiunt.

q) Arcanas artes, quibus ad illam auctoritatem, & enormem potentiam, qua nunc pollet, episcopus Romanus peruenit, egregie detegunt MORNAEVS in *mysterio iniquitatis*, HEIDEGGERI *historia papatus*, aliique. vid. ZIEGLER. *de episcopis lib. 1. cap. VI.* Quae autem iura sibi ex hoc *suprematu vniuersali* vindicet, recenlet Dn. BOEHMER l. E. lib. 1. tit. XXXI. §. 18. p. 720. Originem huius primatus tradit ONVPHRIVS PANVINIVS ad *Platin. sub BONIFAC. VIII. fol. 86. processu temporis*, inquit, & praesertim post Phoivm patriarcham Constantinopolitanum, *viraeque parte conueniente, illud vsurpari coeptum, vt ambo episcopi, scilicet Romanus & Constantinopolitanus, oecumenici, i. e. vniuersalis appellarentur; hic quidem vniuersalis patriarcha & c. ille vero VNIVERSALIS PAPA.* Audiuimusque, vt papae nomen solus Romanus pontifex, cum ante commune esset omnibus episcopis, retineret, quo vno & papae tantum, particulari nomine potestatis eius dignitas & supra coeteras ecclesias *vetus praerogatiua designaretur.*

Origo & aeterna primatus Romani.

gressus in dominationem degenerauit r). Qui, ut eo felicitius incautis imponeret, vicariatum Dei in his terris affectans, se ipsum cum Omnipotente comparare cupit s), ne ullam in posterum autoritatem secularis potestatis in eum exercere aude- ret, factum hinc, ut omnes magistratus, singulasque gentes iuxta leges suas viuere debere edixerit, etiam si iugum im- ponant, quod vix ferendum t). Ad firmandam autem hierarchiam pontificum quam maxime intererat, dignita- tem clericalem u) quouis modo promouere, tantamque cle- ricis

Dum priuile-
gia cleri ad-
auxit.

Pontificis im-
perium vni-
uersale, &
eminens.

Impudentia
Glossae.

Dogma de
transubstan-
tiatione cle-
ri auxilium ex-
istimationem

r) SOCRAT. *cit. l. cap. IX.* Conf. DN. BOEHMER; *orig. iur. eccles. C. VII.* ZIEGLER *alleg. cap. VI.*

s) Vid. *can. 7. & 9. distinct. 96.* Add. *c. 4. 5. & 10. ead. distinct.* Vix credibile vero est, quanta in hoc passu fuerit pontificum Romano- rum arrogantia. Non solum enim differentiam tantam inter se & Reges intercedere censuerunt, quanta inter *solem & lunam* conspici- tur, iuxta *C. 6. X. de maior. & obed.* Sed & imperium in omnes crea- turas sibi arrogare ausi fuere. Quorsum pertinet, quod BONIF. VIII. *in c. 1. Extravag. comm. de maior. & obed.* ait: *Subesse Rom. pontifici omnem creaturam humanam declaramus, dicimus, desinimus, & id omnino esse de salutis necessitate pronunciamus.* Glossa autem impiis- sime papam DOMINUM DEVM NOSTRUM appellare haut erubuit. Cui plura hac de re perspicere lubet, add. illustr. DN. THOMAS. *dissert. de cler. foro compet. C. 1. §. 13. & c.* DN. BOEHM. *saep. cit. l. eccl. lib. 1. tit. XV. §. 13. & c.* DN. LVDOV. *Consistorial-Proces c. 1. §. 19.* NAEVII *Priester- Recht. c. 1. & n. M. A. de DOMINIS lib. VI. de repub. eccl. cap. III. §. 59.* vbi contra SVARESIUM vicariatum pontificis defendentem egregie disputat.

t) *Can. 3. & 4. Distinct. XIX.*

u) Clericorum existimatio tum praecipue maxima esse coepit, postquam doctrina de *Transubstantiatione* ecclesiam inuasit. Cuius inuentionem nouitiam demonstrat CASAAB. ad BARONII *annales exerc. XVI. th. 28. p. m. 443.* Vid. TILLOTSON. *Traite contre la Transubst.* & illustr. DN. THOMAS. *Cautel. Tom. I. c. XIX. §. 9. & 15. Tom. II. cap. XV.*

ricis praerogatiuam prae laicis tribuere, vt inde seculari potestati nihil fere in ipsos auctoritatis remaneret, atque finguli laici in seruitutem quandam tantum non detruderentur. Idcirco clerum, tanquam *sortem & hereditatem Dei* x), ab omni potestate ciuili exemit, solisque iudicibus ecclesiasticis, submisit y). Inde est, 1) quod clerici ab onere tutelae, aliisque muneribus personalibus sint immunes z); 2) quod peculium quasi castrense ipsis concessum a); 3) quod personae eorum in speciali praesidio & tutela legum constitutae b); neque 4) ciuitatum necessitatibus, etiamsi laicorum facultates haud suppetant, inconsulto pontifice subuenire te- neantur c). Vt alia reticeam priuilegia, quae passim in corpore iuris canonici clericis indulta reperiuntur, & a cano-

B 3

niftis:

Expressa in
iure Cano-
nico.

XV. §. 14. Conf. *Cathol. veter. consensus Art. VII. cap. 2. & 3.* illuc quoque referenda, quae CASAL. *de sacris Christianorum ritibus P. II. c. XXVII. p. 153.* habet. *Magna, inquit, est sacerdotis dignitas, potentia magna: dignitas supra regiam, potentia supra angelicam: cum ad sacerdotis verba, e pane & vino caro Christi & sanguis statuuntur in altari: ante enim prolationem verborum Christi erat panis & vinum; vt primum consecratoria verba sacerdos protulit, non iam panis & vinum, sed corpus Christi est. Quasi sacerdotis voluntati obsequatur Deus, & se- sistat ad imperium eius.*

x) *Can. 1. Dist. XXI. cap. 16. x. de praebend.*

y) *Vid. infra cap. 11. §. 2. & 3.*

z) *Can. 40. C. xv. Q. 1. Can. 4. C. XXI. Qu. 3. Add. Nou. 123. §. Deo autem. Auth. Presbyteros. C. de Episc. & Cler.*

a) *L. sacrosanctae 34. C. de Episc. & Cler. vid. GVDLIN. de iur. no- uiss. lib. VI. cap. 7. §. aliud priuilegium.*

b) *Can. si quis suadente. 29. XVII. Qu. 4.* vsque adeo, vt is quo- Excommu-
que excommunicationis reus iudicetur, qui percussione clericum nicatur, qui
tantum ratihabet. *cap. 23. de sentent. excomm. in 6. GVDLIN. cit. l.* clericus per-
cussione-
ratihabet.

c) *Cap. 7. de immunit. eccles.*

Contrariae
consuetudi-
nes annulla-
tae.

nistis admodum aucta sunt d). Ad eneruandas vero leges ciuiles pontificum in hoc puncto intentioni contrarias, expresse in decretalibus e) statutum, vt omnes inutiles habeantur consuetudines, quae aliquo pacto *libertatem & immunitatem* ecclesiasticam violant, id est, quae principibus laicis potestatem quandam in res aut personas ecclesiasticas indulgent: quia cum rerum spiritualium tractandarum habeantur incapaces, ratione destituta censetur consuetudo, quae rerum conditionem euertit: ideoque nullo tempore, etiam immemoriali, vires obrinere potest, vti docent plerique iuris canonici interpretes f).

§. V. Qualis ergo, introducto in fora & scholas iure ciuili & canonico, status in Imperio nostro fuerit, facile ex dictis colligi potest. *Magnam in primis germanicis rebus mutationem attulit ius canonicum: quippe quod multum recessit ab antiquis ecclesiasticis legibus vsque ad saecul. XIII. vsitatis, ac pontificis dignitatem in immensum extulit, nouum & longum iudiciorum ordinem, comperendinationum & procrastinationum vberem campum, pro simplice maiorum iuridici processus formula obrustit, multitudine, varietate & obscuritate legum & clero & aliis crucem fixit, superstitiosos hominum animos in rempublicam armauit, clerum ac populum perpetuo collisit, denique litibus Germaniam repleuit, & emunxit argento, vt verba CONRINGII g) mea faciam. Quamuis vero enormis illa clericorum potentia ac praerogatiua pessimam Germaniae peperit confusionem, Imperatores*

d) Vid. c. 8. *Distinct. XXXVII. cap. 2. X. ne Cler. vel Monach. cap. 29. de sentent. excomm. c. 8. X. de iud. c. 17. C. XI. Q. X. Conf. NICOL. de GRASSIS de effectibus clericatus.*

e) *Cit. cap. 8. X. de iud. cap. 14. de elect. c. 3. & 5. X. de elect. & el. pot. Cap. 7. de praescription.*

f) Vid. P. de MARCA *alleg. tr. de Concord. sacerdot. & Imper. lib. III. Cap. 9. p. m. 254.*

§. V. g) *de Orig. iur. German. Cap. XXVI in f.*

ratores tamen nequidem contra hifcere aufi fuere h): cum pontifex artibus variis maiorem faepius, quam imperator, in imperio exerceret potestatem. Et fi dicendum, quod res est, imperatores ipfideum penitus clericos a foro feulari eximere coacti funt, vnde tandem in *caufis ecclefiasticis* vix quidpiam potestatis ciuilibis difpofitioni relictum fuit i).

§. VI. Lugebat ita Germania fub hoc intolerabili iugo, quando Lutherus, aliique reformatores, puncta fidei non folum fed & *ftatum ecclefiasticum* emendare, ac priftinae fimplicitati reftituere conabantur k). Quod aliter

Ab ipfis etiam Imp. ex post confirmatae.

Per Reformationem haec iura valde imminuta.

h) Miferam Germaniae hifce temporibus conditionem mediaeui hiftoria nimium comprobatur. Imperatores enim maiestatem suam contra attentata papalia tueri volentes, mox contrarias factiones & fulgur excommunicationis sentiebant. Propterea, inquit ARNISAEVUS de subiect. & exempt. Cleric. Cap. VIII. §. 9. primus Henricus IV. expertus est tyrannidem pontificiam, quae ut semel viam sibi facere ausa fuit, instar rapidi torrentis, in successores quoscumque grassari perrexit, alios ad tempus saltem demergens, alios prorsus voragine infida absorbens. Ita enim tractati & excepti sunt Fridericus I. ab Adriano IV. & Alexandro III. Henricus V. a Paschali II. Fridericus II. a Gregorio IX. & Innocentio IV. Conradus IV. ab eodem: Ludouicus IV. a Clemente & Ioanne XXII.

Miser imperii hoc aeuo status.

i) Vid. AVTH. statumimus C. de Episc. & cler. BRUNNEM. iur. eccl. lib. III. Cap. I. §. 12. Add. Concordata nationis Germanicae, & SCHILTER. in not. ibid. Interim in comitiis de tollendis huiusmodi abusibus saepius deliberatum fuit. Vnde in Rec. Imp. de Anno 1500. §. wie man mit dem Pabst handeln soll. 43. legatio ad Papam decreta, mit seiner Heiligkeit der concordata, und anderer Beschwerung halben, so der teutschen nation von Etul zu Rom, mannigfaltiglich aufgeleget worden und begegnet, ernstlich zu handeln, alles nach laut einer instruction, so unser verordnet Regiment in vollkommlicher Form wohl wird wissen nothdurfftiglich zu stellen.

De quo status imperii conuesti.

§. VI. k) Ab initio reformationis tam formidanda episcoporum, totius-

aliter fieri haud potuit, quin ingentibus cleri priuilegiis plurimum simul detraheretur. Autoritate enim pontificis (cuius ratio status, vt §. *praec. IV.* vidimus, exigebat, vt ordo clericalis prae coeteris variis abundaret beneficiis) collapsa, illius conditio quoque intra limites restringi debuit. Oportandum autem quam maxime hoc ita factum fuisse, prout illud, & sacris litteris, & primitiuae ecclesiae institutis conueniebat. Ast quod in quacunque repentina mutatione contingere solet, & hic euenisse dolendum: scilicet *principia* enormium abusu hinc inde tantum *sublata* fuisse, pluribus inde propullulantibus *conclusionibus* relicta. Huius rei non minima fuit causa, quod ius canonicum etiam apud Euangelicos in viridi remanserit obseruantia m), ex quo deinde plurimi pontifici-

Attamen
plura adhuc
superflua.

cotiusque cleri erat potentia, vt *principes veteri persuasione nihil au-
derent, sed euenium specularentur*, vt ait SECKENDORF. *Histor. Luthera-
ran. lib. I. §. 130. & 134.* Oblata deinde Aug. confessione munus epi-

Per Aug.
Conf. princi-
pes ius epi-
scopale sum-
mum accepe-
rant.
Quid iuris
apud Refor-
matus.

scopale potestati ciuili subiectum fuit. Vid. *Aug. Conf. Art. XXVIII.* Reformatae quoque ecclesiae vno ore inculcant, iura ministrorum Dei vnice in administratione verbi diuini, & sacramentorum, vt & potestate clauium; non vero in dignitate eminenti, & potestate seculari consistere. Vid. *expositio fidei Christi. communi consensu fidelium in Heluetia, Hungaria, Scoica & Genouae edit. cap. XVII. & XVIII. Confess. Heluet. §. XV. & seq. Gallican. §. XXX. &c. Add. Acta Synod. Dordrac. §. XXII. & XXX. XXXI.*

1) Illustr. DN. THOMAS. CAUTEL. *iur. apr. eccles. cap. XXII. §. 15. B. I. S. STRYK. Dissert. de orig. iurisd. eccl. C. II, §. 1. Conf. DN. BOEHMER. Dissert. praelim. SCHILT. Instit. iur. Canon. praemiss. §. II, 12.* vbi pro more erudite ostendit, qua ratione, pugnantibus inter se principiis religionis euangelicae, & conclusionibus ex iure canon. prouenientibus, procedendum sit.

m) Illustr. DN. THOMAS. ALLEG. *cap. XXII. per tot.* Vid. BRVNNEM. *I. E. lib. I. c. III. §. 4. B. STRYK. in Addition.*

tificiorum naeniae in foris relicta fuerunt n). Ad naeuos illos inter alia pertinet, quod causas ecclesiasticas *separatim* tractare continuatum fuerit o): quod principi ius circa sacra tanquam *episcopo* tribuatur, cum illud *ex indole summae potestatis* potius desumendum sit p): quod clerici in exercitio officii sui *independentes* haberi desiderent, princeps ipse quoque confistorio *obnoxius esse dicatur* q). &c. Mirandum certe est, tot ex

Exempla referuntur.

C

Pro-

n) Non desuerunt, qui ideo ius canon, in totum abolendum censuere. Vid. *TITM Probe des teutschen geistlichen Rechts. l. i. C. n. §. 63. & seq.* DN. LVDOV. *Consistorial-Proceß cap. VII. §. 19.* quorsum collineat LUTHERI iudicium de libris iuris canon. in genere latum: *Quod si*, inquit, *in illis etiam aliquid boni inesset, quod de decretis sacerdotum cogor, totum tamen eo detortum est, ut noceat, & Papam in sua anticristiana & impia tyrannide confirmet*, Tom. II. *Opp. len. lat. fol. 334.* Add. ZIEGLER. *Diss. de orig. & increm. iur. Canon. §. LXVI. in f.*

An ius canonicum abolendum. Lutheri iudicium.

o) Ex erroneo illo fundamento, quasi duplex esset iurisdictio, *secularis & ecclesiastica*. Vid. saep. laudat. DN. BOEHMER. *I. E. lib. i. tit. iurisdictio. xxviii. §. 11. & mult. seq.* DN. LVDOV. *alleg. l. Cap. 2. §. 3. 4.* B. I. S. STRYK. *cit. differt. cap. II. §. 2.* Add. *infra cap. II. §. 9. & seq.*

An duplex sit iurisdictio.

p) Communis alias fuit opinio principes euangelicos duplicem An in principem sustinere personam, *principis & episcopi*, vid. REINKING. *de regim. secular. & eccles. lib. III. class. i. c. 10. num. 1. & c.* CARPZ. *Iprud. Consistor. lib. I. def. xi. num. 14. 15.* eamque in ipsa pace relig. in *Rec. Imp. 1555. §. damit auch.* fundatam existimarunt. Enimvero, cum principes euangelici ex *doctrina religionis suae* iurisdictionem ecclesiasticam sibi vindicauerint, illaque ut pars superioritatis territorialis excellentior ipsis in *Instrum. Pac. Westph. Art. V. §. 16.* confirmata sit, verius ad illos ex iure maiestatico pertinet. Vid. LVDOLPH HUGO *de stat. Region. German. cap. 3. §. 23.* DN. BOEHMER. *iur. eccl. l. i. tit. 31. §. 19. vsque ad fin. tit.* ubi haec controuersia solidissimis argumentis plenius excutitur. Add. Illust. AVTOR. *Meditat. ad Instr. Pac. Art. V. §. 29. p. 709. 710.*

q) Hanc sententiam fouet MYLER, ab ENRENBACH, in *Gamolog. cap.*

Protestantibus adhuc repertos fuisse r), qui, nescio an ex nimia cleri veneratione; an ex praeiudicio autoritatis tantam clericis afferuerint immunitatem. Cur enim laici in inferiorem ordinem reiciendi? sumus etenim omnes tam clerici, quam laici vnius reip. membra, nec constituit clerus amplius specialem politiam, vt *Leuitarum* iura sibi adhuc adscribere queat rr). Longissime tamen hic a me absit, vt dignitati aut specialibus priuilegiis ordini clericali a summa in rep. potestate concessis s) quid detraham, quandoquidem saltem demonstrare volui, clerum a potestate ciuili *dependere*, nec eius priuilegia *iuris diuini* esse, adeoque quae iura & priuilegia illis a principibus concessa, pro libitu iterum aut ampliari, aut restringi posse, quippe a quibus illa acceperunt. t). Alias enim verbi diuini ministros, munus suum fideliter exequentes, reuera dignissimos censeo, qui a quocunque omni debita reuerentia excipiantur, praemiisque afficiantur. Id quod inter nostrates saepe etiam optandum, desiderandumque est u).

§. VII.

cap. VIII. §. 8. ideo merito reprehensus a B. I. S. STRYK. *cit. Dissert. C. II. §. 5. 6.*

r) Latum eorum catalogum exhibet DN. BOEHMER. *alleg. l. §. 19.*

rr) Conf. JOSEPH van der CRAFT. *Het. lieftaartige Aangezigt der Biscoppe, ofte Geeslehyken cap. iv.* vbi demonstrat, distinctionem inter clericos & laicos apud protestantes reuera reliquias ex papatu esse.

s) Quibus coeterum priuilegiis ac immunitatibus clerici apud protestantes plerosque fruuntur, exponit NAEVIUS *Priester = Recht cap. vii.*

t) Hoc egregie offendit peculiari tractatu CELSVS ANTISTIVS CONSTANS *de iure ecclesiastico*, quo negat immunitates & praerogatiuas clericis iure diuino esse concessas. Ipsum autorem quidam VELT-HYSENIVM esse contendunt. Quem tamen alii BENED. SPINOZAM fuisse autumant. Vid. GRONINGI *Historie der hertigen Religionen. cap. VIII. §. 20.*

u) Conf. ill. DN. THOMAS. *Diss. de officio principis in augend. salar. & honor. ministror. eccles.*

§. VII. Actum haecenus de praerogatiuis & priuilegiis clericorum in genere, illorumque origo ac vicissitudines consideratae: propius nunc ad thema propositum accedendum. Postquam enim clericis tam insignes praerogatiuae in quibuscunque causis & iuribus attributae sunt, illis quoque, qui aere alieno obstricti sunt, varias immunitates concessas esse contenderunt. Quocirca animum induxi, ea in praesenti dissertatione inaugurali speciatim exponendi priuilegia, quae *ordini clericali* (w) concessa, si aliquem *ex causa litica & civili obaeratum* esse contigerit. Id quod vt eo distinctius fiat, hac methodo vtendum existimaui, vt 1) *de foro clericorum debitorum speciali*: 2) *De aliis iuribus clericis debitoribus competentibus non habita ratione, vtrum soluendo sint nec ne*: Speciatim autem 3) *de clericis obaeratis, non soluendo existentibus* dispiciam: simulque ostendam, quibus clericis haec priuilegia competant.

Transitio:
Conspectus
thematicis.

CAPVT II.

De foro Clericorum debitorum speciali.

§. I.

Forum speciale siue priuilegiatum, iure singulari introductum, certae professioni, vel vitae generi indultum est x), & in duas partes dispesci potest. Vel enim ex speciali principis gratia ob benemerita, aliamque ob causam pecuniariam conceditur, & *ναρ ἐξοχην priuilegiatum* dicitur y): vel in iure communi iam quibusdam personis concessum est, quod

Fori specialis
definitio.
Diuerfitas.

C 2

§. VII. w) i. e. eiusmodi personis, quae ad sacra ministeria, seu functiones ecclesiasticas obeundas legitime sunt constitutae Vid. c. 1. Distincti. XXI.

Cap. II. §. I. x) Vid. STRAVCH. *dissert. de Competentia fori.*

y) Quorsum pertinet B. S. STRYKU *Dissert. de foris Germaniae singularibus.*

Quibus fori
privilegium
competit.
Origo fori
privilegiati.

quod in oppositione ad prius, *forum privilegiatum in corpore iuris clausum*, appellandum esset z). Hoc in specie tribuitur 1) professoribus & studiosis a); 2) militibus b); 3) senatoribus, clarissimis, illustribus c); ac 4) demum clericis.

§. II. Clericorum forum *speciale* derivandum a iudiciis *ecclesiasticis*, & inde nata *audientia episcopali* d). Quamvis enim haec speciem iurisdictionis ab initio vix constituerit, sed magis ex *arbitrio*, atque *compromisso* disceptantium processerit e); paulatim tamen f), inprimis postquam iudicia synodalia, temporibus Imperatorum Christianorum publicam auctoritatem accepissent, aequalem, *si non maiorem*, cum iurisdictione seculari vim ac potestatem etiam in causis *cuilibus* obtinuit g) Quippe CONSTANTINVS eiusque

z) Eiusd. *Dissert. de foro ministror. principis cap. 1. §. 5.*

a) *Auth. habita. C. ne fil. pro patre.*

b) *l. 6. C. de iurisd.*

c) *tot. tit. C. ubi senator. Add. alleg. dissert. de foro Ministr. C. 1. §. 16. STRVV. Syntagm. iur. Ciu. Exerc. IX. th. 39.*

§. II. d) Vid. AVGVSTIN. *lib. III. ad BONIFAC. C. 5. & sermon. 49. De diuersis. 355. ESPEN. iur. eccles. Part. III. tit. 1. c. III. §. 3. & seq. & §. II. Conf. tot. tit. C. de Episcop. aud. & supra cap. 1. §. 3. in not. lit. k. Et vtut haec audientia postmodum fere in vsu esse desierit, quoad clericorum causas tamen continuo remansit. DN. BOEHMER. *Orig. iur. eccl. cap. XX. §. 6. Add. id. Dissert. III. ad Plin. II.**

e) *Illustr. DN. THOMAS. Diss. de foro compet. cler. C. II. §. 8.*

Origo iuris-
dictionis ec-
clesiasticae.

f) Praeualente episcoporum auctoritate in iudiciis ecclesiasticis illorum facies immutata fuit, adeo, vt accedente abusu iuris clauium, officium episcopale *magistratus ecclesiasticus* dici ceperit, vt non obscure colligitur ex ORIGENE *lib. II. contr. Cels. in f.* vbi asserit, quod recepti post factam exomologesin excludantur in posterum *ab omnibus dignitatibus & magistratibus ecclesiasticis* DN. THOMAS. *Cautel. Iprud. eccles. c. XII. §. 7. & in not. ibid. & c. XIII. §. 2. DN. BOEHMER. Dissert. III. ad Plin. II. §. 65. usque ad fin. fere dissert. B. 1. S. STRYK. Dissert. de orig. iurisd. eccl. c. I. §. 13. II. 12.*

g) DN. LVDOVICI *Consistorial. Proces. c. 1. §. 16.*

que filius CONSTANTIVS h) permiserant, a quoquam posse adiri episcopos loco iudicum secularium, eorundemque sententiis dederunt *vim rei iudicatae*. Speciatim autem patres in concilio Carthaginenfi a. 397. aliisque i) sanxerunt, clericum, qui episcopo, etiam *in causis civilibus*, relicto, iudicem secularem adiret, etiamsi causa vinceret, aut loco suo excidere, aut eo, quod in iudicio illo fuerat adeptus. Ast quia subsequentes Imperatores praeter causas religionis clericis forum separatim vix concederent, facultate solum partibus relicta, episcopi, si vellent, arbitrium expetendi k), ingens de *episcopali iudicio* coepit esse contentio. Inde IVSTINIANVS, cui indecorum videbatur, vt iudices seculares in

C 3

mo-

h) De Constantino M. SOZOMENVS *lib. 1. Histor. c. 9. ita: Permissi Constantinus litigantibus, vt ad episcoporum iudicium prouocarent, si magistratus civiles reicere vellent: eorum autem sententia rata esset, aliorumque iudicum sententiis praeualeret, perinde ac si ab ipso Imperatore data fuisset; vique res ab episcopis iudicatas rectores prouinciarum, eorumque officiales executioni mandarent. Postremo, vt conciliorum decreta firma & inconcussa essent.* Constitutio Constantii extat in *l. 12. C. Theod. de Episc.* Circumfertur etiam constitutio Constantini, qua cuius permillum, litem, etiamsi modo coram iudice seculari pendentem, vt & altera parte obluſtante, ad episcopum deferre. Edidit eam SIRMOND. in *append. Cod. Theod. l. 1.* Sed IACOBVS GOTHOFER. tum ex collatione cum aliis constitutionibus, tum ex variis dicendi formulis eam vt spuriam reiecit. Vid. ZIEGLER. *de Episc. lib. 111. c. 30. §. XL. Conf. THOMASSIN. de vet. & nou. eccl. discipl. part. II. C. 102. n. 2. &c.*

Constitutio-
nes Constanti-
ni M. &
Constantii.

i) THOMASSIN. *alleg. l. ZIEGLER. c. C. 30. §. 52. Vid. c. placuit. C. XI. Qu. 1.* qui canon tamen additamentum recepit, quod sine dubio a glossatore aliquo ad marginem adscriptum fuit. Add. *C. 12. X. de for. compet. & GONZALYZ. in not. ibid.*

k) ZIEGLER. *alleg. l. §. 46. & seq.* Vbi circa hanc materiam latae ab imperatoribus leges distincte recensentur, immixtis suo loco conciliorum decretis.

monasteriis tribunalia erigerent, in gratiam monachorum & sanctimonialium A. 539. constituit l), vt quaeuis monachorum causae non iudicis secularis, sed episcopi decisioni relinquantur. Hanc constitutionem mox alia m) excepit, quae forum priuilegiatum ad omnes clericos extendit: constituta tamen differentia inter causas pecuniarias & criminales n). Variam deinceps fortunam causa haec habuit o), donec FRIDERICVS I. sanxerit, ne quis personam ecclesiasticam in civili

Per reformationem immutatur.

quaestione ad iudiciumulare trahere praesumeret p). Quoniam vero reformatione exorta episcoporum in exercenda iurisdictione potestas plurimum labefactata, atque forum clericorum varias expertum fuerit mutationes, inde diuersa hodie est praxis Catholicorum, & Protestantium.

Forum clericorum catholicorum in prima instantia.
1) Apud episcopos.

§. III. Apud Catholicos clerici in vniuersum subiacent episcopis, in quorum dioecesi existunt q): ita vt lites ex causa civili ad metropolitanos non nisi per viam appellationis, aut in casu protractae siue denegatae iustitiae deferre possint r). Exercent hanc iurisdictionem episcopi vel per se, vel quod hodie frequentius per suos vicarios, seu officiales

l) Nouell. LXXIX.

m) Nouell. LXXXIII. Conf. l. 29. C. de Episc. aud. Nouell. CXXXIII. c. 10. CORVIN. Iustin. cathol. tit. LII.

n) Alleg. Nouell. LXXXIII. ZIEGLER. c. l. §. 72. &c. Quid in criminalibus causis circa forum priuilegiatum obseruetur, peculiari disert. exposuit HILLIGER. Dissert. de foro clerici delinquentis.

o) Vid. THOMASSIN. cit. part. II. lib. III. cap. 103--114.

p) Auth. statuimus. C. de SS. Eccles.

q) §. III. g) C. l. 4. 13. X. de for. compet. c. 1. X. de offic. iud. ord. c. 15. 38. & 45. C. xl. q. 1. Quo ipso tamen non destructa distinctio inter forum domicilii contractus &c. quae in foro ecclesiastico, aequae ac in foro civili viget. vid. c. 3. & f. X. de for. compet. ENGEL. Coll. iur. can. lib. II. tit. II. P. 1. §. 1--5. & lib. I. tit. XXXIII. §. 4. in f.

r) C. pastoralis II. X. de offic. ordin. c. 7. de sent. excom. in 6. ENGEL. alleg. tit. XXXIII. §. 31.

ciales s). Sed & aliquando praeter episcopum alii inferioris ordinis praelati de causis clericorum debitorum in ²⁾ Inferiores praelatos prima instantia cognoscere possunt: vel virtute priuilegii papalis, vel consuetudinis aut praescriptionis immemorialis. Ita *archidiaconi* t), item *abbates* u) quandam exercere iurisdictionem dicuntur, quam ab initio quidem ex delegatione ab episcopis facta obtinuerunt, sed ex postfacto tanquam *ordinariam* sibi vindicare praesumpserunt x).

§. IV. Praeterea clerici etiam forum competens habent in ³⁾ Apud pontificem prima instantia apud pontificem, seu curiam romanam. Nam circa seculum nonum, publicatis per PSEVDODORVM spuris ac famosis epistolis decretalibus primorum pontificum y), in frequentem vsu deductae sunt appellationes ad Papam, & hac occasione causarum in prima instantia

s) CORVIN. *iur. canon. lib. I. tit. XVIII. §. 3.* DN. LVDOVICI *Consistorial-Process. c. 1. §. 21.* Vid. DN. BOEHM. *I. E. l. 1. t. 28. §. 2.* BARBOS. *Collecian. ad c. 1. X. de off. vicar. DESSEL. Erotem. iur. can. l. 1. tit. 28.* Vtut Vicarii & officialis nomina saepissime promiscue sumantur, ea tamen probe de moribus distinguenda esse censet ESPEN. *iur. eccl. p. 2. tit. XII. C. v. §. 1. & seq.* ex hac scilicet ratione, quod vicarii plerumque iurisdictionem voluntariam exercent, & negotia iudicialia officialis examini relinquere teneantur. Conf. ENGEL. *alleg. l. 1. tit. XXXIII. §. 3.*

t) C. 7. X. de off. Archid. ibique PITHOEVs in not. CORVIN. *cit. lib. 1. tit. XIX. §. 13.*

u) GVDELIN. *de iure nouiss. lib. VI. c. X. §. reliqua.* vid. c. si dili. *Abbates Gallicani X. de for. compet. ENGEL. tr. de priuileg. & iurib. monast. priuileg. licani iudic. XLVIII.* De modo iudicandi abbatum in conuentibus Gallicanicis cant. testatur P. de MARCA *de concord. sacerdot. & Imp. lib. VI. c. XXV. n. 4. & 5.*

x) ESPEN. *alleg. tom. 1. P. III. tit. V. n. 16, 17, 18.* Add. *id. part. 1. tit. XII. c. 1. tit. XVIII. c. 2.* Sub medium sec. XII. iam inter iudices ecclesiasticos *ordinarios* relatos fuisse *archidiaconos, abbates*, aliosque sint iudices ecclesiarum *praelatos*, probatur ex *synodo Remensi*, sub EVGEN. III. a. *ordinariis* 1148. habita, e quod refert ANT. AVGVSTIN. *tit. de iudic. c. 11.*

§. IV. y) Fragmenta illorum relata c. II. Qu. VI.

stantia cognitionem curia Romana saepius quoque sibi arrogavit z). De quo sec. XII. partes grauissimas deposuisse querelas legimus a). Inde LEO pontifex in *concil. Lateran.* 1515. celebrato remedium confusioni iurisdictionum adferre studuit b), quod in *Concilio Tridentino* c) vterius declaratum fuit. Et haec est ratio, cur Papa *iudex totius orbis Christiani, & ordinarius ordinariorum* a Doctõribus appellari, eique *concurrentis* cum quolibet inferiori ordinario *iurisdicchio* attribui soleat d).

§. V.

z) Vid. c. 17. & 21. C. IX. Q. III. Add. C. 7. X. de appellat.

a) Querelas Bernhaldi, & Hildeberti Turonensis hac de re exhibet ESPEN. *cit. iii. IX. n. 9.* Ast hos & alios quam plures nunquam summæ sedis Romanae iuri & potestati oblectandum sibi existimasse, solum ab usum conceperunt, obleruat THOMASSIN. P. I. L. I. c. 6. vbi §. 14. inquit: *Non licite pontifex extra vilitatem & necessitatem ecclesiae, omnem ad se episcoporum iurisdictionem transferret. Sed quando necessitati obsecutus & vilitati, excellentiorum quorundam ex suis membris partes explorare aggressus est, nemo illi vnquam de potestate controuersiam fecit.*

b) Vid. GONZAL. ad cap. 1. X. de off. Leg. n. 3. Hocce concilium commentario illustrauit CHOKIER. tom. II. p. 1. de iurisdictione ordinari. in exemptos.

c) Verba eius *Session. xxiv. de Reformat. cap. 20.* haec sunt: *Causae omnes ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentes, in prima instantia coram ordinariis locorum duntaxat cognoscantur, atque terminentur. Ab his excipiantur causae, quae iuxta canonicas sanctiones apud sedem apostolicam sunt tractandae; vel quas ex urgenti, rationabili causa iudicauerit summus Romanus pontifex per speciale rescriptum signaturae sanctitatis suae, manu propria subscribendum, committere aut auocare.*

d) ENGEL. *coll. iur. can. lib. 1. tit. XXXIII. §. 1. n. 3. & lib. V. tit. XXIII. §. 4. n. 34.* CORVIN. *iur. can. lib. 1. tit. III. n. 6.* Hinc est, quod INNOCENTIUS III. PELAGIO episcopo Albanensi lib. XIV. *Epist. 104. seq.* scribat. *Dominum IESVM CHRISTVM sedem apostolicam instituisse* 10-
tius

Causarum ad
sedem Ro-
manam dela-
tio taxatur.

Concil. Tri-
dentini dis-
positio.

Papa iudex
vniuersalis.

§. V. Ne vero nimium litigantibus afferretur incom-^{4) Apud dele-}modum, si e locis remotissimis, saepissime ex malicia acto-^{garos pontifi-}rum Romam euocati, ibidem comparere, accusas suas agere^{cis.} tenerentur; a seculo inde XII. & XIII. *iudices delegati in partibus*, vti loquuntur, a pontificibus dari consueuerunt, qui in eis locis, vbi controuersia coepta, & probationes haberi possunt, vice pontificis lites componere debent e). Quamuis neque hoc remedio omnes statim inconuenientiae sublatæ fuerint f). Distinguuntur adhuc ab his delegatis suo modo le-^{5) Apud le-}gati g), quos communiter triplicis esse generis notant h);^{gatos.} coram quibus, siquidem cum iurisdictione missi sint, clerici olim

tius Christianitatis caput & magistram, a qua panis intellectus, & vitæ ad alias procedat ecclesias. Pontificem Romanum portare onera grauium plenitudine potestatis. Vid. P. de MARCA de C. S. & I. lib. V. C. XLVII. §. 5. Et hanc papæ potestatem quoque describit CYDELIN. alleg. lib. VI. cap. II. §. 4. quando inquit: *cum Romanus pontifex reuera sit caput & princeps ecclesie vniuersalis, consentaneum est, vt quaecumque potest princeps profanus in rep. profana, eorundem omnium potestatem in ecclesia, rebusque ecclesiasticis penes illum iure esse fateamur.* Conf. M. A. de DOMINIS de Republ. eccles. lib. II. c. V. §. 28. & seq. & lib. IV. C. VIII. & CHOKIER alleg. tr. P. 1. qu. XI. num. 7. vbi omnem ordinariorum potestatem ab autoritate summi pontificis dependere tradit.

§. V. c) DN. BOEHM. I. E. lib. 1. tit. XXX. §. 1. & seq. ESPEN. part. III. tit. V. C. 2. §. 4.

f) Eueniebat enim quandoque, vt ad remotos iudices partes euocarentur. Cui abusu INNOCENTIVS III. in C. 28. X. de rescript. partes extra hanc atulit medelam, vt nemo *ultra duas diaetas extra suam dioecesim* euocantur. *ad iudicium trahi possit.* Conf. GONZALEZ. ad cit. c. 28. Imo BONIFAC. VIII. in C. statutum. de rescript. in 6. euocandi licentiam ad *vnam diaetam* restrinxit. Quid in Gallia & Belgio in casu factæ extra dioecesein euocationis moris sit, pluribus exponit ESPEN. alleg. tit. V. C. 3.

g) Vid. CORVIN. L. I. tit. XXX. n. 3.

h) Fundata est hæc diuisio in C. I. de off. Leg. in 6.

olim in prima quoque instantia, *per simplicem querimoniam*, conueniri poterant i), quando quidem ordinariam & concurrentem iurisdictionem exercebant k). Quoniam vero omnem sibi hoc modo potestatem ereptum iri quererentur episcopi, pontifices curare coeperunt, ne ordinariorum iurisdictioni amplius a legatis detraheretur l): donec in *Concilio Tridentino* eorum potestas magnopere restricta fuerit m). Adeo ut hodie de clericorum causis civilibus cognoscere nequeant, nisi ad illas examinandas & definiendas se *speciatim delegatos* esse ostendere possint.

Forum exemptorum.

§. VI. Atque haec obtinent, nisi rei conuenti a iurisdictione ordinariorum *exempti fuerint* n). Inualuit nimirum, ut summus pontifex *collegia* quaedam o); imo & alios quando-

i) *C. l. X. de offic. leg.*

k) Per *C. 2. de off. leg. in 6. ibi: ordinarios reputantes. ESPEN. alleg. l. P. I. tit. XXI. C. II. §. 18.*

l) *ESPEN. alleg. P. I. tit. XXI. c. III. §. 2.*

m) *Session. XXIV. C. 20. de reformar. ENGEL. Coll. iur. canon. tit. de legat. n. 10, 11.*

Scriptores de exemptionibus.

§. VI. n) De materia exemptionum integri a pluribus editi tractatus, ut a IO. LOMEDE in *tr. de exemptionibus ecclesiasticis*. ERASMO a CHOKIER in *tr. de iurisdictione ordinarii in exemptos*, quem tertio tomo auxit I. P. VERHORST Ictus Colon. Nouissime Parisiis prodiit *Traite des droits des Eueques* par M. BISSON: vid. *Journal des Sçavans*. Juillet 1715. p. 38. &c. Huc quoque spectant REN. CHOPPIN: *Monast.* & quae BARONIVS Tom. 8. *Annal. eccles. ad a. 676.* habet. Add. *ESPEN. I. E. tom. II. in repagulo canonico aduersus nimiam exemptionum a iurisdictione episcopali extensionem.* & tom. I. P. III. tit. XII. P. DE MARCA *de conc. sacerdot. & Imp. lib. III. c. 16.* ibique BALVZIVS in *addition.*

Quando exemptiones inualuerint.

o) Ante secula XI. & XII. distinctio inter *collegia exempta* & *non exempta* vix audita fuit. *ESPEN. cit. P. III. tom. I. T. XII. C. IV. §. 21.* Priuilegia enim monachis antea indulta non fuisse exemptiones. *Id cit. tit. XII. c. III. §. fin. & seq. cit. 4. §. 1.* Demum sec. XIII. plura *monaste-*

quandoque *privatos* p) episcoporum potestati subtraxerit, sibi que immediate subiecerit. Inde est, quod exempti *regulariter* in prima, aut secunda instantia coram pontifice, eiusque delegatis in partibus solum conueniri possint q). Notanter vero dixi, *in prima aut secunda instantia*, cum in prima instantia clerici exempti *regulares* & nonnulli *seculares* v. c. Canonici, Praelatorum & Capituli respectiue iurisdictioni subfint r), integra autem monasteria & capitula, si debitores existant, absque dubio, coram solo pontifice, eiusque delegatis forum sortiantur. Interim tamen in fauorem ordina-

D 2

riae

monasteria, capitula, atque vniuersitates eximi contigit. id. *cit. cap. IV. §. 41. 51. & seqq.* De Louaniensi Academia in specie testatur CHOKIER. *de iuris. ordin. in exempt. tom. I. P. I. qu. 27. p. 76.*

p) Vid. ESPEN. C. IV. §. fin. & Concil. Trident. *session. XXIV. c. XI. de Reformat.*

q) Quippe pontifex est dioecelanus & superior exemptorum Papa dioecelanus exemptorum. CHOKIER. *cit. tom. I. P. I. q. 5. n. 8.* Attamen in Gallia, Hispania, vt & Belgio neminem exemptorum quoad primam instantiam Romam euocari posse, ex CHOPINO adfert CHOKIER *tom. II. P. I. §. 13. n. 5. & 6.* Cur legatis iurisdictione in exemptos competat, vid. *id. cit. I. P. II. q. 2. n. 7. seq. & P. IV. Qu. XXVI. n. 2.* vbi legatis a latere dicta iurisdictione asseritur.

r) De iurisdictione praelatorum in monasteriis agit ENGEL. *in de Regulares in priuileg. & iur. monaster. priuileg. 48.* CHOKIER. *tom. II. P. II. qu. 110. pag. 383.* Neque hanc impedit dispositio Concil. Trident. *session. VII. c. 14* scil. quod non reuocat iurisdictionem *aliorum ordinariorum*, licet episcopis inferiorum, quales sunt praelati exempti. vid. supra §. 3. *lit. X. & CHOKIER tom. I. P. IV. q. LXVII. n. 3. 4. & tom. II. P. I. §. 2. n. 14. p. 27.* In secularibus res haud adeo expedita, cum aliqui Dd. requirant, vt capitulum iurisdictionem affectans specialem titulum aut praescriptionem producere valeat, vid. ESPEN. *tom. I. P. I. tit. XI. §. 7.* alii econtra capitulo. imo decanis iurisdictionem ordinariam simpliciter concedant. CHOKIER *T. I. P. I. q. 47. Vid. tamen id. P. V. q. 76. & tom. II. P. II. qu. 64. 66.* Quid in secularibus.

riae iurisdictionis receptum, vt episcopus, (ratione distinctio-
nis inter exemptos, qui sunt *in dioecesi*, & qui nullius sunt
dioeceseos habitas), aduersus exemptos in pluribus casibus,
partim ex *ordinaria*, partim ex *delegata* potestate t), pro-
cedere, eorumque iudex competens esse possit. Ceterum
qualis *conseruatorum*, in cognoscendis exemptorum causis
ciuilibus passiuus, fuerit potestas, lubens praetermitto, quo-
niam illa, vt & integra exemptionum materia in *Concilio*
Tridentino, ad instantiam ordinariorum, valde imminuta &
circumscripita fuit u).

§. VII.

Quid sit, nul-
lius dioece-
seos esse &c.

Contrahe-
ntes in loco
exempto co-
ram ordina-
riis compare-
re debent.

De conserua-
toribus ex-
emptorum.

s) Explicat hanc distinctionem Fagnani *ad c. 10. X. de off. iud.*
ord. num. 10. hoc modo: *Itaque status nullius dioeceseos liberat non mo-
do a subiectione sed etiam a situatione & denominatione, exemptio vero
tantum a subiectione.* & ENGEL. *Coll. iur. can. lib. v. tit. xxxiii. §. 4. n. 23.*

t) Ita enim in exemptione *locali* clerici exempti ratione con-
tractus initi, vel rei sitae in loco non exempto coram ordinario con-
ueniri queunt. *C. 1. de priuil. in 6.* quod innouatum a synodo trident.
sess. vii. c. 14. de reform. Add. ESPIN. *cit. p. 1. tit. xii. c. v. §. 45.* Quan-
do vero episcopi ex *ordinaria*, & quando ex *delegata* potestate agant,
distincte tradit ENGEL. *cit. l. n. 31.* & alleg. ESPIN. *tom. II. l. E. in repa-
gul. canon. P. II. cap. I. §. 4.* CHOKLER. *tom. II. P. II. qu. 45. n. 6.*

u) Vid. P. SARPIS *Histor. concil. Trident. lib. II. p. 370. 371. Jour-
nal des Scauans. Iuillet. 1715. pag. 35.* Quibus autem finibus conserua-
torum iurisdictione & exemptiones per hanc synodum conclusae, pa-
tet ex diuersis eius locis, vt ex *session. vi. c. 3. & 4. de reformat. ses-
sion. vii. c. 5. 6. 7. & 14. session. xiv. prooem. & c. 4. 5. session. xxi. c.
8. session. xxiv. c. 11. & 20. session. xxv. de regular. c. 8. & 13. ead. ses-
sion. de reform. c. 6. 8.* Add. Excell. DN. BOEHMER. *l. E. tit. de off. iud.*
del. §. IX. Ita vt ea, quae olim circa conseruatores obtinuerunt, in
quibusdam monasteriis adhuc notare liceat. vid. CHOKLER. *tom. II.
p. II. qu. 54. n. II. & qu. 56. n. 12. qu. 104. n. 2.* Alibi tamen exoluere,
quod de Belgio testatur ESPIN. *alleg. tit. XII. cap. vlt. §. 18.* In Belgio
*nam pridem per edictum Caroli V. sublatas fuere omnes fere conserua-
toriae*

§. VII. Si vero ex causis debiti *episcopus* conueniendus, coram metropolitano actio moueri debet x), qui vel solus, vel pro grauitate causarum in concilio prouinciali de eisdem deouoluit y). Et si *hic* actione pulsandus, lis ad primatem deuoluitur z); nisi pontifex causas aduersus episcopos aut archiepiscopos intentatas suae decisioni relinqui velit a). Denique quoniam plerosque archiepiscopos, nec

Forum^m episcoporum.

D 3.

non

toriae, neque hodie ullus est in Belgio conseruator, excepto Vniuersitatibus Louaniensis conseruatore, quare in Belgio exempti in ciuilibus coram ordinariis conueniendi sunt.

§. VII. x) *Arg. c. 6. C. 10. qu. 3. cap. XI. X. de off. ord. c. v. eod. in 6. cap. 54. X. de appellat. De praelatis imperii immediatis ex causa debiti conuentis, aliud dicendum videtur vid. VFFENBACH. de consil. Caes. aul. c. v. sect. 2. p. 14.* In prima enim instantia foro aufstregarum aequae ut seculares fruuntur: *ord. Camer. 1495. tit. Wie Churfürsten. & tit. Wie Praelaten. O. C. 1555. part. 2. §. 2. 3. 4. 5.* A quibus ad cameram prouocatur. *O. C. 1555. d. p. 2. §. 28. Add. GAIL. lib. 1. obs. 30. & DN. CÖCCEI. diss. de Austregis.*

Vbi episcopi in Imperio conueniantur.

y) *c. 46. C. XI. qu. 1. c. 1. C. VI. qu. 2. Vid. ESPEN. cit. p. 1. tit. XX. c. 2. & ZIEGL. de Episcop. cap. XI. §. 26. seq.*

z) *C. 23. X. de priuileg. & excessi. CORVIN. cit. l. §. 21.* Quia vero plerique patriarchatus Graeci, de quibus alleg. *cap. specificè loquitur, exprirarunt, hodiernorum primatum & patriarcharum iura ex specialibus priuilegiis & consuetudine locorum petenda. ENGEL. cit. l. tit. de maior. & obed. §. IV. n. 24.* Sed & in concilio prouinciali causae metropolitanorum terminari possunt, ut ex FAGNANO probat *ESPEN. cit. c. 2. §. 3.*

Archiepiscoporum.

a) In causis criminalibus grauioribus episcoporum & c. illud necessario fieri debere, statuit Concil. Trident. *session. XXIV. c. 5. de reformat. & session. XIII. c. 8. de reformat.* Nullatenus vero hoc dicendum de causis ciuilibus, scilicet quae regulariter decisionem archiepiscoporum, tanquam ordinariorum, expectant. Quamuis enim concilii Tridentini dispositionem a congregatione Cardinalium ad omnes causas ciuiles extensam fuisse, referat *BARBOSA iur. eccl. l. 1. c. 7. att-*

An pontifex causas episcoporum necessario decidere debeat.

non episcopos *exemptionis* priuilegio donatos b) cernere licet, actorem ius suum contra hosce coram pontifice immediate persequi oportet c). Attamen alicubi quoque occurrit, vt episcopi in causis debiti in foro seculari conueniantur, prout illud, allata praxi Belgii comprobatur d).

Forum clericorum debitorum in secunda instantia,

§. VIII. Eodem priuilegio (scil. fori priuilegiati) quoque gaudent clerici debitores in *secunda instantia*. Quod si enim sententia contra clericum debitorem lata, huic ab illa ad superiorem appellare licet, modo appellatio ex alia causa non denegetur e). Et siquidem lis ab officiali decisa, non ad episcopum, qui idem cum vicario tribunal exercere censetur f); sed ad archiepiscopum mittenda g). Seculis primae-

1) Apud metropolitanos.

attamen 1) eiusmodi constitutio nunquam in forma authentica fuit exhibita; neque 2) Cardinales concilii decreta ultra proprietatem verborum extendere potuerunt, vti recte argumentatur laudat. ENGEL. *tit. de maior. & obed. §. IV. n. 28.*

b) c. 52. C. XVI. qu. 1. Vid. tamen c. 7. C. III. qu. 6. CHOKIER. tom.

1. P. 1. qu. 41.

c) Conf. praec. §. VI.

d) Alleg. tit. XIX. c. III. §. 13. Add. ZYPAEVS ad tit. de foro compet. §. VIII. e) Vid. ENGEL. *tit. de Appellat. n. 18.*

Appellatur ab officiali ad episcopum.

f) Cap. 3. de appellat. in 6. c. 2. de consuet. in 6. concil. Trident. *sessio. XXII. o. 7. de reformat.* CHOKIER. tom. II. P. II. qu. 16. n. 22. ESPEN. P. I. *tit. XII. C. V. n. 8.* Recte vero ad episcopum appellatur, si sententia fuerit interlocutoria. DN. BOEHMER. *tit. de appellat. §. XII. si in ratione dissentiente* GONZALEZIO *ad c. 7. X. de appellat. §. 5.* aut si appelletur in iis casibus, vbi officialis est episcopi delegatus specialis. CORVIN. *lib. I. tit. XXV. n. 25.*

Archiepiscopus vbi iudicat.

g) c. 2. C. VI. qu. 3. c. 7. s. C. IX. qu. 3. cap. XI. X. de off. iud. ordin. cap. 54. 56. 66. X. de appellat. c. 40. X. de sent. excomm. c. 1. de for. compet. in 6. c. 3. de apell. in 6. Notandum tamen, quod archiepiscopus pro recipiendis appellationibus iudicem in dioecesi suffraganeorum habere nequeat, sed in propria ciuitate iudicare teneatur c. 1. & 5. de off. ordin. in 6. GONZALEZ. l. cit. n. 6. & seq.

primaevus quidem ab episcopali iudicio ad synodos, & inde ad imperatores appellatum fuisse, ex historia illorum temporum h), & iuris civilis constitutionibus i) abunde patescit. Postquam vero episcopus Romanus primatum adeptus, & ^{2) Apud pontificem.} monarchia ecclesiastica ad summum culmen perducta fuisset, in occidente ab episcopis ad metropolitanos ab his ad primates, & denique ad curiam Romanam appellationes coeperunt dirigi k). Imo eo vsque res peruenit, vt causae, omisso

h) Vid. THOMASSIN. *de vet. & nou. eccl. discipl. tom. II. l. 1. c. XV.* Ordo appellat. n. 18. C. XVI. n. 9. C. XVII. n. 4. ESPEN. *P. III. tit. IX. c. 5. §. 1. 4.* Te- lationum an- statur illud in specie ZIEGL. *de Episcop. lib. III. c. XXXI. §. 7.* quando tiquus. ait: *Causas episcoporum in synodis disceptatas & decidas fuisse; istas au- tem synodos ab Imperatore conuocatas coisse; tum si per sententiam synodalem grauatus quis fuisset, eaque acquiescere nollet, appellare li- cuiisse ad Imperatorem; hunc vero vel ipsum de causa controuersa cog- nouisse, vel iudices alios delegasse; porro etiam pontifici Romano cau- sam delegari ab Imperatore potuisse; & ab huius sententia appellari nihilominus potuisse ad Imperatorem.* Etiam vero prouocatio ab vno episcopo ad alium illicita esset, sedes Romana nihilominus consul- tationis sibi adscribere non dubitauit. Quorum spectant, quae IN- noc. I. *Epist. ad Vitric. c. 3.* scribit, *si quae autem causae, nel conten- tiones inter clericos tam superioris ordinis, quam etiam inferioris ordi- nis fuerint exortae, vt secundum synodum Nicaenam, congregatis eius- dem provinciae episcopis, iurgium terminetur. Nec alicui liceat (sine praeciuicio tamen Romanae ecclesiae, cui in omnibus causis debet re- uerentia custodiri) relictis his sacerdotibus, qui in eadem provincia Dei ecclesiam nuu diuino gubernant, ad alias conuolare provincias.*

i) Nou. 123. C. 10. Add. l. 29. C. de Episc. aud. §. 4. & Nou. 79. & 83. & c.

k) Rationes, cur ad sedem Romanam appellandum, suppeditant Ratio & ori- *epistolae SIXTI l. c. 4. C. II. qu. 6. & ZEPHERINI c. 8. C. ead. Scil. quoni- go appellati- am illa mater est, cuius vberibus omnes nutrir debent, quia non potest onum ad obliuisci mater filium suum. Sensim alias ad pontificem prouocatio Pontificem. introducta fuit. Primo enim autoritate concilii Sardicensis factum vide-*

(An ab illo
appellari
possit?)

omisso omni medio, *immediate* ad pontificem delatae fuerint l), idque in fauorem clericorum appellantium non tantum verbis, sed *facto* etiam fieri possit m). Ab illo vero, tanquam *infallibili*, & *supremo iudice* in his terris, omnis vltior appellatio sub poena excommunicationis prohibita n), quanquam non pauci prouocationem a Papa ad Concili-
um oecumenicum iure optimo & ratione subnixam af-
ferue-

videtur, vt episcopus Romanus facultatem reformandi latam ab aliis sententiam acceperit. Vid. P. de MARCA de C. S. & I. lib. VIII. c. 3. & ZIEGLER. alleg. l. §. 23. Enim vero cum huius concilii decreta per longum tempus nullum vigorem haberent, DN. BOEHMER. l. E. tit. de appellat. §. 1. post receptam PSEUDO-ISIDORI collectionem applicatio- nes ad Papam in vniuersum demum admittae fuerunt. P. de MARCA. d. l. c. 22.

l) C. fin. X. de for. compet. c. 7. 54. X. de apell. DN. BOEHMER. l. E. tit. de off. & pot. iud. deleg. §. 3. 4. CORVIN. d. l. lib. l. tit. III. n. 13. in f.

Appellatione
facto inter-
posita nihil
innouandum

m) Quando nempe grauati clerici intra decendum ier ad Pa-
pam suscipiunt, adeo vt iudex inferior amplius in causa procedere, aut sententiam priorem executioni mandare nequeat. c. vn. X. de cler. peregr. c. 9. & 30. X. de appellat. Nisi speciali statuto aliud dispositum, vt in ordinatione curiarum eccles. prouinciae Mechlin. tit. 16. art. 7. praeceptum, vt sententiae, quae non excedunt quinquaginta florenos, sub fideiusforia cautione executioni mandentur, non obstante appellatio- ne & sine illius praeiudicio. Conf. ESPEN, P. III. tit. X. c. 3.

A Papa ap-
pellari ne-
quit.

n) In Bulla coena domini. casu II. omnes excommunicantur, qui ad futurum concilium generale appellare praesumunt. Hinc est, quod ENGEL. lib. I. coll. iur. can. tit. XXXIII. §. 1. n. 6. non vereatur dicere: Summus pontifex a nemine iudicatur, sed tota ipsius causa Deo reseruatur. Vnde in iudiciis, nec vt suspectus recusari, nec ab eo ap-
pellari potest, quia Papa vicarius Christi in terris tribunal habere cre-
ditur; ideoque ab eo ad Christum NB. appellari non potest, sicut nec a vicario episcopi ad episcopum. Vid. ANDREAS du VAL de suprema Rom. pontificis in ecclesia potestate.

feruerint o). Si quando tamen partes sententia papali se granatas existiment, ne de illato sibi praediudicio conqueri possent, id a quibusdam, quamuis contra rationem iuris, excogitatum, vt a Papa male informato, ad melius informandum, siue vt **CHOKIER** p) loqui amat, a Philippo dormitante ad excitatum prouocaretur: soletque hoc casu nouum rescriptum a pontifice, aut eius in partibus residente Nuncio vel Pronuncio impetrari, quo alius iudex in partibus delegatur q). Alius adhuc superest appellandi modus, qui *ab abusu* dicitur, in Gallia praefertim vsitatissimus, quo non prouocatur a iudice ecclesiastico inferiore ad superiorem; sed ab illo ad Parlamentum regium, tanquam abutente sua iurisdictione contra iura, quorum *tuitio & defensio* Regi incum-

3) Apud iudices seculares.

E

bit

o) Sensit id inter alios quam plures Cardinalis Lotharingius, dum in concilio Trident. ex sententia ecclesiae Gallicanae affirmavit, quod concilium sit supra Papam, adiiciens, ita definitum a concilio Constantiensi & Basleensi, non requirere se etiam ab illo concilio declarationem: attamen, si cum Gallis consentire velint, necesse esse, vt decretis iam conficiendis nulla verba inferantur, quae ipsorum sententiae praediudicent. P. SARPVS *Histor. concil. trident. l. VIII. p. 1236. edit. Lipsiens. lib. VII. p. 1179, 1158. & 1183. & lib. VI. pag. 920, 977, 981.* Add. P. de ALLIACO *lib. de potest. eccles. part. III. cap. vlt. & SECKENDORF, histor. Lutheran. lib. I. §. 43. pag. 18.* Quod a nonnullis in dubium vocatur.

p) De iurisd. in exemptos. tom. II. part. II. qu. 49. num. 15, 16.

q) ESPEN. *Part. III. l. E. tit. X. C. 2. §. II. seq. & CHOKIER. d. l. vbi* Appellatio ad Papam melius informandum. monet, hanc appellationem potius restitutionem dicendam esse, si quidem controuersia apud eundem pontificem denuo agatur. Notabile huiuscemodi appellationis exemplum in historia reformationis praebet B. LVTHERVS, qui cum apud cardinalem Caietanum nihil efficere potuisset, a pontifice male informato ad melius informandum appellauit; quoniam iudices sibi suspectos habebat, & ipse commissionem aliam ad viros doctos, probos & honestos in partibus petierat. Vid. SECKEND. *histor. Lutheran. lib. I. sect. 18. §. 38. pag. 49.* vbi grauamina illius latius recenset.

bit r). Cum hoc suo modo praxis conuenit, quae, uti CORVINVS s) testatur, iudicibus secularibus de iniquitate iudicis ecclesiastici, nolentis deferre appellationi ad sedem apostolicam interpositae, cognoscere permittit, quod de iure alias fieri non potest t).

Forum clericorum debitorum apud Protestantas.

§. IX. Pergo ad fora *Protestantium*, penes quos quidem *exemptio clericorum*, utpote iure humano *) introducta, ad minimum in *causis ciuilibus* (ubi non ut clerici, sed ut *ciues & membra reipublicae & debitores* considerantur) cessare, eorumque causae in vno, ac eodem cum laicis iudicio expediri debuissent. Ast in honorem ministerii u) *forum priuilegiatum* in causis clericorum debitorum confirmatum fuit

r) De qua specie prolixè agit P. de MARCA. *cit. tr. de C. S. & I. lib. IV. C. 19. & seq.* & ESPEN *alleg. l. cap. IV. num. 22. vsque ad fin. cap.*

s) *lib. III. tit. XXII. n. 29. p. 673.*

t) *Vid. C. qualiter. 17. X. de iud. & STEPH. GRATIAN. disceptat. forens. C. 238. num. 47.*

§. IX. *) Conf. GIESBERT. VOETIVS *Politiacae eccles. part. I. lib. IV. tract. I. C. 2. & supra cap. I. §. 6. in fin.*

Quae ratio constitutorum Consistoriorum.

u) Ideo illud egisse principes censet AVTOR *medit. ad instrum. pac. Westphal. art. V. §. 31. pag. 549.* Ne clerici cogantur de personis suis & praerogatiuis coram quouis iudice litigare. Quod eorum existimationi officeret, cum tamen omnis eorum autoritas & honos apud populum habitu & titulis a vulgo distinctis constet, quibus reuerentia quaedam eis est concilianda, quos humilitate, pietate, donisque coerevis Spiritus S., quae hunc ordinem ornare ante alios deberent, plerumque careere videmus. Opinio quoque canonistarum eius temporis, quasi princeps clericis fori priuilegium in totum auferre non posset, Consistoriorum institutionem promouisse videtur. Quo spectant verba ZIEGLERI *de iurib. Maiest. lib. I. C. 19. §. vlt.* ubi ita: *Ut maxime enim imperio suo exemptos prorsus ministros ecclesiae (principes) noluerint, singulare tamen ipsis, in territoriis suis constituerunt forum, ne scilicet de iure eorum quicquam remitteretur, nec personis ecclesiasti-*

fuit x), quod communiter *Consistorium*, das geistliche Gericht/ In Consistorio
 E 2 appel-riis,

clericis implicare se negotiis secularibus permittere tur. Enimuero singula, quae de iure clericorum circa forum priuilegiatum quaesito, & necessitate constituendorum Consistoriorum asseruntur, principia iuris canonici sapiunt, duplicemque in principe personam supponunt, quam opinionem iam supra *cap. 1. §. 6. in not. lit. p.* vt erroneam reiecit. Vnde Ill. DN. THOMAS. im Recht eines Evangelischen Fürsten in theologischen Streitigkeiten V. Satz S. XI. pag. 54 eleganter ait: Alle Rechte, inquit, die ein Fürst hat in Regierung seiner Unterthanen, hat er als Fürst, und hangen dieselbe unauflöslich zusammen, so, daß, wenn man einige davon nehmen wolte, eine unvollkommene und zur Regierung der Unterthanen nicht zulängliche Maiestät daraus entstehen müste. Vor der reformation waren freylich die iura episcopalia von den iuribus principum entschieden, weil man im Pabstthum es für eine Todt-Sünde hielte, wann ein Fürst sich die iura episcopalia, die doch in der That auf weltliche Sachen giengen, anmassen wolte. Nach der reformation aber ist es am besten, daß man diesen Unterscheid weglasset, weil er zu einigen falschen conclusionibus Anlaß giebt. Als daß es allerdings nöthig sey, daß ein Fürst in seinem territorio ein Consistorium aufrichte, und die so genannte consistorial-Sachen davor debattiren lasse. Neque ferendum est, posse politiae alicui ab alterius cuiuscunque politiae liberalitate atque indulgentia praecudicari, exemptionesque & immunitates clericis conferendas illi praescribi, quae ob instantem necessitatem, aut ob alias rationes bonum & statum reip. concernentes, idem nec potest, nec vult praestare, vti loquitur VOETIVS d. l. probl. 2. Aliud vero est, annon consultius fuerit, causis clericorum, vt aliis causis arduis, forum speciale assignare; quod vtique pro diuersis tamen cuiusque reip. affectionibus & statu, affirmandum. MEYIVS part. 3. dec. 45. n. 9 & DN. BOEHMER. l. E. iii. de off. vicar. §. 17. seqq. Add. SECKENDORF. histor. Lutheran. lib. III. sect. 19. §. 82. n. 7. & sect. 27. §. 110. in addition.

x) Factum illud in Saxonia per *ordinat. polit. de anno 1612. tit. Clerici deb-*
 von *Consistorial* Sachen. *num. 1. verb.* Und weil vers andere vermöge der tores in Con-
 anno 1580. publicirten Kirchen-Ordnung *sub iii.* von immunitäten ic. sistoriis fo-
 die Schutz- und Kirchen-Diener alleine in real-Klagen, und hohen Frevel- rum, fortium-
 und tur,

appellari consuevit y), & in locum *iudiciorum Officialatus* apud Catholicos successit z).

Quae confi-
zuuntur a
summa po-
tate. ciuili.
Statibus Im-
perii.

§. X. Constituuntur vero Consistoria regulariter ab eis, quibus *ius circa sacra* competit. Equidem hoc non solum *summae in republica potestati*, tanquam pars eminentis iuris Maiestatici inhaeret a): sed ad *Status Imperii* protestantes vigore superioritatis territorialis quoque pertinet b), quibus illud per pacifi-

und malefiz Sachen, nicht aber in Schuld-Händelen, und anderen *actionibus personalibus* vor der weltlichen Obrigkeit belanget werden können; Inmassen denn solches bishero in unseren Consistoriis gehalten, als lassen wir es bey erwehnten Verordnungen *re. billich* bewenden. Freund-Brüderl. Haupt-Vergleich *de anno 1682. ibi: die Bortmäsigkeit* *re.* De eo quoque disponit *Magdeburgische* erklärte und verbesserte *Proces-Ordnung cap. 1. §. 6.* Die Prediger, so wohl derer Wittben und Erben *== haben ==* in allen *actionibus personalibus* ausser dem Consistorio kein ander forum zu erkennen. Et §. 23. Vor dem Consistorio nun haben ihr forum alle Prediger, so viel ihr Ampt, oder andere *personal* Sachen betrifft. *Conf. BRVNNEM. I. E. lib. III. C. 1. §. 1.*

Consistoria
apud exteros.

y) In Anglia Consistoria dicuntur *curiae christianitatis*, & in Heluetia das Chor-und Ehe-Gerichte. *NAEVII Priester-Recht cap. IV. §. 16. FRITSCH, ad ANT. FABRI. tract. de religion, in rep. regenda. pag. 346. & 379. 384.*

Quae causae
consistoriales
sint.

z) Inde est, quod a quibusdam regula conficiatur, *omnes illas causas ad cognitionem Consistorii pertinere, quae apud vicarios catholicorum peraguntur.* Vid. *DN. BODIN. dissert. de illicita a principibus protestantibus pronocatione in caus. eccles. §. 18.* Sed vid. *B. TITII Probe des teutschen geistlichen Rechts. lib. 1. cap. 6. §. 12. seq.*

Habent sta-
tus Imperii
ius circa sa-
cra.

§. X. a) Vid. *HUGO GROTIUS de imperio summarum potestatum circa sacra. III. DN. THOMAS. dissert. de vindictis iuris Maiestatis circa sacra. CONRING. de mai. ciuil. autoritate & officio circa sacra. Add. ZIEGLER. de iurib. Maiest. lib. 1. c. XIII. §. 22. & sq. B. S. STRYK. de iure papali princ. euangel. c. 1. §. 1.*

b) *Fac enim, inquit AVTOR. mediet. ad §. 30. art. V. pac. Westphal. lit. f. pag. 516 ecclesiasticam clerici potestatem contra protestantes suspen-*

pacificationem religiosam c), & deinde per pacem Westphalicam d) plenissime restitutum fuit. Ex huius dispositione sibi *nobiles immediati* ius Confistorii non minus recte vindicant e): nisi illud ius vel expressa conventionem & consensu, vel longa possessione & moribus, a vicinis principibus, vel inferioribus suis diminutum sit f).

§. XI. Neque tamen status Imperii, & nobiles immediati sibi unice ius Confistorii & iurisdictionis in clericos adscribere

E 3

Aliquando etiam a mediatis.

suspensam vel abolitam esse, sane statim reuiuiscet supremum principis ius circa sacra, quod haecenus ecclesiastici ordinis ambitu & importunitate suppressum erat, & ideo, cum res in naturalem suum statum reuerteretur, quo fuit, antequam clerus se erigeret & vendicaret, non opus esse iure vicario: sed principem suo iure sacrorum curam gerere, cum nemo sit, qui impediat, amoto semel clero pontificio. Conf. RHEITII *dissert. de iure statuum imp. circa sacra.* MYLER ab EHRENBACH. *de statib. imp. p. II. cap. 82. 83. 84.* LVDOLPHI HVGO *de statu region. Germ. C. III. §. 28.*

c) *Rec. Imp. 1555. §. damit auch §. 20.*

d) *Art. V. Instrum. pac. Caesar. Succ. passim, & §. 43.* Quam gra- Quod antea uiter antea catholici tulerint, quod principes euangelici iurisdictione. Metropolitana nem ecclesiasticam metropolitanorum amplius nollent agnoscere nis competuit. vid. AVTOR. *medit. ad alleg. §. 48. li. u.* Conf. etiam B. STRYK. *cit. diff. cap. IV.*

e) *cit. §. 48. ibi: comprehensa libera imperii nobilitate.* Ex quo Nobiles immediati, ant superior, territor. gaudent. pater nobiles immediatos talia certe iura possidere, quae superiori- tati territoriali proxima sunt, vid. Ill. Dn. COCCII. *iuris publ. prud. cap. XXI. §. 14.* CHRISTOPH. MINGIUS *dissert. de super. territ. cap. 1. concl. 47. iunct. concl. 62.* quamuis illi ex mente quorundam ipsum superioritatis territorialis eminensius sibi adscribere nequeant. LVDOLPH. HVGO *d. l. cap. V. §. 5. 6.* STRAVCH. *dissert. Exoter. IX. th. 22.* Vid. SCHWEDER. *Introd. ad ius publ. p. spec. sect. II. cap. 10. & 12.*

f) FRITSCH. *exerc. iur. publ. VIII. §. 35.* & KNICHEN. *de subl. & reg. terr. iur. cap. IV. num. 6. seqq.*

bere possunt: siquidem *ciuitates* quaedam *municipales* g), ac *nobiles mediati* h) vel ex concessione principis, vel immemoriali praescriptione obtinuerunt, quo clerici debitores coram iudicio

Exempla ciuitatum quae ius Consistorii possident.

§. XI. g) Conspicuum illud in Lusatia in denen *Sechs-Städten*, quae iurisdictionem in clericos huiusque exercuere, teste Dn. BOEHM. *l. E. lib. I. tit. 28. p. 627*, Eodem privilegio pollent Magdeburgum, Lüneburgum, ciuitas Stadensis in ducatu Bremensi, & Mindensis vrbs. Vid. Dn. LVDOVICI *Consistorial-Proces cap. III. §. 19.* & B. STRYK. *in addition. ad BRUNNEM. lib. II. l. E. c. 8. §. 25. pag. 459.* Inprimis vero ciuitatis Stralfundensis privilegium in hoc passu notandum, quod Rex Sueciae ad conseruandum illud in instrumento pacis Westphalicae se expresse obligare debuerit. Vid. *d. instrum. pac. art. X. §. 16.* ibique AVTOR *medit. lit. 9.* Conf. MEVIUS *quaest. praelim. ad ius Lubecc. III. §. 20. sqq.*

Ius nobilium mediatorum circa iurisdictionem ecclesiae.

h) Exemplum praebere possunt comites & nobiles mediati in ducatu Gothano, quibus clerici in prima instantia subiacent. Vid. *Gothaische Lands-Ordnung part. 1. c. 2. tit. 5.* In summis quoque Imperii tribunalibus nobilibus mediatis saepius iurisdictione ecclesiastica asserta fuit. KOLCK. *Vol. 1. conf. 20. num. 352. sq.* MEVIUS *p. II. dec. 350. n. 10. & p. III. dec. 14.* Vt vero eo melius de hac controuersia iudicium ferri possit, hic inferere placuit responsum ab illustr. facult. iuridica *mens. Octobr. anno 1715.* conceptum.

Quod responsio illustratur.

Das Graff Heinrich von Schwarzburg A. 1458. die Herrschaft Wietze, welche in Chur-Sächsischen territorio gelegen, mit aller Herrlichkeit, wie solche bemeldter Graff Heinrich selbst besessen, an die Herren von Werthern verkauffet, und als hernach die reformatio religionis erfolget, haben die Herren von Werthern die geistliche Gerichte in solcher Herrschaft zu exerciren angefangen, auch beständig damit continuiret, es ist auch niemahlen deshalb ein Streit entstanden, als daß A. 1576. eine Kirchen-Visitation vorgenommen werden sollen, da dann die Graffen von Schwarzburg sich zwar solcher Visitation angemasset, die Chur-Sächsische ihnen aber diffals widersprochen, und die Schwarzburgische Visitation bey 500. Fl. Straff anzunehmen verbotthen, worauff aus der Visitation gar nichts geworden, sondern die Herren von Werthern

Werthern nach, wie vor, bey dem exercitio der geistlichen Gerichte verblieben, bis A. 1680. und hernach A. 1711. disfalls einiger Zweiffel erregt worden.

Ob nun wohl die Herrschaft Wieha im Chur-Sächsischen territorio gelegen, und es dannenhero das Ansehen gewinnen möchte, daß propter ius episcopale serenissimae electorali domui Saxonicae competens, die Herren von Werthern der geistlichen Gerichte sich anzumassen nicht berechtiget, zumahlen der religions Frieden und die hernach erfolgte sanctiones pragmaticae nur inter status imperii, nicht aber inter eos, qui a statibus feuda possident, & sic mediati sunt, per modum conventionis publicae aufgerichtet worden, ferner die praescription contra leges imperii publicas dem Ansehen nach nicht statt findet, und selbige über dem, wann sie auch sonst statt hätten, per mandatum poenale de A. 1576. interrumpiret worden.

Rat. dubi-
candi.

Dennoch aber und dieneil (1) bey dieser Frage ein guter Unterscheid inter ius circa sacra, wohin das ius condendi leges ecclesiasticas, ius indicendi dies festos, ius dispensandi, und dergleichen gehören, & inter iurisdictionem ecclesiasticam, siue potestatem cognoscendi de controversiis ecclesiasticis, easque decidendi, gemacht werden muß, (2) die Herren von Werthern das ius circa sacra, welches zu der superioritate territoriali gehöret, gar nicht, sondern nur bloß iurisdictionem ecclesiasticam praetendiren, (3) auch diejenige, welche nicht ad classem statuum imperii gehören, dieser geistlichen iurisdiction nicht unfähig sind, wie solches die Exempel vieler municipal-Städte, als Stralsund, Magdeburg, und dergleichen bewähren, und solches von bewährten Rechts-Lehrern deutlich gezeigt worden,

Rat. dec-
dendi.

COTHMANN, vol. 4. resp. 33. num. 39. seq.
MEVIVS part. II. decil. 365. in not.

nec enim suspensio iurisdictionis ecclesiasticae eam in tantum status imperii adpropriavit, ut mediati eiusdem plane incapaces sint, sed tantum effecit, ut catholici eandem non amplius exercerent.

LYNCK. de iur. episcop. c. 4. n. 104. sq.

woraus (4) das dubium, ac si praescriptio iurisdictionis ecclesiasticae contra leges imperii publicas impingat, zugleich hinwegfällt, (5) die Herren von Werthern seit der Reformation die iurisdictionem ecclesiasticam per tempus immemorabile beständig exerciret haben, (6)

DAß

dicio ecclesiastico, ab eis *subordinatae* constituto, conueniri debeant. Quod non minus verum est in illis, qui inuestiti sunt mit denen geistlichen und weltlichen Gerichten i).

A subditis protestantibus in terris Catholicorum,

§. XII. Praeterea notatu inprimis dignum est, quod si *subditi protestantes* in ditionibus Dominorum catholicorum existentes, quacunque anni 1624. parte proprium Consistorium cum *cognitione de causis clericorum obaeratorum* habuerint, illud in posterum retineant, neque officialibus episcoporum

daß mandatum poenale de A. 1576. diese praescription derer Herren von Werthern ratione dictae iurisdictionis ecclesiasticae auff keinerley Weise interrumpiren können, weil der Streit zwischen Chur-Sachsen und denen Graffen von Schwarzburg gewesen, selbiger aber die Herren von Werthern keines weges angegangen, und es also bey der bekanten Rechts-Regel verbleibet, quod quaeuis inter alios acta aliis non noceant.

PEREZ. *ad tit. Cod. inter alios acta &c.*

(7) die iurisdiction ecclesiastica per modum praescriptionis de iure acquireret werden kan,

LYNCK. *d. cap. 4. n. 104. & cap. 3. num. 32.*

So erscheinet daraus allenthalben so viel, daß die Herren von Werthern die geistliche iurisdiction bey der Herrschafft Wieha rechtmäßig acquireret, und sie dannhero dabey nicht zu beeinträchtigen, sondern vielmehr zu schützen. B. N. W.

Patroni de libtibus clericorum non cognoscunt,

i) Dissentit. hic cum WEBERO *tr. de iure Consistor. c. 41.* inter alios BRVNNEM. *I. E. lib. III. C. 1. §. 4.* exinde, quod nihil aliud his verbis, quam *ius patronatus* concessum existimet, patronis vero in causis pastorum iudicare prohibitum sit, BRVNNEM. *conf. 142.* adeo vt nec magistratus, cuius sumptibus clerici aluntur, illos a consistoriis eximere valeat. B. STRYK. *de foro ministr. Princ. cap. 1. §. 2.* Verum enimvero aliud est, quem inuestitum esse, mit allen und jeden Gerichten, sub quibus *ius Consistorii*, vtpote speciale, haud contineri concedo: & aliud rursus est inuestitum esse mit denen geistlichen Gerichten, quae verba certe latius, quam *ius patronatus* patent. Vid. Dn. BOEHMLER. *d. 1. §. 28.*

porum quid iuris in eiusmodi clericos competat k). Sin autem subditi illud docere nequeant, clerici in causis debitorum coram ordinariis iudicibus iuxta obseruantiam anni decretorii 1624. conueniri poterunt l).

§. XIII. In tantum uero fundata est Consistorii, vbi Quidam clerici alibi

F

id

§. XII. k) *Instrum. pac. Caesar. Suec. art. V. §. 31.* Notissima est Exempla ad hoc §. nata controuersia, inter episcopum Hildensem, eiusque subditos protestantes, cuius fata enarrat. AVTOR. *medi. ad d. §. 31. cit. l. pag. 543. seq.* quae anno 1711. ita composita, vt statibus provincialibus peculiare consistorium confirmatum fuerit, de quo in *Recessu §. 17.* ita cautum: Vor diesem Consistorio sollen nicht allein ea, quae sunt ordinis & jurisdictionis ecclesiasticae, -- sondern auch alle partes huius jurisdictionis, so wol über ietzt besagte Personen in grössern und kleineren Stifft, tam quoad praedictas causas & negotia mere ecclesiastica & spiritalia, quam quoad causas matrimoniales, item personales, so die Prediger, Schul- und Kirchen-Diener, deren Wittwen und Kindern, so lange sie in der Eltern Brodt stehen, angehen, tractiret, gerechtfertiget und exequiret werden. FABRI *Staats-Langeley tom. xvii. cap. 13.* Erfurtenlis etiam ciuitas speciali consistorio gaudet, quod ministerio collatum est, vnde *iudicium ministeriale* vocatur Dn. LVDOVICI *cit. l. cap. vii. §. 19. in f.* Memorabilis adhuc est conuentio inter inuidiosissimum IMPERATOREM nostram & Regem Sueciae RAASTADII anno 1706. inita, qua consistoria, quae in principatibus Silesiae tempore pacis Westphalicae fuerant, denuo confirmantur. Vid. IOSEPHI *Leben und Thaten part. ii. p. 248. & Executions-Recess. de A. 1709. art. 13. & 14. d. l. pag. 271. sqq.*

l) Per §. 48. *art. v. instrum. pac. Osnabr. vbi protestantes iurisdictioni ecclesiasticae ad normam a. 1624. vltius quoque subiiciuntur, in singulis casibus, qui A. C. non concernunt, modo ipsis ratione processus nihil iniungatur A. C. vel conscientiae repugnans.* Iam vero neque A. C. concernit, nec conscientiae repugnat, causas clericorum obaeratorum coram alio iudice, quam proprio Consistorio ventilari. Quamobrem decisio ad dominum territorii iudicesque ab illo positos spectabit. Quid Hildesiae ante *Rec. nouiss.* iuris fuerit, vid. eiusd. *art. VI. Add. B. STRYK de foro ministr. Princ. cap. l. §. 10.*

Deficiente Consistorio clerici protestantes in iudicio ordinario conueniuntur.

conueniri
debet.

id erectum, iurisdictio, vt illud singuli clerici agnoscere teneantur, quod limitandum ratione *Canonicorum* in pluribus Protestantium capitulis, qui si a creditoribus suis conueniantur, in prima instantia *coram capitulo* forum fortiuntur m). Quotiescunque vero ipsa *capitula* aut *Praelati*, qui inter status prouinciales referuntur, aes alienum contraxerint, non nisi *in summis dicasteriis* principum actio institui potest n). Sed & hoc tenendum, quod clerici debitores, qui simul

Canonici ca-
pitulo subia-
cent.

§. XIII. m) Hoc in episcopatu Merseburgensi obtinere probatur ex CARPZ. *lib. II. respons. 35. vbi num. 4.* adducit capitulationem 1603. initam huius tenoris: Daß S. Fürstl. Gnaden gegen die Prälaten, Domhern und andere Stiffts-Personen, und dergleichen Gefinde, einziger Gerichtbarkeit, anders dann von Alters herkommen, sich nicht anmassen, dergleichen auch dem Capitul an ihren Gerichten, welches sie niederwärts bis an das Creuz, und in den Häusern und Höffen der Prälaten, Domhern und Vicarien, so weit sich die Freyheit erstrecket, auch in der Pfarre S. Maximi, Cämmerey und Beckerey, und hinauffwärts bis an das Thor, da man nach St. Peters Closter gehet, und an das Schloß Thor, dergleichen auff dem Lande in ihren Dörffern, Fluhren und anders wo, wie sie solche bisanhero gehabt und gebrauchet, keinen Eintrag noch Gewalt thun oder lassen wolten. De ciuitate H. (forte Halberstadtensi) idem allato responso testatur *zweyter de iurib. maiest. lib. I. C. 19. §. 10.* Seynd in der Stadt zwo unterschiedene iurisdictiones, da jedes sein eigen absonderlich iudicium, so wohl in bürgerlichen Sachen, als auch in peinlichen; als das Thum-Capitul über die Thum-Herrn, Vicarien, und deren angehörige Diener, der Rath aber über ihre Bürger hat. c. Quae ratio instantiae in capitulo cathedrali Magdeburgico sit, de eo disponit *Erklär. und Verbess. der a. 1686. publicirten Magdeburgischen Proces-Ordn. cap. I. §. 10.* Unsere Dom-capitularen zu Magdeburg aber behalten die erste instanz bey dem Capitul, jedoch salua appellatione an unsere Regierung.

Vbi capitula
& praelati
conueniantur
§. 11.

n) *Erklärung* c. Der *Proces-Ordnung*. d. I. Es werden unter denen privilegirten Personen, das Dom-Capitul, und die Praelaten von Clöstern und Collegiat-Stifftern, welche Stände des Landes sind, nicht

mul membra aut ciues Academiae sunt, in senatu academico quoque compellari queant, cum idem hoc casu concurrentem cum Consistorio iurisdictionem exercent o).

§. XIV. Quamuis autem clericos in Consistoriis ob debita ciuilia quotidie conueniri videamus, illud nihilofecius vnice ab arbitrio constituentium dependet. Sicuti enim ex beneplacito p) eorum Consistoria erecta; ita illis aut omnis rursus iurisdictione, aut pro parte adimi potest, & decisio causarum clericalium aliis collegiis politicis demandari q): nisi pacta cum subditis, aliisque inita adfint, quae abrogationem prohibeant r). Vnde constat, quam male de iuribus principum illi sentiant, qui causas clericorum a Consistorio, quantumvis ex iusta causa, auocari s), aut commissariis a principe

Consistoria
dependenc
ab arbitrio
constituen
tium.

F 2

dele-

nicht verstanden: sondern, wenn dieselbe entweder als Collegia oder einige ihres Mittels und deren Erben in personalibus oder realibus in Anspruch genommen werden, soll solches nirgends anders, als vor der Regierung, welche das Regiment an unserer Statt im Lande führet, geschehen.

o) Vid. TITIVS Probe des teutschen geistlichen Rechts lib. 1. cap.

VI. §. 33.

§. XIV, p) Vid. supra §. IX. lit. u. in not. h. C.

q) Tantum enim Consistoria iuris competunt, quantum a principe ipsi concessum. TEXTOR. *diss. de iur. Episc. in territ. stat. protest. th. 80.* Conf. SCHRADER. *de caus. for. eccles. cap. 1. §. 2. lit. b. in not.* Quantum posunt Consistoria.

r) Vid. Illust. Dn. THOMAS. *de iure Princ. euang. circa soleum. sepult.* Sunt necessitatibus. §. 18. Itaque consistoria necessitatis sunt inter terris catholicorum principum iuxta statum a, 1624. Dn. BOEHMER. *I. E. l. 1. t. 23. §. 25.*

s) Praecipuus inter eos est HENR. GEBHARDVS *de potest. & regim. eccles. §. 223.* ideo, quod, vt inquit, iudicia huiusmodi ecclesiastica tantum presbyterium ecclesiae repraesentent, nec absolute ad principem spectent, vt curiae mere seculares. Vid. Illust. Dn. THOMAS. *Evangelischer Fürsten-Recht part. 1. th. 5. §. 14. in f. Akt 1)* falso haec nuntur supposito, quasi consistoria repraesentent presbyteria, quod modo

Causae a
Consistorio
auocari pos
sunt.

delegari posse t) negant.

Quamobrem
alicubi con-
tra clericos
debitores in
iudicio ciuili
agitur.

§. XV. Et haec ipsa quoque praxis non destituit. No-
ribergae enim u) & Hamburgi x) Consistoria peculiaria de-
ficiunt, ibique *clerici debitores* coram senatu aut eius deputatis
conueniuntur y). Quod de ciuitate Francofurtensi quoque
testatur VFFENBACH yy). Alicubi etiam in Cancellariis con-
sistorialia expediri solent z). Praecipue autem de Hassiae Land-
grauatu tenendum, ibi causas clericorum ciuiles, siue ex de-
bito oriundas, in ordinario & ciuili iudicio ventilari a), quod
in

modo impugnauit Dn, BOEHMER, *I. E. tit. de off. archi presbyt. §. 34, 35.*
2) Consistorium ad principem omnino spectat, omnemque vim iu-
dicandi ab eo accepit. Vid. B. STRYK, *addition. ad BRVNEM. I. E. lib. I.*
cap. 6. §. 6. verb. per sua Consistoria. Auocatio tamen fieri non potest
in consistoriis euangelicis territoriorum catholicorum. Vid. *recess. Hil-*
des. §. 16. alleg. Add. MEYVS p. II. dec. 134. & p. I. dec. 217. num. 5.

t) Conf. Dn. LVDOVICI *d. I. cap. V. §. 36.*

§. XV. u) HENR. LYNCK, *dissert. de iud. reip. Norib. cap. II. §. II. II.*
13. & WAGENSEIL, *de ciuit. Norib. in addend. p. 376.*

x) B. BEYER *in position. ad ff. tit. de iurisd. posit. 52.*

y) BRVNEM. *iur. eccles. lib. III. cap. 1. §. 2. 3.* ibique STRYK, *in ad-*
dition.

yy) *de iudicio Caes. aul. cap. V. sect. 2. p. 15.*

Consistoria
a regimi-
ne expediun-
tur.

z) Illustr. Dn. LYNCKER *de grauam. extraiud. C. III. part. 2. sect. 2.*
§. 3. n. 25. Ita Cellis quoque & alibi, consistorium partem quandam
& appendicem regiminis saltem constituere, notat SCHRADER, *de caus.*
fori eccles. c. I. tit. I. §. I. lit. f. in not. Et tunc subscribi solet Fürstl. zu
denen *Consistorial Sachen* verordneter. LAUR. OHM, *de I. Episc. ib.*
16. lit. a.

Ordinat. Cas-
selana.

a) *Per ordinat. Consistor. Casselan. cap. 8.* Daß in andern ciuili und
politischen Schuld- & Schaden, und dergleichen Sachen und Forderungen,
die mit ihrem geistlichen Stand und Amt keine Gemeinschaft haben, sie
bey ihrer ordentlichen und weltlichen instanz und Gerichts-Zwang ge-
lassen werden sollen.

in Regia Berolinensi non minus moris est b). Praeterea clerici militares, die Feld-Prediger/ non in Consistoriis, sed in foro & militaris militari ob contractum aes alienum conuenti respondere tenentur c); nisi in eorum fauorem speciale Consistorium, quod *militare* dicitur, erectum sit, quod de causis clericorum ciuilibus cognoscit d).

§. XVI. Denique, vtcunque contra clericos debitores in Consistorio pronunciatum fuerit, sententia absque dubio appellationi obnoxia est. Equidem in quibusdam locis instituta reperiuntur Consistoria inferiora, *geistliche Unter-Gerichte* e), vbi appellationes ad Consistorium superius diriguntur

F 3

guntur

b) Cammer-Gerichts-Ordnung 1709, tit. 10. §. 12. Was die geistliche Personen betrifft, soll in ciuilibus causis, gleich wie dem magistratui inferiori, also auch unserm Cammer-Gericht die iurisdiction gelassen worden. Add. Rec. Marchic. 1653. §. 17. verb. Sol in ciuilibus causis &c. Inde Ill. Dn. COCCER. de differ. iur. ciuil. & Marchic. cent. 1, tit. 4. §. 3. clericos in Marchia iudici laico in causis debiti subiectos asserit: quos coram patronis conueniri ex eodem Rec. existimat STRVK. ad LAVTERB. tit. de iudic. p. 104. v. clericus.

c) SPATE Audineur sect. 1. cap. 6. §. 4. 1799. p. 228. vbi illud in clericis catholicis fallere tradit.

d) Factum illud a potentissimo Rege Borussiae in gratiam suorum exercituum. Vid. Reglement des Militair-Consistorii de anno 1711. Es stehen auch unter solchem Consistorio castrense alle und jede Guarnison- und Feld-Prediger, welche sich desselben iurisdiction und cognition unterwerffen müssen. Es sey denn, daß dieselbe wegen einiger irrigen Lehren beschuldiget würden, welchen falls das Consistorium castrense, dergleichen Sachen an die Consistoria ordinaria zu verweisen hat. Add. Königl. Schwedischer Kriegs-Artickels-Brieff iii. 2. n. 16. &c. Königl. Dänische Kriegs-instruction cap. 5. Von den Consistorial- oder geistlichen Kriegs-Gerichten. num. 24. &c. Zürichisches Kriegs-Recht iii. III. art. 15. 179.

§. XVI. e) Vti in ducatu Gothano & adiacentibus locis, Gothaische Consistoria inferiora.

guntur f). Sed vbi haec deficiunt, recursus datur ad principem g), aut summa territorii dicasteria h). Enim vero ad summa Imperii tribunalia prouocari nequit i), nisi ex opinione quorundam, si sententia nullitate laboret k). Cui addendum

An ad Camera appellari possit.

thaische Landes-Ordnung part. 1. c. 2. tit. 6. & in terris comitum a Neuf. Dn. LVDOVICI d. l. C. 18. §. 7. De Holsatia testatur FUCHS *intr. ad prax. lib. 1. cap. 22. & 23.* ibidem praeter Consistorium generale, plura specialia, tam in districtu Regio, quam ducali constituta esse. Add. supra §. 11. h. cap.

f) CASE. LEIPOLD. *de concurr. iurisd. qu. vlt. Ill. Dn. LYNCKER. alleg. tr. cap. 6. §. 26. num. 7.* Conf. omnino B. SECKENDORF. *teutscher Fürsten-Staat part. 2. cap. 12. §. 3. vers. 2.*

A Consistorio appellatur ad principem.

g) Quippe princeps, uti inquit AVTOR *medit. ad §. 31. art. V. instrum. pac. lit. o.* procul dubio non concurrentem saltem, sed longe maiorem etiam atque superiorem habet iurisdictionem, (quam Consistorium) quibus locis id ipsum non specialibus pactis, vel lege imperii circumscriptum est. Conf. BRUNNEM. *I. E. lib. III. c. 16. §. 1.*

Et summa dicasteria.

h) Huc spectat Ill. Dn. THOMAS. *de iure princ. euang. circa solem. sepulc. §. 11. inf. Sanctius*, inquit, *consilium principis personam magis immediate sustinet, quam Consistoria eidem inferiora, euidens est, eadem, quae de iure principis in oppositione ad consistorium suum afferuntur, adferenda quoque esse de consilio eiusdem intimiori politico.* Confirmat illud Churfürst. Braunschweig Lüneb. *ober appellations-Gerichts-Ordnung p. II. tit. 1. §. 3.* Wenn in civilibus eine action gegen eine zu dem clero gehörige Person angestellt worden, und dergleichen jemand durch die Erkenntnissen unseres Consistorii sich beschweret achten sollte, mögen nicht weniger solche Sachen durch ordentliche appellationen an unser ober appellations Gericht gebracht und angenommen werden. Add. Sächsisch. Kirchen-Ordn. *tit. vom Ober-Consistorio §. Es soll 1c. Kön. Preuß. gemeiner Bescheide de a. 1708. §. IX. Magdeb. verbess. Proces-Ordnung c. 43. §. 9. LYNCK. de iur. episc. c. 12. n. 59. MEYIVS p. II. dec. 364. sqq. part. III. d. 415. p. IV. dec. I.*

i) HORNIVS *iur. publ. prud. cap. 59. §. 8.*

k) Quam in rem H. SCHWARZKOPFF Cancellarii Brunsvic. monita ad-

dum existimo, tunc iurisdictionem Camerae fundatam dici posse, quando causae clericorum in iudicio ciuili ventilatae sint, cum enim ita non amplius vt ecclesiasticae, sed vt *mere ciuiles* considerentur, nihil oberit, eas cum coeteris causis laicorum ciuilibus per appellationem ad Cameram deferri kk).

§. XVII. Notandum adhuc est, quod si Consistoria euangelica in terris Catholicorum formata sint, ad dominum territorii appellari haud possit l), & illo tantum casu prouocatio admittatur, si totum Consistorium, vt suspectum, recusatum fuerit m). Modo non adsint pacta contraria, vt in principatibus Silesiae, vbi IMPERATOR noster inuictissimus appellationem a Consistoriis Euangelicorum sibi expresse reseruauit n).

Quid iuris in terris catholicorum.

§. XVIII. Satis iam actum de foro priuilegiato clericorum debitorum apud Catholicos & Protestantas: speciatim in praefens videndum de qualitate debitorum, simulque inquirendum, rat?

In quibus debitis fori priuilegium clericis competendum, rat?

ta adducit SCHRADER. *cit. l. iii. 1. §. 8. lit. b. in not.* Sed hanc opinionem, vt erroneam oppugnat Dn. BODINVS *cit. dissert. de illicita a princ. protest prouocat. in caus. eccles. §. 18. 19. 50. & 51.*

kk) Eiusdem opinionis esse videtur VFFENBACH *d. l.*

§. XVII. l) Deductum illud in *antiuindicia statum episc. Nil def. euang. p. 38. sq. p. 63. sqq. & 238. sqq.* & confirmatum per *Rec. no. wiff. 1711. §. 18. verb.* Noch (sollen) die für das Consistorium gehörige, oder allda rechtshängige Sachen, von dannen auociret, noch vor den Landes-Fürsten, Thum-Capitul, oder ein ander Gericht, es sey unter dem Nahmen von appellation, recurs, oder unter was vor einem praetext es sonst seyn möchte, gezogen werden. Erfurti a Consistorio ad senatum quoque, non ad electorem Moguntiae, prouocatur, qui causam iterum Consistorio delegare solet, teste Dn. LVDOVICI *Consistorial-Proces c. 18. §. 9.*

A Consistoriis quando ad principem non appellatur.

m) SCHRADER, *alleg. l. §. 7. & lit. a. in not.*

n) Vid. *Schlesischer Executions-Reces. 1709. art. 13. & 14. ibi: salua semper appellatione immediata an ihre Baysseel. und Königliche Majest.*

Debitorum
ordinari ne-
queunt.

dum, an quibuscunque debitis hoc forum debeat. Praemitto autem ante omnia, veteribus canonibus o) prohibitum esse, debitores, maxime ad ratiocinia obligatos ex administratione, tum *publica*, tum *priuate* p), ordinare, quod tendere hoc videretur in praedictum creditorum q).

De facto or-
dinari an pri-
uil. fori amittunt?

In specie ad-
ministrato-
res?

§. XIX. Si tamen talis debitor *de facto* ad ordines admittus est, non satis definiunt canones, an clericatu assumpto, pro debitis antea contractis mutet forum? an etiam in his privilegiis clericalibus gaudeat? Et quidem clericum qui administrator fuit, a iurisdictione seculari hoc ipso non eximi, sed conueniri posse in foro *gestae administrationis*, censent: quod tunc maxime admittunt, si alibi, quam ubi clericus est, administrationem gessit, quia creditori ex ipsa administratione ratione

Dispositio
concil. Car-
thagin.

§. XVIII. o) In concilio Carthag. a. 348. celebrato cap. 8. disertis legitur verbis, *ut diaconi non ordinentur, qui procuratores & tutores & actores & curatores pupillarum fuerunt, nisi post deposita & reddita ratiocinia.*

An debitores
ex priuata
administra-
tione excepti?
Debitorum or-
dinari nocet
creditoribus.

p) Debitores ex priuata administratione excludit Ill. Dn. LYNKER. in anal. ad DESSEL. *erotem. tit. de oblig. ad ratiocin. non ordin.* sed ut ex adducto canone liquet, inuito iure canonico, eiusque ratione.

q) Praedictum creditorum in eo versari creditur, tum quod magis *fori declinandi* gratia id debitores fecisse praesumantur, tum etiam, quod rigore iuris contra eos, qua clericos uti prohibitum sit, ob beneficium competentiae, quod eis indulgere solent, de quo cap. seq. vid. WIESTNER. in *instit. iur. canon. tit. ii. n. 1.* An autem hoc praedictum creditoribus reuera creetur, §. seq. indicabo. Sane si vel maxime hoc praedictum non sit creditoribus metuendum, constat tamen, quod clerici ut plurimum ex variis aliis causis difficilius conventionis sint, & quod praeterea canones noluerint asyllum praebere pessimis quibuscunque debitoribus. Sed eadem ratio facit, ut etiam ex aliis causis debitores non debebant admitti ad ordines, quia rationes adductae ad hos quoque quadrant, quod etiam admittit BARBOSA in *iur. eccles. lib. I. c. 33. num. 135.* eo in casu, si aere alieno grauatus in bonis non habeat, unde creditoribus satisfacere possit.

ratione fori ius est quaesitum r). Sed eadem ratio suadet, vt etiam forum *gestae administrationis* non mutet, si vel maxime in eodem loco clericus fiat s).

§. XX. Imo quia *gesta administratio* foro gestorem subicit, vel ex *contractu*, vel *quasi contractu*; ideo idem quoque dicendum est de debitis extra forum domicilii contractis, si solutionem ibidem facere promisit, vel alia de causa ibidem consistere ad aliquod temporis spatium solet t).

§. XXI. Id quod vt euidentius fiat, statim hic subiungenda est quaestio, an clerici gaudeant fori priuilegiis, si postquam clerici iam sunt facti, administrationem rerum secularium u) in se susceperint, vel alibi contraxerint? Equidem si in eo locum

G

CO,

§. XIX. r) Inter pontificios ita censent MVNNOZ. *de ESCOBAR. de ratiocin. admin. c. 7. n. 25.* & ESPEN P. II. *iur. eccl. tit. 1. c. 4. §. 26. & 27.* qui quidem loquuntur de casu, si pendente clericatu se administrationi seculari immisceant, multo magis tamen idem dicendum erit, si antequam ad ordines admissi fuerint, administratores rerum alienarum fuerint, vt recte censet ZIEGLER. *ad Lancell. lib. 1. tit. 25. §. 14.*

s) Nam dum administrat, se obligauit ad rationes reddendas Ratio. sub foro seculari, in quo eo tempore constitutus fuit, a quo se eximere vix potuit per assumptionem ordinis clericalis.

§. XX. t) l. 21. *de O. & A. l. 19. §. 2. de iudic.* Veluti si tempore Distincta declarantur. nundinarum rerum suarum gratia ibi adesse soleat, quae ibi adhuc habet. Absentes enim hodie & inuitos ad forum contractus trahi non amplius posse, colligunt ex c. 1. §. *contrahentes X. de foro compet.* nisi bona ibi sita habeant, quia sic ad comparitionem compelli possunt. Vnde forsitan est, quod hodie vt plurimum propter quaecunque debita in consistoriis conueniri soleant, cum ita plures difficultates euentur, quae actor subire debet, si in foro contractus vel quasi eisdem conuenire velit.

§. XXI. u) Equidem negotiationes & administrationes rerum An negotiatio-
secularium clericis esse prohibitas, patet ex *tit. de vita & honest. cler. ones clericis*
& *tit. ne cler. vel monachi secul. negot. se immisceant.* Quod pluribus interdicitur.
illustrat

Extra locum
domicilii
contrahen-
tes?

Idem si post
ordinationem
admini-
strationem
rerum &c.
suscipiant.

Forum cleri-
ci admini-
stratoris se-
culari.

Ratio.

Distincta decla-
rantur.

An negotiatio-
nes clericis
interdicitur.

co, quo officio pastorali praesunt, contrahunt, vel administrant, fori priuilegio eos gaudere existimo, quoniam in eo loco ab omni alia iurisdictione exempti sunt, & forum contractus quem in eo loco inierunt, eos non alii foro subiicere potest, quam quod ibi ex priuilegio habent, cui in hoc contractu se subiecisse existimandi sunt, veluti si mutuum acceperunt pecuniam &c. quia vix alius adesset casus in ciuilibus, quo fori priuilegio gaudere possent. Ast si alibi x) gesserunt administrationem, si alibi contraxerunt, ibique solutionem facere promissere, puto eosdem ibidem etiam conueniri posse.

§. XXII.

illustrat RENATVS a VALLE in *hyparcho de religioso negotiatore*, & Dn. GRASS. Ictus Tubingensis *dissert. de clericor. negotiat. prohibita*. Ast plures communiter traduntur limitationes, quas Dn. GRASS. *cit. l. c. 5.* Quin etiam saepe contra decorem sui ordinis administrationem rerum suscipiunt, vt quaestio haec de fori competentia facile emergere queat: Quin quod Ill. Dn. LYNCKER. *decis. 257.* existimet inter protestantes prohibitionem hanc cessare, inquires: Das Evangelische Pfarrer auch mit negotiis secularibus und honestis commerciis verständiglich wohl umgeben können, inmassen der clericatus bey ihnen eine solche Beschaffenheit nicht mehr, wie in dem Pabsthum hat. Quod admitti potest, vt ex tali *negotiatione* obligentur, non vero vt simpliciter haec illis concessa sit, Conf. HILLIGER. *de foro cler. delinqu. §. 3.*

(x) In Gallia haec obtinere docet & defendit ESPEN. P. III. *iur. eccl. iii. r. c. 4. §. 27. sq.* Idem asserit MYNNOZ *ab ESCOBAR. de ratiocin. admin. c. VII. §. 38. sqq.* ex ea ratione, quod clerici mercimoniis & secularibus administrationibus sese immiscentes pro secularibus, quoad illam administrationem habeantur. Quam rationem etiam repetit KLOCK. *de contribut. cap. XII. n. 254.* Addi huic potest, clericos alibi administrantes, ex quasi vel vero contractu, se ipso obligasse facto, ad rationes ibidem reddendas. id quod in nostris foris licite fieri potest. Huc etiam quodammodo collineat c. f. X. *de vit. & honest. cler.* ex quo colligitur, quod clericus, si non abstinuerit a negotiationibus secularibus, priuilegiis clericalibus amplius frui non possit. Conf. SPERELLVS *decis. for. eccles. 125. num. 7.* GONZALEZ. *ad cit. c. fin. inf. GARS. MASTRILLVS. decis. 159. n. 12. sqq.*

Clerici negotiis secularibus se immiscentes, fori priuilegium amittunt.

§. XXII. Imo si etiam domi, vbi pastorali officio praesunt, communem cum coeteris ciuibus negotiationem exercent, wenn sie bürgerliche Nahrung treiben / & ex tali negotiatione debitores existunt, intuitu eius debiti quoque illos magistratui oppidano subesse existimarem. Quo pertinet, si clerici aedes braxatorias possident, & earum intuitu commercium braxatorium exercent, cum eius commercii intuitu magistratui oppidano quoque subsint y).

Aut communem cum conciuibus negotiationem exercent.

§. XXIII. Praeterea si domi a magistratu seculari tutelam, aliamue administrationem, veluti bonorum absentis, sub cautione, vel sequestrationem accepissent, & eo nomine rationibus reddendis & reliquo soluendo obnoxii essent, admodum probabile est, in huiusmodi debito clericos nullo fori priuilegio gaudere z); quamuis Dd. hac de quaestione ad-

Si ob rationes reddendas conueniantur.

G 2

§. XXII. y) Conf. CARPZ. P. II. c. 6. def. 6. GRASS. *ciu. dissert. c. V.* Illustratur exemplo de Professoribus
p. 39. Nam etiam Professores, qui negotiationem salinariam exercent, eius intuitu non gaudent foro academico. Et quid si clerici quaestui metalli fodinarum operam darent, an in hoc negotio fruerentur fori priuilegio?

§. XXIII. z) Ita censet CORTIADA *decis. 10. n. 14.* vbi multos alios, idem defendentes, addit. In nostris foris, vbi prorogatio clericis non est prohibita, hoc eo magis concedi potest, quia ipso facto censentur in ea causa sese submisisse foro seculari, dum vel tutores a magistratu seculari volentes constituuntur & confirmantur, vel si forsan absentis cognati bonorum administrationem subeunt sub cautione, ipso facto promittunt, se in eo foro rationes absentis esse reddituros, cum talem administrationem nemo subire possit sine magistratus auctoritate. CARPZ. P. II. C. 15. def. 43. in f. Vnde si plures essent tutores constituti, inter quos esset clericus, & hi a magistratu oppidano confirmati, quod fieri facile potest, omnes tutores etiam cum clerico coram magistratu hocce conueniri possent. Equidem in omnia alia iuit BERLICH. *decis. 273. n. 9.* & cum eo HESER. *de ration. loc. V. n. 29.* qui existimant, ad iudicem ecclesiasticum propter continentiam causae

Administrationem suscipientes forum prorogasse censentur.

dum litigent a).

Si debitum
euentualiter
solutum, re-
petatur.

§. XXIV. Ex eadem ratione, si in concursu creditorum formato coram iudice laico, creditori cuidam clerico soluat^{ur} euentualiter debitum, sub obligatione de restituendo, si forsā contra se iudicatum, vel in locum remotiorem collocatus fuerit, vt ipsi ex massa communi satisfieri nequeat, dicendum esse existimo, ipsum ab eis, quorum interest, coram magistratu seculari moti concursus conueniri posse, ad repetendum id, quod data magistratui fide solutum est b).

Aut ob fa-
ctam immis-
sionem ad ra-
tiones tenen-
tur.

§. XXV. Nec aliud dicendum esse existimarem, si clericus a iudice laico immissus esset in bona debitoris, de quibus postmodum rationes reddere constringeretur, si vel debitor soluere paratus esset, vel creditores adiant, qui ex iure prioritatis

causae eundem esse: sed ex falsa hypothese ita opinantur, quasi hoc iudicium sit nobilitus & superius, quod foris nostris applicari nequit, vid. supra §. 9. & 14. ne dicam clericum ipso facto huic iudicio se submisisse.

Neque neces-
se est distin-
guere.

a) Quidam enim distinguunt, vtrum talem administrationem susceperit in statu laicali, an post susceptum clericatum. Alii simpliciter fori privilegium hic locum habere asserunt, quibus accedit Cardinalis de lva in theatro verit. & iustit. tom. VIII. de iur. d. disc. 94. n. 4. sq. sed nullam aliam rationem adducit, quam quod in dubio regulae standum sit, a qua tamen merito recedendum esse, antea declarauit.

Quod in foris
Catholico-
rum vix pro-
cedit.

§. XXIV. b) Prorsus id non admittit lva cit. l. n. 7. quod hic agatur de cogendo clerico ad restituendam pecuniam consumtam, quod nihil aliud esset, quam exercere directam & personalem actionem cum ipso clerico non subiecto, per viam formalem & integrae conuentionis in persona & bonis propriis. Sed regeri potest, pontificios quidem hanc obiectionem ferire, qui nullam agnoscunt, admittuntque prorogationem per c. 12. X. de for. compet. nullo tamen modo protestantes, quos nulla iuris ratio excludit a prorogatione, quae hic ipso facto fit, dum iudici fidem dat de restituendo, & literas reuocatas, quibus se adstringit ad restituendum, iudicio seculari offert,

tatis illa reuocare niterentur, cum haec rationum redditio fit prioris iudicii sequela, & praeterea *ipso facto* se huic iudicio eo ipso, quoad rationes reddendas submisisse videatur, dum inamissionem ab eo obtinuit c).

§. XXVI. Alios adhuc casus proponit FABER d), quibus clericus debitor coram iudice laico conueniri queat: (1) Si creditor agat ad nudam chirographi recognitionem; (2) si non opposita praescriptione fori se passus est condemnari a iudice

Alia referuntur exempla.

G 3

§. XXV. c) Creditorem talem teneri, ad rationes reddendas de fructibus perceptis & percipiendis, expediti iuris est. *MERVIVS p. III. dec. 320. n. 5.* Ceterum in ipsa decisione quaestionis principalis misericorditer pro more titubat *LVCA cit. l. num. 8. sqq.* cuius rationes non adeo cohaerent.

Creditor immisus ad rationes obligatus est.

§. XXVI. d) Putat FABER in *C. lib. III. tit. 12. def. 7. n. 2.* hodie nos eo iure vti, vt ex sola chirographi agnitione vel denegatione inducatur *ius tacitae hypothecae*, & quoad hunc effectum, clericum debitorem citari posse coram iudice laico, vt chirographum recognoscat, cum ea interpellatione non id agatur, vt *debitor clericus* condemnatur, sed vt creditori magis cautum sit; *solum* autem *condemnationem* iudici laico esse prohibitam. Verum (1) ipse FABER in *cit. lib. VIII. tit. 7. def. 8.* latius refellit hunc errorem, docuitque per talem recognitionem non iudici hypothecam tacitam, cum nulla lege id cautum sit; nec (2) praxis, quam allegat, tam certa est, vt iudex huic sententiae in decidendo stare debeat. Vid. B. HARPPRECHT. in *trut. pign. tac. spur. §. 17.* quin etiam si (3) certa esset, dubitarem, an hic actus coram laico fieri posset? Quamuis enim haec recognitio suscipiatur non ad effectum *condemnationis*, sed tantum *acquisitionis noui iuris*, petitio tamen principii est, vtrum tantum tunc clerici ad secularem iudicem citari nequeant, si ad eos condemnandos agitur: nam clerici testes nec ad iudicem laicum euocari possunt, quamuis illis nulla imminet condemnatio, cum adeo omnem iurisdictionem laicis in clericis denegent, vt nullus actus iurisdictionis in eos suscipi queat.

An clerici a laico citari possint ad recognoscendum?

dice laico ad soluendum e); (3) Si tantum ad hoc agitur, vt se declaret, vtrum transactioni stare velit, nec nef); (4) si iudicio reali victus est, in expensas coram seculari condemnari potest g).

CAPVT III.

De aliis iuribus clerici debitoris generatim.

§. I.

Ius canon.
plura circa
debitores
clericos con-
stituit.

Quemadmodum ius ciuile determinat personas, quae se obligare & debitores constituere possunt, ita ius canonicum admodum sollicitum fuit, vt determinaret, quousque clerici se obligare queant? Et si se

2) Si exceptio
fori non op-
posita.

e) Ita censet *lib. III. tit. u. def. 8.* quae conclusio in nostris ecclesiis facile admitti potest, quia prorogationem expressam admittimus, & sic etiam tacita admittenda est: sed in foris catholicorum haec sententia nullum inueniet applausum. Vnde etiam FABR de valde restringit hanc sententiam, inprimis ad eum casum, de quo probabiliter dubitari posset, an clericus sit nec ne? *Nam si exploratum, notoriumque esset, ait, non posset videri taciurnitate ipsius actor deceptus, qui clericum esse non ignorasset.*

3) In declara-
tione, an
transactioni
stare velint.

f) Hanc quoque conclusionem deducit ex ratione in *nota lit. d.* examinata, & quidem *cit. l. def. 9.* ait, hoc casu non agi ad condemnationem, ergo admittendum esse forum seculare; sed hoc non sufficere iam antea moui.

4) Denique si
in expensas
condemnati.

g) Ita censet *cit. l. def. 17.* quamuis hoc tantum fiat in consequentiam. Dubium enim vel inde desumi poterat, quod iudex secularis debitorem clericum de nullo debito condemnare possit: sed facile constat, hoc tantum intelligendum de casu, si principaliter de debito conuenitur, non si in propositae actionis consequentiam, quam clericus temere suscipit, in expensas condemnatur, quippe quae exiguntur maxime a fideiussore, quem vt plurimum clerici litigantes dare debent.

se debitores aliis constituerint, quomodo cum iis procedi debeat? Quibus beneficiis gaudeant, si non sint soluendo? quae omnia & plura alia hoc & seq. capitibus examinanda erunt h).

§. II. Cum vero singularia nonnulla clericis indulgere soleant, *qui non soluendo existunt*, commodius visum fuit, haec ad cap. sequens reicere, & hoc capite illa referre iura, quae clericis applicari possunt, *vtut vel maxime soluendo sint*. Deinceps cum debitores variis ex causis constituantur, etiam ex delicto & quasi delicto i), hic tamen, vti modo praecedenti *cap. 1. §. ult.* innui, non alios intelligo, quam qui tales sunt ex *negotio licito*, qui etiam *principaliter* vsu fori tales dici solent k).

§. III. Primum vero in eo habent priuilegium, quod quaedam debita in eorum persona vim suam & vigorem amittant. Nam (1) de *debito cambiali* dubitant, an clerici quoque literas cambii aliis dare possint; & si dederint, an inde valide obligentur, vt per modum *arresti* contra eos procedi queat? Sane, qui literas cambii super debito alicui tradit, se obligat

Debitores
sunt soluendo,
vel non
soluendo.

An r) clerici
ex cambio
obligari possint?

per

Cap. III. §. I. h) non coeoco impetu semper assumenda. Plura iura singularia clericorum a Dd. coaceruari solent, quae vt plurimum numerum tantum faciunt, sed probari nequeunt. In eo inprimis peccarunt antiqui interpretes, quod cum *VIDERENT*, clericos esse priuilegiatos, & insigni fauore iuris munitos, vbique iis immunitates concesserint contra iuris rationem, quae non admittit, vt iura singularia, deficiente lege exptessa alicui tribuantur. *l. 44. de LL.* Exemplo esse poterit *REBVEFVS* ICtus antiquissimus, qui in *tr. de priuilegiis scholarium* numerum priuilegiorum, quae studiosis competunt, mirum in modum adauxit, cum tamen pauca admodum sint eorum priuilegia. Nec enim consultit fontes, vnde priuilegia debebant peti, sed sine examine aliorum tradita excerpsit, & in vnum congeffit. Add. *suprv Cap. 1. §. vlt.*

Caute in iuris
bus cleri de-
terminandis
proceden-
dum.

§. II. i) per *l. 14. sq. de hered. petis.*

k) Quod peti scilicet & exigi etiam ab inuito potest *l. 108. de V. S.* Clerici obligari possunt: ergo etiam in clericis praesupponitur obligatio valida, cuius etiam alii ciues capaces sunt, quamdiu non probata fuit exceptio.

per indirectum ad carceres, & beneficio *competentiae* & *cessionis* renunciare videtur l); talis autem renunciatio & obligatio clericis interdicta videtur m), ex quo colligi possit, cambia in persona clericorum vigorem suum amittere.

Quod affirmatur.

§. IV. Enimvero nec pontificii negant, clericos ex cambio se obligare posse n), & quamvis non leue incommodum inde iis immineat, vt consultius sit, eis cambii vsum plane interdiceret o); nihilo minus tamen, vbi talis prohibitio cessat, ex

Rigor processus cambialis.

§. III. l) Docet hoc natura processus cambialis, quae tam amara & stricta est, vt qui statim tempore non soluit, statim post recognitionem carceribus mancipetur. Dn. LVPOVICI in *proc. cambiali cap. 14.* Praeter ea in debitis cambialibus beneficium *competentiae* non habere locum, hinc inde statutum est, vt in *ordin. camb. Magdeb. art. 38.* multo minus vero *cessionis* beneficium in eo locum obtinebit, cum huius commodum in eo consistat, vt carceris squalore quis liberetur, cum tamen obligatio ad carceres reuera in fit debitis cambialibus,

Clerici beneficentiae renunciare nequeunt.

m) De hac quaestione grauer interpretes iuris ecclesiastici, & non obstante, quod regulariter quilibet iuri suo renunciare possit, beneficio tamen *competentiae*, quod clericis per c. 3. X. de *solution. indulgent.* eos renunciare non posse asserunt, quod fufius ostendit GONZALEZ. *ad cit. c. n. 7.* De quo infra cap. 4. §. 6. §. 99. ex professo agendum.

Cambium non est negotiatio clericis prohibita.

§. IV. n) Eius opinionis est LVCA in *theatr. verit. & iustit. tom. X. de cambiis disc. 18. n. 8. & tom. XV. de conflict. leg. obs. 178.* quamuis dubia, antea mora, haud tangat, & tantum illud remoueat dubium, an cambium prohibitam clericis negotiationem contineat. Conf. B. STRYK. *de acceptat. literar. cambial. C. II. n. 21.*

In Saxonia clericis vsus cambiorum prohibitus.

o) Hoc Rex Poloniae in rescripto de anno 1711. d. 22. Martii apud KONIGIVM in *not. ad ius cambiale Lips. in append. pag. 32.* Demnach uns unser Ober-Conistorium allerunterthänigst zu erkennen gegeben, daß bisanhero unterschiedliche geistliche Versohnen sich unterstanden, Wechself-Brieffe von sich zu stellen, und dadurch verursacht, daß wenn sie mit der Zahlung nicht innegehalten, gedachtes Ober-Constituto-

ex cambio obligantur, & quidem eodem modo vt laici, cum infra ostendendum erit, eos beneficio competentiae renunciare, & se ad carceres obligare posse, p) In nonnullis tamen locis cambia eorum vim simplicis chirographi habent, nec sine ratione, cum obligatio cambialis in detrimentum ecclesiae cedere possit. q)

H

§. V.

Consistorium, auf der creditorum ansuchen, wieder sie nach Wechsel-Recht zu verfahren, anordnung zu thun, sich gemüßiget befunden, weisen das vormalen den 21. Jul. 1660. ergangene Rescript Klare Maassegebe, daß keiner, er habe Nahmen wie er wolle, wenn er sich zum Wechsel-Rechte verbindet, darvon ausgenommen werden solle, sondern solches wieder sich gelten lassen müsse, von welcher generalitaet die clerici nirgend ausgenommen werden. Dadurch aber nicht nur allerhand Ergerniß verursacht, sondern auch denen benachbarten Pfarrern eine Last durch die einseitige Versehung des Amts aufgebürdet worden, anderer daher entstehenden inconuenientien zu geschweigen: allermassen wir nun die diffals geschene Vorstellung gar erheblich gefunden, und durch arrestirung derer geistlichen Verfohnen, sonderlich derer Pfarrer, an der Seelen-Pflege der anvertrauten Gemeinde, bey Patienten oder anderen geschwinden Fällen, viel verabsäumer werden kan, also haben wir wohlbedächting resoluiret, daß künfftig kein Pfarrer, Schulmeister oder Küster bey Straffe der Suspension, oder auch wohl gar der Remotion, sich unterstehen soll Wechsel-Brieffe von sich zu stellen.

p) Adhuc enim maxime dubium est, an gaudeant beneficio An habeant competentiae? prout cap. seq. §. 6. seqq. demonstrabo, nec a carceribus semper liberi sunt, etiam in debitis, vt docet BARBOSA ad c. 3. X. de solut. n. 3. sq. quin etiam beneficio cessionis eosdem renunciare posse, infra itidem ostendam.

q) In Electoratu Saxoniae hoc obtinet vigore rescripti regii In Elector. antea adducti, vbi cautum, vt poena modo relata quidem in clericis Saxoniae cum, literis cambii se obligantem, statui debeat, hingegen aber der cambium a Wechsel-Brieffe mehr nicht als Wechsel-Brieffe gelten solle. Hoc sapienter constitutum esse, rationes antea ex rescripto excerptae doceant; interim deficiente tali statuto vigor cambiis, etiam quoad clericum.

Quae ad
cambia ante
clericatum
data quoque
pertinent.

§. V. Quemadmodum vero tale priuilegium clericis, qua talibus, competit, ita idem iis attribui debet, si ante susceptum officium sacrum cambiabile debitum contraxerint, & terminus soluendi incidat, vbi iam officio sacro funguntur; r) non vero, si ab officio remoti sunt, vel illud sponte deposuere. s)

An 2) clericis
ex fideiussione
conueniri
queant.

§. VI. In *fideiussione* quoque (II) clericis hunc tributum honorem, vt ex ea tanquam debitores conueniri non possint; sed ipso iure tuti sint, t) ad instar foeminarum: u) quo posito

clericos manet, nec in iis quid remitti potest, cum iure cambiabili regulariter non sint excepti.

Quod con-
stitutum in
favorem ec-
clesiae.

§. V. r) Poena quidem *suspensionis & remotionis* eo casu cessat, quia eo tempore, quo literas cambii dederunt, in legem prohibitivam non peccarunt, ceterum eadem decisio hic quoque locum habebit: quamuis enim priuilegia non sint extendenda de casu ad casum *l. 44. de LL.* magis tamen illa in gratiam ecclesiae, cui praesunt, quam favorem clericorum introducta videtur, quae vtroque casu eadem est, vt ita intentio legislatoris ad vtrumque casum quoque respexisse videatur.

Depositus
&c. non gau-
det priuile-
giis.

s) Quippe depositus aut resignans clericus non potest amplius illis gaudere priuilegiis, quae ei intuitu officii sacri, quod gerit & administrat, indulta sunt, *arg. §. 1. l. de excus. tut. & curat.* ibi: *quamdiu administrat.*

Iure ciu.
contra cleri-
cos fideiussio
res: agi ne-
quit.

§. VI. t) Id ipsum colligunt interpretes ex *Non. CXXIII. c. 6.* vbi expresse dicitur, quod contra fideiussores clericos creditoribus nulla sit danda actio, quod etiam repetitum videtur in *Non. Leonis 86.* ex communi Dd. sententia, quam tuetur HERING. *de fideiuss. cap. VII. n. 239. sqq.* BRUNNEM. *lib. II. de iur. eccl. c. 15. §. 32.* FRANCISCVS NIGER CYRIACVS *contr. for. 212. n. 9. sqq.* LAUTERB. *ad tit. de fideiuss. §. 13.*

Clericis tri-
buuntur iura
foeminarum

u) Ita ratiocinatur HARMENOPVLVS in *promtuar. lib. III. tit. 6. §. de muliere vers. clericus*, vbi contendit, indistincte clericos comparari foeminis in hoc, vt fideiubere nequeant, quo ipso SCti totius vigor eis applicandus erit. Alias etiam in pluribus aliis articulis clericis

posito ex aliis intercessionum speciebus clericos non obligari quoque dicendum est. Nec tantum iure *civili*, sed *canonico* quoque idem statutum esse asserunt, praesertim cum inter vtrumque ius non sit statuenda differentia, & probabile non sit, iure canonico privilegia clericorum diminuta fuisse; proinde inter protestantes etiam hoc privilegium clericis, ex fideiussione debitoribus, denegandum non videtur. y

§. VII. Huic regulae tamen varias limitationes subiungit HERINGIUS, 2) quae fere regulam destruunt: videlicet, (1) si clericus fideiusserit & contra eius personam postea nihil exceptum sit, quod tamen IDEM in dubium vocat: (2) si necessitatis & pietatis causa fideiussorem suaserit: a) (3) si clericus pro utilitate suae ecclesiae fideiubeat: (4) si clerici pro se inuicem fideiubeant: b) (5) si maior pars capituli

Affirgant id
plures sub-
iunctis, ex-
ceptionibus.

H 2 licen-

clerici paria cum foeminis iura habent. Sic cum foeminis geradam capiunt iure Saxonico: eodem ritu iurant: in feudis olim non succedebant, & quae sunt his similia.

x) In *can. Apost. 19.* quem alii 20. dicunt, legitur: *clericus, qui fideiussorem dat, deponitur.* In *c. 29. C. 11. qu. 1.* inter alias qualitates, fideiussiones quae in episcopo desiderantur, haec quoque ponitur: *ne fideiussor interdicitur existat.* In *c. 1. X. de fideiuss.* hic occurrit canon: *clericus fideiussionibus inseruiens abiiciatur.* Ex quo quidam generalem prohibitionem, alii vero tantum particularem colligunt. Vid. BARBOSA *ad cit. ca. n. 2.* GONZALEZ *ad d. c. 1. n. 3.*

y) Ita putat B. STRYK *in vs. mod. ad tit. de fideiuss. §. 3.*

§. VII. 2) *cap. 7. de fideiuss. n. 249. seqq.*

a) BRUNNEM. *cit. l.*

b) In *c. 2. & 3. X. de fideiuss.* referuntur casus, ex quibus apparet, clericos ex fideiussione ad soluendum condemnatos esse, quod ideo factum fuisse ait HERINGIUS, *cit. l. num. 252.* quod clericus pro aliis clericis fideiusserit. Ergo erga se inuicem opus misericordiae exercere non prohibentur; bene tamen erga laicos, quae philosophia ICRO & interprete certe indigna est. Sed tamen praesidium

pre

licentiam fideiubendi faciat: (6) si in rem suam fideiubeant: (7) excipiendos censent Cardinales, Archiepiscopos, Episcopos, Praepositos, Decanos, Commendatores, Canonicos regulares, & milites sacrae militiae, quod hi multum differant a veteribus clericis, insuperque administrationem rerum secularium habeant; imo nonnunquam pro statibus Imperii reputentur.

Alii in genere
hoc statui
nequit.

§. VIII. Verum nullam immunitatem clericis ex his, quae allata sunt, tribui posse arbitror. Nam *Nouell. 123. cap. 6.* non omnem clericorum, sed illam tantum damnat fideiussionem, quae pro exactionibus fiscalium functionum, aut conductione publicarum & alienarum possessionum, aut curatione domus, aut procuratore litis suscipitur; e) a quo particulari

pro hac sententia praeterea petunt ex *l. 33. §. 2. C. de Episc. & cler.* ubi clerici conuerti non alios, quam ecclesiae propriae defensores, seu quos oeconomos appellant, fideiussores praebere debent, *ne dum executoris pertinax & auara proteruitas, extraneos & idoneos fideiussores flaguat, multiplex innoxiae paupertati instigatur incommodum.* Verba haec docent in beneficium singulare hoc clericis datum fuisse, ne forsitan clerici, quibus alii fideiussores defunt, ab aduersariis suis nimium vexentur.

Non vero
pro rebus se-
cularibus.

§. VIII. c) Id docent verba *cir. Nouell. Sed neque fieri susceptorem aut exactorem fiscalium functionum, aut conductorem publicarum aut alienarum possessionum, aut curatorem domus, aut procuratorem litis, aut fideiussorem PRO TALIBVS CAVSIS episcoporum &c. finimus & in fin. c. 6. aut fideiussores pro MEMORATIS CAVSIS suscipiantur.* Cum enim administratio secularium negotiorum illis interdicta sit, congruum quoque visum fuit Imperatori, fideiussionem illam nullam declarare, quam clerici pro *memoratis causis* suscipiunt, ne *per indirectum* ex his causis, ex quibus obligari nequeunt, obligenter. Cum ergo hic adsit *exceptio*, regula in contrarium formanda est, quod regulariter clerici ex fideiussionibus obligentur. In *Nou. LEONIS 86.* sponiones clericis prohibentur, quae sane fidei-

lari casu generale argumentum strui nequit. d)

§. IX. Necius canonicum fideiussiones clericorum prohibuit, quin potius easdem esse obligatorias supponit. e) Et qui in contrarium afferuntur textus, vel spurii sunt, nec annullant fideiussiones, f) vel plane de fideiussionibus clericorum non loquuntur. g) Vnde multo minus clericos

H 3

COS

iussiones non sunt, nec tamen ibi nullae dicuntur; quamuis huius, si vel maxime fideiussiones clericorum annullaret, ratio habenda non esset, cum LEONIS Nouellae vim iuris hodie non habeant.

d) Verumtamen dissentientes se recte philosophari iudicant. Ratio differentium re- futatur.

ob generalitatem rationis, quae in *Nou. 123. cap. 6.* reperitur, *ut non per hanc occasionem & sanctis domibus damnum fiat, & sacra ministeria impediuntur.* Sed haec ratio tantum respicit administrationem rerum secularium principaliter ibidem prohibitam, ad quam omnino applicari potest. Alias vero per simplicem fideiussionem nec sacra ministeria impediuntur, nec ecclesiis damnum inferitur, quia ita etiam ab aliis contractibus clerici essent excludendi.

§. IX. e) *c. 2. X. de fideiuss.* expresse supponitur, clericos fidei- iutores coactos fuisse, soluere debitum fideiussorum, quam sen- tentiam Pontifex non reuocat, reuocaturus sine dubio, si fideiussio non est ipso iure nulla.

eorum nulla fuisset, quod etiam in *cap. seq. 3. eod.* supponitur. Nec vlla ratione euinci potest, ideo fideiussioni robur adscriptum fuisse, quod clericus pro clerico intercessisset, quia haec interpretatio in erroneo principio se fundat, quasi generatim fideiussio clericorum vinculo iuris omni destituta esset, quod tamen ex iure canonico demonstrari nequit.

f) Canones ipsi Apostolici, ut vocantur, sunt subleste fidei, nullumque idoneum inde argumentum strui potest: quin quod in *cit. can. 19.* nequidem fideiussio annulletur. Alter textus ex *c. 29. C. postolicis & decretum.* n. qu. 1. desumptus est ex quisquiliis ISIDORI, ut docet BLONDEL- EVS in *Pseudo-Isidoro p. 4.* nec tamen fideiussiones annullat, sed tantum monet, ne fideiussor existat. Monita vero non sunt leges annullantes.

g) Huc refer *c. 1. X. de fideiuss.* vbi ita: *clericus fideiussionibus in-* Interpretar- ser.

Multo mi-
nus inter
Protestantes,

cos inter Protestantes h) hoc priuilegio gaudere asseri
potest.

§. X.

cio c. 1. X. de
appell.

seruiens abiiciatur. Ex concilio Cantuariensi desumptus dicitur, vt rubrica indicat, sed vt plerique interpretes iudicant, videtur ipse *canon 19. vel 20.* Apostolicus esse, vel si alius est, de *clerico fideiubente* vix videtur loqui. Adhuc ipsa lectio dubia & anceps est. Alii legunt *fideiusoribus inseruiens*; alii *fideiussionibus inseruiens*. Vid. *PITHOEVS in not. ad. b. cap. lit. d.* In priori & posteriori significato sermo esse videtur de iis clericis, qui fideiussiones procurant, conciliant, & instar proxenetarum sunt. Poterant clerici variis sub persuasionebus allicere laicos ad fideiubendum, si vel pretio a debitoribus corrupti erant, quo ipso ordini suo turpitudinis quandam inurebant notam, dum fideiussores ab ipsis inducti, & ad solutionem postea coacti, grauissimas contra istos querelas gererent. Proxima est huic interpretatio, quam asserit *GRANAMETTO in catena iur. ad cit. c. 1.* qua censet, eos reprobari clericos, qui principaliter spe lucri fideiussores se praeberent, & sic quasi fideiussionibus inseruientes, seu debitorum proxenetae, quod illicitum clericis & animaduersione dignum erat. Minus probabilis vero est *GONZALEZII ad cap. alleg. num. 4.* adducta sententia, qua credit in *cit. can. agi de frequentiore vŭ fideiussionum.* Quicquid vero sit, in eo conueniunt, non tradi in *d. cap. regulam*, sed *exceptionem*, vt in *Novell. 123. c. 6.* adeoque inconueniens admodum fuit, regulam ab exceptione petere.

Clerici regula-
riter a nexu fideiussio-
nis non libe-
rantur.

h) Mouet hanc quaestionem *HERING. cit. c. 7. n. 269.* putatque clericos, aug. conf. addictos, a clericis Romanae ecclesiae seiungendos esse, quod secularibus negotiis iis non sit interdictum, & quod alia sit illorum, ac quidem veterum conditio, quod etiam admittit *Ill. Dn. LYNCKER. decis. 257.* Conf. *RITTERSHVSIVS de differ. iur. ciu. & canon. lib. 7. c. 13.* Vid. *supra c. 2. §. 21. lit. v.* Vt ad rationes *HERINGII* accedam, non est necesse; sufficit enim nullam adesse prohibitionem regulariter, quod etiam Catholicos concedere dictum est. Ex quo nec clerum pontificium a nexu fideiussionis in praxi regulariter immunem esse concludi potest. Imo si vel maxime inter Catholicos praxis obtineret diuersa, inde tamen ad praxin Protestantium argumen-

Potissimum
apud prote-
stantes.

tum

§. X. Denique nonnulli ex dissentientibus confundere videntur duas quaestiones: (1) vtrum clerici sint fideiussores habiles an inhabiles? h. e. an ex sua fideiussione obligentur? (2) vtrum vbique sint idonei, ita vt creditori, cui cautio est praestanda, possint idoneam praestare cautionem? quod quandoque i) negandum. Interim hi in nexu sunt, & firmiter

Dissentientibus respondetur.

tum simpliciter trahi non possent, quoniam apud nos nulla lege prohibentur se obligare ex quocunque contractu, & quamuis commercia & negotiationes illis non sint simpliciter concessa, vt ostendit Dn. GRASS, in *dissert.* supra c. 2. §. 21. cit. l. laudata, fideiussio tamen proprie ad *negotiationes* referri nequit, quia alioquin ab omnibus aliis contractibus excluderentur, quod falsum esse experientia docet. Quin quod si negotiationes exerceant, obligatio tamen inde contracta vigorem suum non amittat. Nec vllam vim probandi habet ratio STEPHANI ad *Nou. 123. cap. 6.* adducta, qua generatim fideiussiones clericis esse interdictas contendit, quod, quia clerici diuersis officiis vacare continenter debeant, *inidonei* fideiussores siant in diuerso genere occupationis. Nam (1) non omnis fideiussor *inidoneus* est statim inhabilis: (2) haec ratio si quid roboris haberet, faceret, vt nequidem pecuniam mutuam dare aut accipere possent: (3) petiit hanc rationem ex *Nou. 123. c. 6.* quae tamen tantum dirigitur ad *negotiationem publicam*, quae non aequae cum officio clericali subsistere potest; ad fideiussiones autem quae tales, applicari requirit. Inde quoque patet, limitationes supra ab HERINGIO adductas vanas esse, & praesupponere prohibitionem legis, quam finxit, non vero probauit.

Quod probatur rationibus.

§. X. i) Quaestio haec imprimis tunc emergit, quando de iudicio sisti aut iudicatum solui cauere volunt in foro seculari, annon ab actore possint recusari, tanquam *inidonei* & foro alieno subiecti? Quod omnino affirmatur, quoniam in genere actores tales fideiussores recusare possunt, qui gaudent praescriptione fori. *l. 7. pr. D. qui facti d. cog.* Neque enim asseri potest, clericum, qui pro laico iudicatum solui cautionem, in foro seculari, praestitit, eius debiti intuitu in eodem conueniri posse, quia hac fideiussione sibi non praeciudicat.

Sunt tamen fideiussores *inidonei*.

Propter privilegium fori.

ter obligantur, licet ob quaedam impedimenta creditori non semper satis cautum fit.

(3 Clerici ex
conduccione

§. XI. Similiter (III) clericis interdicta est conduccio *publicarum*

Cui inter
Protestantes
renunciare
possunt.

Non vero a-
pud Catholi-
cos.

Cat in foro: adeo vt quamuis fideiubeat etiam pro clerico, coram alio iudice ecclesiastico, coram eo conueniri nequeat, sed tantum coram suo competente iudice. *SVRDVS consil. 396. GRATIAN. disceptat. forens. tom. 1. c. 8. num. 29. 30.* Hoc satis liquidum est ex *cit. l. 7.* vbi non aliter extraneus fideiussor idoneus esse dicitur, nisi sese declarauerit se non vsurum priuilegio, si conueniatur. Idem confirmatur in *l. 1. D. si quis in ius vocat.* vbi dicitur, quod fideiussor, qui cauit de iudicio fisci, non tamen suppositus est iurisdictioni illius, qui de causa principali cognoscit, pro non dato haberi debeat, nisi suo priuilegio specialiter renunciauerit. Quod si itaque praescriptioni fori renunciauerint, etiam idonei fideiussores dicendi erunt, saltem inter protestantes. Nam de iure canonico nequidem cum iuramento forum prorogare possunt, quod non iuri priuatorum, sed publico ita renunciatur, & quod hoc priuilegium non singulis, sed toti ordini datum sit, cui tali renunciatione praedjudicaretur. Sed hae rationes sunt admodum imbecilles, nec inter protestantes admitti debent. *IUSTINIANVS* olim in *l. 51. C. de Episc. & cler.* hanc prorogationem omnino admittit, si quis, inq̄uens, in conscribendo instrumento sese confessus fuerit, non vsurum fori praescriptione propter sacerdotii praerogatiuam: sancimus, non licere ei aduersus sua pacta venire, & contrabentes decipere, cum regula sit iuris antiqui, omnes licentiam habere his, quae pro se indulta sunt, renunciare. Pontificis philosophia, huic dispositioni contraria, non concludit, quia fori priuilegium, quod collegiis, & sic singulis de collegio concessum est, hanc renunciationem non excludit, quod vel ex collegio ministrorum Principis euidentis est. Huic concessum est priuilegium fori, & tamen singulis non est interdictum, priuilegio suo renunciare, praesertim cum haec renunciatio non vergat in praedudicium totius collegii. Conf. *STEPHANI de iuris d. lib. 1. c. 22. n. 35.* B. *STRYK. de cautel. contr. sect. 1. C. 5. §. 19. in f.* *ZIEGLER. ad LANCELLOT. lib. III. tit. 1. §. 4. verb. pactionibus.* *LYNCK. ad tit. X. de foro compet. §. 3.*

rum, aut alienarum possessionum k), quod tamen quidam re-
 stringunt ad res seculares, & quatenus negotiationem quan-
 dam quaestuariam continet l). Adeo vero iis interdicta esse
 dicitur, vt nequidem inde tanquam debitores conueniri que-
 ant, sed locatores repellantur a limine iudicii. m)

alienarum
 possessionum
 obligari ne-
 queunt.

I

§. XII.

§. XI. k) Per Nou. 123. C. 6. ibi: *conductores publicarum aut alie-
 narum possessionum, & in fin. dict. c. cum etiam conductionem teloni-
 orum aut cuiuslibet possessionis &c.*

l) Ita existimat PEREZ in Cod. tit. loc. cond. num. 6. his verbis: *Clerici ob
 quibus tamen ea sola rerum conductio prohibetur, quae ad negotiatio-
 nem pertinet, non quae ad subsidia vitae est necessaria. Similiter
 LANTERBACH. ad tit. locati §. 6. restringit hanc prohibitionem ad
 conductionem rerum secularium, quo posito, reseclesiasticas condu-
 cere non prohiberentur. Vtrum vero haec interpretatio menti Im-
 peratoris conueniens sit, subdubito. Quarumlibet possessionum &
 sic etiam ecclesiasticarum rerum conductio clericis his verbis pro-
 hibetur, cum eo tempore inualuerit, vt Episcopi res ecclesiasticas,
 aliasque possessiones conducerent, quod patribus rigidioribus offen-
 diculo fuit. CHRYSOSTOMVS homil. LXXXVI. in Matib. XXVII.
 pag. 893. edit. Paris. hunc morem sequentibus reprobatur verbis: Mo-
 do autem in procuratores, dispensatores, caupones redacti Episcopi sunt
 ob istarum rerum curam & sollicitudinem, cumque ipsos oporteat ani-
 marum habere curam vestrarum, hoc praetermisso, illa sollicitie curant,
 quae publicanis, quaesitoribus atque villicis curanda sunt, de his quo-
 tidie cogitant & peruiligant. Subiungit in sequentibus, quae officia
 loco villarum & domorum presbyteris curae esse debeant, simulque
 conqueritur de latis ecclesiarum possessionibus, quae his villicationi-
 bus clericos immergerent. At hunc morem clericorum refrenandum
 constituisse videtur IUSTINIANVS, ne possessionum quarumcunque
 conductionem susciperent.*

Clerici ob
 conductionem
 possessionum
 onum secu-
 larium in-
 crepati.

m) Indicant hoc verba Nou. cit. 123. c. 6. f. vbi dispositum, vt con-
 ductionem teloniorum aut cuiuslibet possessionis eis credentes nullam
 CONTRA ILLAS PERSONAS, QUIBUS CREDIDE-
 RINT, habeant actionem. Ex quibus liquet, quod clerici ex con-
 ductione debitoris plane non obligentur.

Locatores
 vero nullam

Quod hodie
fecus.

§. XII. Quamuis vero negari nequeat, conductiones fundorum, maxime magnorum reddituum, non adeo congruere cum vita & officio clericorum, utpote quibus a munere suo saepissime auocantur, dubito tamen, an haec IVSTINIANI prohibitio in eo rigore hodie recepta sit, ut si clerici de facto conductionem villarum latissimarum susceperint, inde haud obligentur locatoribus, maxime ad pensionem praeteritorum iam annorum soluendam n). Alia forsitan quaestio est, an clerici con-

Etiam ob
pensionem
annorum
praeterito-
rum:

§. XII. n) Harum quoque nomine IVSTINIANVM actionem denegasse docent verba *cit. Nouel. 123. c. 6.* ubi dicitur, quod qui conductionem crediderint clericis, si quod publico damnum contingat, hoc ex propriis facultatibus restituere compellantur. Quibus verbis illud potissimum intelligi videtur damnum, quod ex residuis pensionibus, quarum nomine in poenam creditoribus denegatur actio, publico quandoque euenire potest. Hunc rigorem hodie cessare statuit GROENEWEGEN ad *cit. Nouel.* quod modernorum clericorum sit diuersa conditio. Similis ratio est militum, quibus itidem in *l. 31. C. locat. cond.* interdicta est locatio praediorum, quae prohibitio tamen hodie cessat, obseruante HAHNIO ad *Wessembec. tit. locati*

Quod hodie
tam stricte
non obserua-
tur,

n. 2. ob diuersum nostrorum militum statum. Quamuis vero adhuc hodie etiam expediat, clericos sacro potius officio, quam conductionibus praediorum inuigilare, tam stricte tamen a negotiationibus, commercioque haud arcentur, ut locatori omnis denegari debeat actio, praefertim cum ius canonicum in tales negotiatioes poenam variam ecclesiasticam statuerit, dicente DN. GRASS. *cit. dissert. in f. non* vero locatoribus actionem denegauerit, prout IVSTINIANVS disposuit. Imo iura clericorum magis ex iure canonico, & ordinat. ecclesiasticis, quam iure Iustiniano in praxi colligimus, ut proinde ex militibus ad *Nouel. 123. c. 6.* respiciendum esse videatur. In iure canonico autem conductiones praediorum prohibentur clericis, sed non denegatur actio locatoribus ratione pensionum residuarum. Simplex prohibitio occurrit in *c. 1. 2. Distinct. 82. c. 3. C. XXI. qu. 3.* Ita quoque in *concil. Arelat. u. c. 14.* non locatoribus, sed conductoribus clericis poena dicitur: *si quis clericus pecuniam dederit ad usuram,*

Cum iura
cleri ex or-
din. eccles.
petenda
& iure cano-
nico, ubi loca-
toribus actio
non denega-
tur.
Sed condu-
ctoribus tan-

ductores huiusmodi fundorum, si in plures annos contractum prorogauerint, locationi huic stare, & ni steterint, ad interesse locatoribus teneantur? quod vix ausim affirmare, cum locatori imputandum sit, quod clerico tam ampliffimas possessiones locauerit o). Imo si locator omni culpa vacaret, utpote si clericus conductor, qui in octo annos praedium insi-

I 2

gne

aut conductor alienae rei esse voluerit, aut turpis lucri gratia aliquod genus negotiationis exercuerit, depositus a clero a communione habeatur alienus. Similiter in c. 6. ne cler. vel monach. secul. negot. se immisceant. simpliciter clerici prohibentur a laicis firmas habere h. e. sub annuo censu vel pensione praedia conducta habere, sed locatorius suum iam quaesitum non denegatur. Durum enim admodum est, denegare locatoribus actionem ratione residuarum pensionum, cum clerici potissimum delinquant, quod praedia aliena contra actiones conducant, ne dicam, non absolute hodie clericos negotiationibus honestis intercludi, obseruante LYNCKERO. decis. 277. Conf. supra, cap. II. §. 21. lit. v. in not.

tum poena
distatur.

o) Non loquor de conductionibus praediorum, quae non ad eo magnam curam exigunt, quale lucrum nec clericis inuidendum: neque enim talis res agraria cum statu clericali pugnat, multominus negotiationem inuoluit. Colunt hodie clerici fundos parochiales, qui loco salarii ipsis assignantur, & ita cultura agrorum non simpliciter abhorret a vita clericorum. Diuersa est ratio, si conducunt praedia amplissima magnorum reddituum, id quod non potest eos ab officio, cui praefecti sunt, auocare, & omnino etiam a clericis nostris alienum esse debet. Accedit haec conductio propius quoque ad conductiones quaeftuarias, clericis nostris prohibitas, adeoque, meo quidem iudicio, Consistorio integrum erit, talem contractum rescindere, etiam ex officio, vel si ipse conductor ad mentem redeat, eum a contractu absolueri, ut prohibitio iuris ecclesiastici eo plenior habeat effectum, quod salus ecclesiae, quae suprema lex esse debet, postulat. Quod si locator eo ipso damnum aliquod sentiat, gratis illud ei deorandum est, cum non debuisset talia praedia clerico locare. In contractibus enim obtinet regula, quod, qui cum aliquo contra-

Clerici me-
diocres fun-
dos conduce-
re possunt.

Ab ampliori
conductione
vero absol-
uuntur.

Nec locatori
interesse
praestatur.

bit,

gne conduxerat, succedit, aequum tamen est, & rationi iuris p) ecclesiastici conforme, vt ab illa conductione liberetur.

4) An inuentario non confecto, vltra vires hereditatis teneantur.

S. XIII. Quidam (IV) hoc quoque priuilegium clericis debitoribus indulgent, quod si vel maxime hereditatem absque beneficio inuentarii adeant, non tamen vltra vires hereditatis teneantur, tum quod in lege generaliter disponente non comprehendantur clerici, eorumque bona q); tum quod expediat, vt clerici in omnibus beneficio exemptionis ac libertatis fruantur, & in dubio pro illa respondendum sit r). Verum quamuis immunitas clericis debitoribus nullo modo inuidenda, sed magis defendenda sit, nullibi tamen ab hac necessitate exempti sunt, nequidem ipsa ecclesia heres instituta s): praeser-

tim
 hit, non debeat esse ignarus conditione eius, cum quo contrahit l. 19. De de iureiur. & cum ita & locator & conductor in aequali culpa sint, culpa cum culpa compensari debet, vt locator interesse petere non possit, praesertim cum iudiciali sententia vterq; a locacione absoluantur.

Clericus succedens conductioni stare non tenetur.

p) Etiam hic applicari potest vulgatum illud: *salus ecclesiae suprema lex esto*; quippe non leue ecclesia acciperet damnum, si heres clericus stare teneretur conductioni a defuncto contractae. Accedit, quod lege ab hoc contractu absoluitur, qui quamuis in heredes transfereat, tales tamen praesupponit, qui saluo statu suo ex legum permissione illos continuare possunt, quod de conductione magnorum praediorum, v. c. praefectarum, dici non potest.

S. XIII. q) Hoc late defendit GERMAN, de sacror. immunit. lib III. cap. 15. n. 100. § 99.

r) Vti philosphatur ALEXANDER SPERELLVS decis. for. eccl. 135. num. 122.

Ecclesia an gaudeat priuilegio fisci

s) Recte ita censent relati a TIRAQUELLO de priuileg. priu. 88. & quamuis SPERELLVS cit. l. num. 20. contrarium inde defendat, quod ecclesia gaudeat priuilegio fisci; id tamen tantum in quibusdam neutiquam vero generaliter, admitti potest, cum priuilegia de casu ad casum non sint extendenda, & nequidem ipse fiscus quoad beneficium inuentarii priuilegio peculiari gaudeat, vt vel ex l. 2. Cod. Theod. de bon. vacant. liquet, quae in codice Iustin. nullibi abrogata est, & praeterea fiscus in dubio iure priuatorum gaudet.

tim cum clerici etiam iure communi in bonis patrimonialibus ligentur, nec ulterius eorum immunitas extendi debeat, quam quatenus haec per legem eis est indulta & determinata t).

§. XIV. Vltcrius (V) non defunt, qui clericis debitoribus hanc tribuunt praerogatiuam, vt libri mercatorum, qui bus ex consuetudine vel constitutione prouinciali semiple-^{s) Num libri mercatorum contra illos semiplene probent?} na fides tribuitur u), non probent contra clericos, quod va-
riis argumentis defendit FRANCISCVS NIGER CYPRIACVS x).
Sed vel ex ipso iure canonico haec sententia refelli potest, y) ^{Affirmatur?}

I 3

&

t) Hanc sententiam ipse SPERELLVS *l. cit. n. 27.* recepit, ex hac ratione, quod clerici in hac causa non reperiuntur specialiter priuilegiati, verum si rationes eius, quas *per tot. decisionem* pro immunitate clericorum adducit, accurato ponderentur examine, vix est, vt in hac sententia subsistere queat, quam tamen tot alii ab eo allegati defendunt, ni summam velit contradictionem committere. Inter Protestantes haec res eo minus dubia esse potest, quod *specificatio iurata* in plerisque locis surrogetur solenni inuentario, & inde sufficiat, si vel hanc edere queat. Vid. *infra cap. IV. §. 20. in not. num. 7.*

§. XIV. v) Quod late ostendit Dn. KLEIN. *dissert. de probat. semiplena, quae fit per libros mercat.*

x) In *controuers. sunt 140.* cuius fundamenta haec: (1) quod nulla sit secularis potestatis iurisdictio in personas ecclesiasticas, adeoque illius dispositio non valeat, quatenus clericos quoque stringere debeat: (2) quod ita cogentur iudices ecclesiastici iudicare secundum leges seculares, quod non licet: quin potius (3) causae clericorum decidi debeant iure canonico, maxime in foro ecclesiastico; adeo vt nec consuetudo loci attendi debeat: eum (4) leges de effectu probationum disponentes, tantum stringant subditos, quorum numero exempti sunt clerici: (5) quod denique ALEXANDER *vol. II. cons. an. n. 5.* & MASCARDVS *sub voce statuta. CAPRA. concl. 15. n. 61. & 66.* alique hanc sententiam teneant.

y) Pontifex in *cap. 9. X. de fid. instrum. in f.* euidenter ostendit, quod scripturis etiam fides aliqua conciliari possit, ex *consuetudine patriae*, & quod illa etiam contra clericos valeat.

Cur libris mercatorum nulla contra clericos adhibenda fides?

Scripturae ex consuetudine probant.

& praeterea omnes eius rationes petunt, id quod erat quaestionis, & principium, quare ab ipsis Dd. ecclesiae Romanae non admittuntur. z)

6) An exceptio non numeratae pecuniae illis perpetuo competit? Clerici quia ciues legibus Principum tenentur.

§. XV. Simili ex errore (VI) indulgent Dd. a) clericis debitoribus hanc praerogatiuam, vt exceptionem non numeratae pecuniae possint in perpetuum opponere, b) si vel maxime

z) Equidem de clericis Protestantium nullum superest dubium, quin legibus Principum teneantur, eorum sint subditi, & secundum leges eorum, quae in clericorum personam quadrant, iudicari debeat: sed tamen, vt etiam CYRIACO satisfiat, falsa eius supposita paucis examinanda sunt. Omnia illius argumenta huc praecipue redeunt, quod clerici in omnibus a potestate exempti sint seculari. Ast haec merito negat PETRVS de MARCA lib. 11. de Conc. S. & I. c. 7. vbi ita §. 1. ratiocinatur: *aut de Titio mouetur quaestio sub ea ratione, qua clericus est, aut sub ea, qua inter ciues recensetur. Si de clericorum gradibus, ordinibus, numeribus &c. eas disceptationes legibus Principum non subiicere putat, & illustrat, quod secundum principia, quibus imbutus fuit, adstruere debuit. Enim vero, pergit §. 3. quia clerici non tantum qua clerici, sed etiam qua ciues sunt, spectantur in republica, legibus principum tenentur*; quam sententiam etiam hodie saniores Catholici amplectuntur: Sane in *debitis*, vt laici, vt ciues, considerantur & ita cum reliquis ciuibus aequali iure frui debent. Add. supra cap. 1. §. 9. & in. not. lit. v.

§. XV. a) Inter hos praecipuus est BLASIVS ALTIMARVS de *nulli. sentent. part. 1. qu. 156. n. 7. sqq.*

Ius Canonicum leges civiles praecipue opponit.

b) De eo casu, si clericus debitor coram iudice ecclesiastico conuenitur, minus dubitat ALTIMARVS, ex hac forsitan ratione, quod iudicia ecclesiastica non ligentur legibus secularibus. Et tamen ipsi Pontifices in suis decretalibus vbique prouocant ad ius commune, decisiones suas inde petunt, leges ciuiles allegant, controuersis glossatorum, quamuis infelici plerumque conatu, decidunt, & vt binis verbis dicam, ius Romanum *ipso facto* approbant, agnoscuntque: quod si verum est, vti omnino est, reliqua iudicia eccle-

clesiastica inferiora, in *causis clericorum ciuilibus* eodem iure uti tenentur. Ipse Pontifex in *c. 8. X. de fid. instrum.* notanter ait: *Autoritate praesentium duximus statuendum, ut cum decretalis aliqua, de qua iudex merito dubitet, allegatur, si eadem IVRI COMMVNI sit consona, secundum eam non metuat iudicare, cum non tam ipsius, quam iuris communis auctoritate procedere videatur. Verum si IVRI COMMVNI sit dissona, secundum ipsam non iudicet, sed superiorem consulat super ea.* Quin quod multis aliis locis Pontifex constituat, ut secundum legum vel canonum statuta negotia clericorum sint decidendae, *c. 1. X. de nou. oper. nunciat.* quia *ecclesia legum secularium non respuat famulatum c. 28. X. de priuileg.* Cum ergo haec exceptio iuris communis sit, non dubium est, quin etiam ipsi Pontificii eam contra clericos, nullibi exceptos, admittere teneantur. Illud tantummodo superest dubium, an iure canonico circa hanc exceptionem mutatum sit ius ciuile? quod affirmat Dn. ZOLL. *tr. de except. non numer. pecun. ib. n. §. 1.* hoc effectu, ut si elapso biennio debitor contrarium ostendere queat, audiendus sit, quod etiam admittere videtur ALTIMARVS *cit. l. n. §.* Fundamentum mutationis vnicum petunt ex *c. fin. X. de praescript.* quod nulla praescriptio sine *bona fide* procedat, quae tamen in creditore clerico, hac exceptione utente, deficere videtur, praesertim si debitor ostendere queat, sibi pecuniam non esse numeratam. Id quod si verum est, etiam inter Protestantes, & quibuscunque foris hoc obseruandum erit, quia iuxta *c. f. cit.* praescriptiones hodie ordinantur, quo ipso tamen clerici debitores nullo priuilegio amplius gaudent, quia eodem quoque iure utentur *laici debitores.* Cardo controuersiae vnice in eo consistit, vtrum decisio *c. f. X. de praescript.* etiam pertineat ad actiones personales, illas scilicet, quibus quis non *rem alienam* acquirere fatagit, sed *de suo* tantum debet? quod plurimi affirmant, plurimi negant, quos cateruatim in aciem produxit Dn. MENKE *disp. an requiratur bona fides in praescript. act. personal. ib. §. lit. a.* Ego negantium opinioni subscribo, cum *textus cit.* euidenter loquatur de praescriptione, quae *possessione rerum* innititur, cum quo etiam alii *textus iuris canonici* conveniunt, ut *cap. 4. 17. 19. in f. X. de praescript. c. 1. eod. in 6. c. 15. et 16. C. XVI. qu. 3.* In *c. 2. de reg. iur. in 6.* dicitur, *possessor m. f. vltio tempore non praescribitur*, quia possessor sciens se rem alienam possidere, quam sibi retinere intendit, non potest non in pecctao

Et ius ciuile etiam contra clericos valet.

An in exceptione non numeratae pecuniae ius ciuile mutatum?

Quod negatur.

xime per modum reconuentionis in foro seculari responde-
re cogantur; c) & vt in genere possint opponere contra leges &
statuta

peccato haerere; quod secus est in creditore, qui ante interpellatio-
nem non est in mora soluendi, adeoque si debitor ipsum non inter-
pellat, si non petit debitum, creditor in m. f. dicinequit, quod plu-
ribus ostendunt Dn. MENCKE *ci. l. Dn. COCCER diff. de finib. b. f. in praescript. de iur. canon. sect. 2. alique.* Similis est ratio huius ex-
ceptionis, cui biennium praefinitum est, intra quod si debitor pec-
uniam non petit, iure suo cadit: reuera enim debitor hoc casu est
instar *creditoris*, qui ab altero pecuniam, ex causa *mutui* promissam,
secundum chirographum petere potest; alter autem, qui pecuniam
soluere debet, nihil alieni possidet, sed *de suo* aliquid debet, de quo
casu ius canonicum non disponit. De cetero, si praxin canonicam
hodiernam intueor, haec sententia, quam haecenus adstruxi, non
adeo praecindicabit clerico debitori, qui si vel maxime ob praescrip-
tionem hanc biennalem exceptione hac praeccluditur, & soluere
forsan cogitur: facili tamen negotio, pecuniam vel condicere, vel
executionem impedire potest. Paratius est remedium *denunciatio-*
nis Evangelicae, quod licet Protestantes agnoscere non possint, in
foris tamen Catholicorum visitatum est, nec deerunt rationes, qui-
bus hoc modo fructu victoriae suae carere creditor cogatur, maxi-
me quia cum *clerico debitore* ipsi res est, cuius iura vel patrimonium
qui haedit, quasi sacrilegium committere dicitur, autore SPERELLO
decif. n. 94. cum ipse dicatur *res spiritualis* & in *sorte Dei electus*, vt
IDEM *decif. 123. n. 9.* cum LEVRENIO *de for. benef. p. m. qu. 176. n. 2.*
censet, ex quibus patet, quod quaecunque demum sententia eliga-
tur, clerici tamen debitores in foris Pontificiorum semper sint su-
periores.

Supereff ve-
ro denuncia-
tio enangeli-
ca.

Clerici ad
materialia
processus iu-
re ciuili ob-
ligantur.

c) De eo magis dubitatum fuit inter canonicos, cum animad-
uerterent, clericos per modum reconuentionis ad forum seculare
tractos, non posse fori illius leges declinare, ALTMARVS *ci. l. rem*
acu tetigisse existimans, distinxit inter *ordinatoria litis* & *decisoria*,
vel clarius inter *formalia processus*, & *materialia seu merita causae*.
Illis quidem subiectos esse clericos concessit, nec negare potuit,
cum aperti iuris sit, quemlibet litigatorem se componere debere ad
ordinem

statuta locorum d); adeo vt si per legem provincialem exceptio nullitatis breuiori termino esset inclusa, illud clericis debitoribus non praeiudicaret, quin possint intra 30. annos hanc

K

exce-

ordinem & fatalia processus, in eo foro, vbi lis agitur, vsitata, quod etiam SPERELLVS *de for. eccles.* 10. n. 22. agnoscit. His vero solutos esse clericos arbitratur, & quidem *generaliter*, adeo vt nequidem ius commune iis applicari queat, quod tamen falsissimum esse, ex ipso iure canonico antea demonstratum fuit. Nec mutandam esse sententiam existimo, si vel maxime constitutiones speciales Principum supponamus, cum etiam his ligentur clerici, qua subditi & ciues, in causis secularibus, vt MARCA fateatur, & saniores Pontificii cum ipso, quod & GRATIANVS cognouisse videtur adducendo textus, qui huic sententiae fauent in *c. 41. 45. C. II. qu. 1. c. 9. & 15. Dist. 63.* Iam suo tempore contra hanc exemptionem clericorum scripsit PETRVS de FERRARIIS, qui anno 1400. vixit, in *pract. papin. in form. libell. pro act. confess.* §. plenam & omnimodam. In tantum, aiens, excreuit appetitus iurisdictionum, quod nedum laici, sed & sacerdotes & clerici sint tali morbo a vitio penitus infecti: Vides enim, quod ipse Papa, qui deberet, tanquam verus vicarius vestigia sequi Iesu Christi, possidere & armata manu detinere nititur iurisdictionem in terris, ciuitatibus, & villis, & locis, quae sunt naturaliter & a mundi creatione & Christi ordinatione Imperii Romani. Imo ipse Papa in ipso Imperatore nititur superioritatem habere, quod ridiculum est dicere, atque abominabile audire. Loquor de constitutionibus prouincialibus, quibus etiam clerici in causis ciuilibus, tanquam subditi Principum, tam catholicorum, quam protestantium, subsunt. Alia forsitan est ratio statutorum oppidanorum, quae tantum stringunt ciues illius loci, non alios, vt ministros Principum, clericos &c. etiam inter Protestantes, quia non subsunt iurisdictioni statuentium, KLOCK. *de contrib. C. 12. n. 90. ROSENTHAL. de feud. c. 7. concl. 47. n. 4.* Adeoque potius secundum *ius prouinciale* diiudicandi, veluti si statutum circa successionem deuiaret iure prouinciali. Conf. Dn. LYNCKER. *de statut. ciuit. prouinc.* §. 16. p. 46.

d) ALTIMARVS *cit. l. n. 9.* ex principio antea reprobatum, quod tamen friuolum est.

Etiam illa per constitutiones speciales introducta.

Cum his clericis etiam ligentur.

Quod negatur inprimis inter protestantes.

7) An sub obstagio clerici debitores se obligare queant?

Altimarus sibi contradicit.

Consistoria leges civiles debent sequi.

Obstagii definitio.

Quomodo differt a datione obsidis. Origo obstagii.

exceptionem adhuc opponere e). Quae omnia tamen ex antea dictis facili negotio dilui possunt, nec de his inter protestantes vllum superest dubium f).

§. XVI. Forsan etiam (VII) in eo clericis debitoribus praerogatiua concedenda, vt quando se sub *obstagio* g) ad debitum soluendum obligarint, quale pactum adhuc hodie in
Holsa-

e) Idem ALTIMARVS *cit. l. n. 10.* hanc conclusionem propugnat, sed parum cautus est dicendo, quod ita tollantur, quae *iuria communis* sunt, quo ipso concedit, clericos subesse iuri communi, quod antea incaute in quaestione de *exceptione non numeratae pecuniae* negauerat.

f) Nam Consistoria nostra dependent a Principe, eius leges sequuntur, nec alia iura clericis in *causis civilibus* applicanda esse sciunt, quam quae laicos stringunt. Vnde moto concursu clerici pari iure cum laicis fruuntur, quod praxis quotidiana docet. Add. supra c. II. §. 14.

§. XVI. g) Germanice vocatur das Einlager, estque nihil aliud, quam pactum moribus introductum, quo debitor promittit, se ad tempus constitutum non soluat, de se in certo loco sistendo, & inde non recedendo, donec conuentioni satisfactum fuerit. TABOR de obstagio c. n. in f. Est itaque pactum obstagii instar obligationis, qua quis semetipsum obsidem constituit, notante CANGIO in *glossar. voce obstagium*, cum *obstagius* in antiquis monumentis *obsidem* denotet, vt nec diffinitur SCHILTER. de iure obsidum. cap. XI. §. 2. Reperta est haec ratio se obligandi sub obstagio temporibus imperii turbidis, quibus quilibet sibi *manu ius* dicebat, & *liberi homines se obstringebant*, vt vtar verbis SCHILTERI *cit. loc. §. 3.* non tantum pro se, sed & pro aliis, ad certum locum, & quidem in diuersorium publicum statim die se sistere, nec prius recedere, quam esset solutum, cui rei sua quaedam solennia adiecta. Sed & haec ritu magis militari, vel potius barbaro, vt necesse esset magnos fieri sumus, & obstagii ad commensationes & continuas *heliuationes* pacto obligarentur, & obstagii in obstagio decedentes sepultura tamdiu priuarentur, donec solutum. Formulas antiquas obstagiorum IDEM adducit *cit. l. in not. n. 6.* Aliam consimilem

milem habet **SCHATEN**. lib. XI. annal. Paderbornens. ad ann. 1230. Et formulae.
 vbi fideiussores ita cauerunt: Item praenotato Abbati XII. dedimus
 fideiussores subnotatos, qui fide data promiserunt, quod si aliquis ho-
 minum nostrorum ipsum vel homines suos ad summam 20. marcarum
 vel infra laeserit, hoc commonitii infra 4. septimanas faciemus emen-
 dari, alioquin fideiussores nostri facta sibi commonitione **Merseberg**
 intrabunt, inde ante satisfactionem non exituri. Et de ann. 1247. ta-
 lem habet: quo si eadem compositio fuerit violata, nisi hoc infra men-
 sem emendetur, ipsi moniti infra mensem **Susatam** intrabunt, inde non
 recessuri, donec de violatione fuerit satisfactum. Antiquius adhuc ex-
 emplum occurrit apud **MADERVM** in antiquit. Brunsvicens. p. 125.
 vbi verba diplomatis haec sunt. Haec est forma conuentionis in-
 ter Dom. **Otonem** inuiciff. Imper. & **Theodoricum** Marchionem **Mise-**
naensem & **Orientis**. Praedictus Marchio **Misniae** fide data promisi &
 iurauit, quod domino Imperatori adsisset, & eum iuuabit, contra **Pa-**
pam **Imocenium**, contra **Odagrium** Regem **Bobemiae**, & **Hermannum**
Landgrauium **Thuringiae**, & generaliter contra omnem hominem vi-
 uentem, & quod nunquam eum deseret. Vt autem haec conuentio fir-
 mius obseruetur, pro eo & cum ipso & de sua voluntate & mandato,
 similiter data fide promiserunt, iurauerunt nobiles & homines sui **Ge-**
uerhardus de **Quernorde** Comes, **Burchar dus** de **Mannisfelt** Comes, &
 alii nobiles infeudati ac ministeriales **XXIV.**, quod, si aliquo modo,
 quod absit, **Marchio Misniae**, secundum quod promissum est, iuratum
 est, non obseruaret, omnes intrabunt **Brunsviick**, & inde nunquam
 recedent sine Domini Imperatoris licentia & voluntate. Insuper ad ma-
 iorem securitatem praedictae conuentionis obseruandae filios **Ministe-**
rialium suorum tredecim **Marchio Misniae** Domino Imperatori pro ob-
 sidibus dabit, scil. filium **Geuerhardi** de **Zigibecke** & c. & paucis inter-
 iectis: Ex alia parte Dominus Imperator **Otto** promisi fide data **The-**
odor, **Marchioni**, quod sibi bonus & propitius Dominus abhinc in antea
 erit, & quod ei adsisset contra omnem hominem, & nunquam eum de-
 serat & c. Et hoc pro eo & de eius voluntate & mandato promiserunt
 data fide iurauerunt, frater eius **Henricus** **Palatinus** Comes **Rheni** &
Dapifer, & alii **VIII.** si forte, quod absit, ex parte Imperatoris non
 obseruaretur conuenientia, omnes isti, qui iurauerunt, ciuitatem **Mis-**
niae intrabunt, nec inde recedent sine licentia **Marchionis**, exceptio
 solo **Dapifero**, qui in hoc casu **Goslariam** intrabit, inde nunquam re-
 cessu-

Diploma, de
 anno 1212. ad-
 ducitur.

Hollatia toleratur h), rigor eius contra hos sit suspendendus, & ita effectu careat, cum obstagia sint familia carceribus, a quibus clerici debitores sunt liberi i): adeo vt nequidem iis inter-
gram

Alia for-
mula.

cessurus, sine voluntate & licentia Marchionis. Actum apud Franckenfor. A. MCCXII. Formulam aliam ex aetis Brunsvicensibus adducit TABOR *cit. l. V. in f.* es soll auch dem creditor i frey stehen, da er vermeynete seine Zahlung dadurch zu erzwingen, uns Bürgen in die Einleistung zu fordern, alsdenn wollen wir selbst schuldige Bürgen, so bald wir dessen angemahnet werden, uns darauf von Stund an ungeschämet nach der ersten Anmahnung, ohn einige Ausflucht und Behelff, ein jeder selbst Leibs mit zweyen reißigen Pferden, und einem reißigen Knechte allhier in der Stadt Minden, in eine öffentliche, ehrliche, gemeine Herberge, dahin wir gesodert oder geweiffet werden, zur Leistung begeben und einstellen, leisten und halten, daselbst ein recht adeliches ehrliches Eintager, so lieb uns unsere adeliche Ehre, Glimpff und Leumuth ist, scheiden oder weichen da nicht aus, Tages oder Nachtes, es seyn denn die Gebrechen oder Mängel, darum wir zum Eintager kommen, zu vorhin durch genugsame und vollkommene Bezahlung, Hauptsumma und Zinsen gang und gar abgethan. Add. FALCKNER. *diff. de Obstagio cap. VII.*

Cur obstagi-
um per Rec.
Imp. subla-
tum?

h) Ipsam constitutionem Hollaticam explicat TABOR *cit. l. c. 4. sqq.* Aliis tam per *Rec. Imp. de anno 1577.* quam per speciales constitutiones Imperii hoc ius sublatum esse, exploratum est, nec sine ratione, cum ius *hoc manuale*, turbidis temporibus natum, statui reip. non satis accommodatum sit, vt mirandum certe sit, fuisse, qui illud iuri communi non refragari existimauerint, quos refellit SCHILTER *cit. l.*

Obstagio affi-
nis est obli-
gatio ad car-
ceres.

i) Obligationem *sub Obstagio* respondere obligationi ad *arrestum*, vel *carceres*, plerique fatentur, cum *obfidum* ea sit conditio & ratio, vt eorum *detentio corporalis* in alium transferatur. Ita opinatur GAIL. *l. 2. de pac. publ. c. 2. n. 7. & n.* FABER. *in C. lib. §. vii. 6. def. 7.* CARZ. *p. 2. C. 21. def. 1. n. 7.* TABOR *cit. l. c. 6. §. 8.* STRAVCH. *de obstagio, & affinis iuribus cap. vlt.* Vtcrius procedit SCHILTER. *cit. l. & quasi ius pignoris* in obstigiatum transferri putat. Hoc evidens est, debitorem se sistere teneri in loco certo, vnde recedere nequeat, antequam soluerit, id quod a personali arresto parum differt. Inde ratio dubitandi praegnans contra obstagia clericorum, quamuis maior inde redundet dubitatio, an se ad carceres obligare queant? de quo in *not. seq.*

grum esse videatur ad eos se obligare k). Verum quanquam plures rationes suadeant, tale priuilegium concedendum esse clericis debitoribus l), erubescimus tamen merito sine expressa lege hanc immunitatem iis concedere, cum tamdiu regulae insistendum sit, donec exceptio probetur, nec priuilegia fingenda, sed demonstranda. Accedit, quod nullibi clerici prohibeantur, *sub obstagio* se obligare, adeoque pactum hoc illos etiam stringere debeat m).

Affirmatur,
vbi obstagia
adhuc in vfu.

K 3

§. XVII.

k) Obligationem *ad carceres* plane non admittit BACHOV. *ad Treuil. vol. II. disp. 28. th. 4. lit. f.* Eam vero defendit MYSINGER *cont. sect. II. c. II. §. 39.* neque enim vlla potest ostendi turpitudine moralis, quae tali pacto insit, quod vel ex obligatione cambiali liquet, quae in effectu est obligatio ad carceres, quod fusius ostendit COLLER. *in process. executiu. P. I. C. 6. n. 48. seqq.* An autem clerici se obligare ad carceres queant, vel inde dubium esse posset, quod tali obligatione iuri publico praeiudicium inferatur, quod non posset non perniciosum esse.

An illa ad-
mitti queat?

l) Nam (1) obstagia publico clericorum ministerio praeiudicant, quod interim omittere debent, quando se sistere tenentur: (2) est clericis famam quodammodo sugillant; vel ad minimum scandalum infigne clericus debitor in obstagio constitutus praebet, qui tamen debet esse irreprehensibilis: (3) cum in aliis immunitatem habeant, imprimis consultum foret, vt in eo, quod auctoritatem ministerii minuit, a sorte reliquorum debitorum essent exempti: vnde & (4) satis prudenter obligationis cambialis rigor in Saxonia contra eos suspensus est. Aut ergo obstagia in totum clericis essent interdicens, aut ad minimum omnis vigor quoad clericos illis adimendus.

Consultum
obstagia pro-
hibere.

m) Accedit, quod *cambialis obligatio* clericis extra Saxoniam non sit remissa, quae reuera obligationem ad carceres continet, & nisi me omnia fallunt, vel *obligatio sub obstagio*, vel simile quid occurrit in *c. 9. X. de iureiur.* vbi species haec refertur: Abbas quidam creditorum suo ex monachis obsides quosdam dederat, qui de obseruanda conuentione iuramentum praestiterant, *vt si ipsi deficerent, alii monachi*

Fundamen-
tum obstagi-
orum in iure
canonico.

monachi loco eorum in obſtagio reuertentur, vt verba ſunt ALEXAN-
DRI III. ex quibus apparet, iam circa finem ſec. XII. moris fuiſſe,
obſides dare pro debito. Aliud exemplum occurrit in c. ii. X. de
arbitr. vnde liquet, in compromiſſis etiam obſides datos, vt arbitri-
um ſeruaretur. Quod ſi itaque obſides dare monachos creditoribus,
hiſque eos detinere, olim licuit, pactum obſtagii non videtur abſo-
lute pugnare cum ſtatu clericali. Illuſtrationis tantum gratia hoc ar-
gumentum adfero, cum etiam ſuo modo monachi ſint & dicantur
clerici, quamuis maior adhuc ratio dubitandi occurrat in clericis,
curam animarum exercentibus. Interim vbi obſtagia generaliter re-
cepta, nec clericis interdicta ſunt, a nexu hoc eos abſoluere nequeo,
id quod etiam teſtatur CHRISTOPH. HENRIC. AMTHOR. in tract.
iurid. de obſtagio p. 87. 88. cuius verba, quia quaestionem de obliga-
tione clericorum ad obſtagia ſolide enucleant, & ad praxin hodiern-
nam in Hoſſatia faciunt, hic apponere lubet: Facile, inquit, etiam
de clericis noſtris iudicium ferri poteſt, ſi quis ad obſtagium eos cum
effectu euocari poſſe fortatte dubitaret: id quod a nonneminem aliquando
factum eſſe memini. Pro ratione aſſerebatur, quod animarum cura ne-
gotium ſit longe grauiffimum, cuius ſolum hoc modo abrumpere, res
foret in conſcientia vix excuſabilis. Sed neſcio, an ſatis recte ſe habeat
conceptus, quo omnis animarum cura ad vnicum aliquod indiuiduum
adeo ſimpliciter reſtringitur: quin potius cauendum puto, ne religio-
nis larua incaute hoc pacto perfidiae accommodetur. Subditi ſunt cle-
rici atque ſacerdotes, vni imperanti, iuſdem legibus, quibus & laici,
vt vulgo vocantur, ſaltem apud nos Proteſtantes ſubiecti: ad quos pro-
inde mores atque conſtitutiones generales haud minus quam ad coete-
ros ſpectant, quamdiu a communi regula excepti non inueniantur.
Quid quod omnium turpiſſime in data fide deſiceret, quem & doctrina
& exemplo ſinceritatem aliis inculcare decebat. Hinc & ipſum ius pon-
tificium, quod tamen clero ſuo tantum non omnia indulget, in cap. 9.
X. de iureiur. monachis & abbatu cuidam Tremonenſi obſtagii promiſſi
ſeruationem iniungit, interdicto illis eccleſiae ingreſſu, vſque dum cre-
ditoribus ſatiſfeciffent. Neque obſci poteſt, quod caput illud de eo tan-
tum caſu accipiendum ſit, vbi quis ad obſtagium accedente ſacramenti
religione ſe obligauerat; cum ſi abſtrahas a ſomniis iuris canonici, iu-
ſtum naturale doceat, iuramentum reuera non operari vltra id, quod
iam antea in obligatione exiſterat: & quod inde ſequatur, conuentio-
nem

Amthori iurid.
 dicium de
 obligatione
 clericorum
 ad obſtagia.

§. XVII. Quae cum ita sint, facile liquet, non posse alienationem rei fieri in clericum, sine praepiudicio creditoris alienari nequit. In clericum alienari nequit.

quo n); adeo, ut si dolo debitoris illa facta fuerit, iudicii mutandi gratia, eo nomine teneatur ad interesse actione in factum, de qua in tit. de alienat. iud. mutand. causa agitur.

§. XVIII.

nem per se validam subsistere etiam sine iuramento. His adde, quod sacerdote ad obstagium evocato, alia supersint media ecclesiae, publicoque coetui prospiciendi. Quidem si sacerdoti cum diuturno morbo colubandandum esset? Quid si vacante ecclesia annus, quem gratiae vocant, viduis concedendus? Respondes, vicinorum templorum ministris iniungendum, ut statim diebus, ac necessitate exigente diuina officia administrarent, conciones vero interea ministerii cuidam candidato committendas esse &c. Ergo eadem remedia circa obstagii casum adhibenda erunt, sumibus ex salario evocati, quem solum culpa hic arguere licet, collatis. Quamvis autem haec omnia in thesi clara sint, fateor tamen, quod casum in hunc diem obuium nullum habuerim, ubi sacerdotem in obstagio positum sciam; licet in Holsatia nostra clerici pariter ac laici obstagialem clausulam contractibus quotidie adiiciant, sine qua fidem vix semper essent inuenturi. Animaduerti potius magistratum de aliis re-mediiis circumspicere, quibus sacerdotum creditoribus satisfaciat: quo & spectat bonorum annotatio. salariique annuorum reddituum retentione relicta sacerdoti, non nisi tantilla eorum parte, ex qua vitam sustentare possit. Conf. BRUNNEM, I. E. lib. II. c. 15. §. 33 ibique STRYK. Quod institutum, cum & sacerdoti, & ecclesiae, & creditoribus tolerabile sit, haud improbandum duco, modo posteriores in eo acquiescere velint. Add. RHEYER. dissert. de singulis quibusd. obstagii iuribus.

§ XVII. n) Non quidem ideo, quod clerici inter potentiores referantur ratione fori, uti putat BERLICH 296. num 30. cum forum nullam inferat potentiam, quamvis dignitas ecclesiastica & praelaturae eam inferre possint, ut rectius centent TVSCHIVS in concl. 463. n. 14. & PHILIPPI ad decis. elect. saxon. decis. 40. obs. 2. n. 32. seq. sed potius, quod durior conditio aduersarii fieri possit propter forum, aliaque privilegia, quibus clerici gaudent. Quamvis enim in rebus immobilibus forum non mutetur, cum clerici etiam in foro rei sitae conueniri possint, mutatur tamen alienantis forum domicilii, quo etiam reales instituti possunt.

Re in clericum alienata creditorum praepiudicatur.

Quid iuris si debitor monachus factus?

§. XVIII. Imo illud quoque in confesso est, debitoris ingressum in religionem non carere fraude & præiudicio creditorum, cum monachi ita *per indirectum* semet ipsos eximant ab executione iudicis secularis, & impediunt, ne contra eos secundum rigorem iuris procedi queat o).

Clerici bona propria oppignorare possunt.

§. XIX. Restat, vt videamus, quousque debitores clerici bona sua obligare queant, & qua ratione executio contra eos fiat. Prius quod concernit, in confesso sane est, eos patrimonium proprium nexui hypothecae subiicere posse, imo & illud quoque exploratum est, eosdem bona ecclesiastica, quae talia, nullo modo creditoribus obligare posse, vtpote quae non sunt sub eorum arbitrio, sed potius iis tantum ad vsum concessa, & omnis alienatio interdicta. Diuersa tamen quaestio est, annon fructus beneficiorum suorum hypothecae subiicere possint, vt ex eis creditoribus satisfieri queat? quod affirmandum esse arbitror p).

Et fructus beneficiorum suorum.

Et licet canonistae in diuersas hic abeant

Debitor monasterium ingrediens ab aere alieno non liberatur.

§. XVIII. o) Cespitant & disputant magnopere canonistae, an debitor per ingressum religionis liberetur aere alieno? Quidam aiunt, quidam negant, quidam distinguunt, prout docet *CYRIACVS controu. for. 86. num. 35*. Hoc sane expeditum est, si bona sufficientia debitor habeat, vnde solui creditoribus possit, eos non liberari aere alieno. His deficientibus, superest quaestio, an personaliter teneantur? quod aegre admittunt Doctores ecclesiae Romanae, cum seculo mortuus sit, & in eo statu collocatus monachus, vt creditoribus non amplius respondere teneatur. Ita vero pessimi quique debitores asylum nequitiae suae in monasteriis inuenire possent. A quibusdam etiam hoc in dubium vocatur, an iudaeus baptizatus liberetur aere alieno? quod vel inde affirmatum esse animaduerto, quod nouus homo fiat. Sed haec ratio admodum ridicula est, cum spiritualis mutatio personae non producat nouum hominem moraliter & ciuilitate consideratum, adeoque omnes obligationes merito subsistere debeant, quod plenius illustrat *CYRIACVS cit. controu. 86*.

Clerici reditas futuros

§. XIX. p) Equidem Panormitanus abbas *NICOLAUS de*

TUDE-

abeant sententias, ex iis tamen principiis id faciunt q), quae nec hodie inter eos applausum inueniunt.

L

§. XX.

TVDESCIUS in *cap. peruenit 2. X. de fideiuss. num. 12.* existimat, clericum obligare que non posse obligare redditus futuros sui beneficii, nisi contraxerit pro ant, vtilitate ecclesiae: illud tamen alii restringunt ad eum casum, vbi fructus sui beneficii ita obligauit, vt ipse postea egere debeat, quia, aiunt, *fructus beneficiorum debent deseruire ipsi clerico, vt habeat causam deseruendi ecclesiae in diuinis*, vt ait ADDITIONATOR in *not. ad Panormitan. cit. c.* Verum sicuti posterior sententia praesupponit casum, quo clerici ita sunt obaerati, vt soluendo non sint; & ita an habeant beneficium competentiae? in disceptationem veniat, quam hic intactam relinquo, *cap. sq. §. 6. sqq.* reseruans; ita in eo casu, quo adhuc soluendo est, quo egere non debet, nullam video rationem, cur redditus suorum beneficiorum non possit oppignorare, cum eodem possit consumere, alienare, eorumque dominus sit. Sicuti enim vasallo haud prohibitum est, fructus feudi, qui allodiales sunt, nexui hypothecae subiicere, vtut ipsum feudum oppignorare nequeat; ita eadem ratione clericis non interdictum erit fructus suorum beneficiorum obligare, vtut fundum ipsum ecclesiasticum oppignorare nequeant. Accedit, quod secundum *c. 2. X. de fideiuss.* clerici debitores iubeantur de redditibus beneficiorum suorum exsoluere, & quod hoc non factu creditoribus in eos immitti queant. Atque ita recte existimauit KLOCK. *tom. 1. consil. 35. num. 232.* vbi ait: Also können auch die fünf Herrn Canonici, und deren capitularen, da keine mehr dazumalen in residentia gewesen, nicht mehr als commoditatem, & facultatem percipiendi fructus praebendarum, & ecclesiasticorum beneficiorum, wohl verkauffen, versetzen, und darauf ein Stück Geldes zu ihrem Unterhalt erborgen.

q) De eo enim canonistae magnopere disceptarunt, vtrum clerici sint proprietarii fructuum & reddituum, vt libere de iis disponere possint? Argumenta & sententias disceptantium referunt ZIEGLERVS *de dote eccl. c. XI. §. 32.* SARPIS *dans son vraie des benefices art. 52.* NONIUS ACOSTA *de priuil. cred. reg. 2. ampl. 4. n. 44.* DVARENVS

Creditores in
fructus im-
mitti pos-
sunt.

§. XX. Effectus huius oppignorationis est, vt creditores immitti r) possint in reditus horum fundorum, vt ex illis satisfactionem suam impetrent, quae immissio tamen diutius non durat,

Cum bona
ecclesiastica
patrimonium
pauperum
dicantur.

Hodie tamen
ad licebit.

Exceptis iuribus
stolae.

RENNUS de SS. eccles. ministr. lib. 1. c. 4. FRANCISCVS GALLVS de fructibus disp. 37. art. 1. n. 5. seqq. ALEXANDER SPERELLVS decis. for. eccles. 82. n. 5. seqq. FRANCISCVS SARMIENTO de re dit. eccles. p. 11. c. 1. seqq. GRAN-ANETTO in catena iurium ad c. 2. de testam. num. 2. seqq. Prolixum admodum foret argumenta eorum examinare velle, quare sufficere credidi, si venas huius controuersiae aperirem. Existimarunt patres, ecclesiastica bona esse *patrimonium pauperum*, & in horum subsidium primordialiter constituta, quorum sententias colligere THOMASS. de vet. & nou. eccl. discipl. P. III. lib. 3. c. 26. seqq. & LAVNOIVS de cura ecclesiae pro miseris & pauperibus. Inde statuerunt, (1) illos tantum clericos ex penu ecclesiae esse sustentandos, quibus omnia alia bona propria non suppetunt c. 6. C. 1. qu. 2. (2) clericos reditus eorum non vterius suos facere posse, quam ad vitae necessitatem, adeoque liberam circa eos dispositionem non habere. Sed postquam bonorum ecclesiasticorum ratio immutata, & clericis titulo beneficii vel praebendae assignata fuere, hae rationes dubitandi cessarunt, nec vllum praeceptum extat diuinum, quod proprietati horum fructuum resistat, & quod dispositionem de his fructibus adimat clericis, vt nec diffitetur NONIVS ACOSTA cit. l. n. 55. quod optime quoque vrget & plenius demonstrat SARPVS cit. l. Conf. KLOCK. cit. l. n. 240. seq. Hoc tamen restringendum esse arbitror ad reditus praediorum, seu praebendarum: Indecens enim & honestati clericorum haud conueniens foret oppignoratio reddituum, qui ex *nammo confessionario* aliisque *iuribus stolae* prouenirent, sicuti horum locatio merito reprobatur a BRVNNEM. lib. 1. iur. eccl. cap. 15. n. 8.

§. XX. r) Id quod in feudis, quibus assimilantur quodammodo beneficia ecclesiastica, usu venire solet; quamuis autem nec substantia feudi oppignorari queat, fructus tamen, qui allodialium iure censentur, licite pignorantur, & in eos creditores immittantur. KOHL. de seruit. feudat. P. 1. n. 77. seqq. B. STRYK. de caus. contr. sect. 11. c. 4. §. 134.

durat, quam quatenus viuit ille, cui bona ecclesiae per modum *beneficii* sunt assignata, vel quod consultius est, interim ^{Aut illi se-} sequestrari possunt fructus s), vt creditoribus ex sequestro ^{questrantur.} & iis satisfiat.

§. XXI. Quae cum ita se habeant, clerico debitori non videtur ^{Fundus ec-} interdictum, quominus fundum ecclesiasticum creditori suo ^{clesiasticus in-} hoc pacto possidendum concedere possit, vt instar pignoris in ^{compensa-} compensationem debiti certo tempore possideret t); quia hoc ^{tionem debi-} pacto non tam ipse fundus ecclesiasticus pignoris nexui obli- ^{ti tradi po-} gatus est, quam fructus eius. ^{test.}

L 2

§. XXII.

s) Hoc in similibus casibus admittit ius canonicum *c. 2. X. de Creditores dol. & contumac.* & praeterea eo magis suadendum, cum ita praeca- ^{immisti de di-} ueatur, ne quid a creditoribus auaris in praediuicium ecclesiae fiat, ^{lapidatione} qui admodum suspecti sunt de dilapidatione bonorum, cum nihil ^{suspecti suat.} magis intendant, quam reditus quomocumque corradere, & in suos vsus applicare.

§. XXI. t) Tale pactum fundatum est in *l. 39. D. de pign. act.* Cum clericus ^{Et idem va-} Clerico debitori autem talem conventionem permittam esse, patet praedia loca- ^{re possit.} re possit, id quod non alium effectum habere potest, quam vt etiam eos percipere queat, si debitum non soluatur; tum etiam, quod locatio horum praediorum ei non sit interdicta, quae in effectu sub tali pacto latitare videtur; *arg. l. 14. C. de vsur.* tum denique, quod usufructuario hoc quoque permittum sit per *§. 1. inf. l. de vsu & habit.* Accedit hoc, quod vasallus etiam infcio domino creditori feudum ^{falso permis-} in antichresin hanc concedere, vel fructus in solum dare possit, ^{sum sit.} praeiudicium domino contingat. *STRVCK. de Cautel. contr. sect. 11. c. 4. §. 14.* Ceterum sicuti extincto vasallo absque liberis, creditorum ius quoque statim expirat, cum resoluatur ius dantis; *l. 31. D. de Que electu.* pignor. ita quoque mortuo clerico debitore statim huiusmodi fundi ecclesiastici in antichresin temporariam dati reuertuntur ad ecclesi- am, & successori restituendj sunt.

Executio
contra cleri-
cum debito-
rem quomo-
do fiat?

§. XXII. Denique etiam illud inde liquet, si vel maxime nulla hypotheca creditori in redditus praebendae assignata est, condemnato tamen clerico debitore executionem fieri posse in fructus & redditus beneficiorum v) ecclesiasticorum, vel etiam

Debita exre-
ditibus sol-
uenda.

§. XXII. v) Per c. 2. X. de fideiuss. ibi. si vero ad vestram iussionem non egerint, vos auctoritate apostolica freti, de eorum redditibus praescripta debita factatis appellatione remota R. solui, & damna, quae idem R. propter hoc pertulerit, resarciri, aut procuratori eius praedictos redditus assignetis, tamdiu sine molestia detinendos, donec ipsa damna resarcita fuerint, & debita sine diminutione soluta. Quod in c. 3. X. eod. confirmatur, ubi pontifex in f. iubet delegato, ut redditus clerici debitoris in debitorum solutione conuertat, quomodo fuerit debitoribus satisfactum. Conf. COLER. de process. execut. P. II. c. 3. num. 276. PANORMITANVS in cap. 10. X. de testam. num. 27. addit, quod aliqui clerici non inuenirent, qui sibi crederent, & sic essent quasi iudaei inter Christianos, cum tamen probant omnes, quod saepe opus est, ab illis mutuare. Barbare quidem, est vere dictum. Equidem ipse cit. l. distinguit,

Quod alii
non nisi sub
distinctione
admittunt.

utrum clericus debita contraxerit pro sua sustentatione, ut se aleret, an vero pro alia necessitate, ut pro reparandis aedibus propriis. Illo casu putat de fructibus beneficii satisfaciendum esse creditoribus, non vero hoc, cum debeant fructus dispensari ad eum usum, ad quem fuerunt instituti, adeo ut si contrarium fiat, talis dispensatio reuocetur. Sed haec distinctio admodum friuola est, & eo magis reprobanda, quod crediderit Abbas Panormitanus, clericos libere dispo-

Quae tamen
reprobatur.

nere non posse de redditibus beneficiorum suorum, cuius contrarium iam supra deductum est. Adhuc absurdior vero est responsio eius ad cit. c. 2. X. de fideiuss. quo non disponi putat de redditibus beneficii, sed patrimonii: cum tamen, si c. 3. X. eod. in f. consuluerit, expresse pontifex disponat, quod de fructibus beneficii creditori satisfieri debeat. Nec obstat, quod in cit. cap. 2. simul delegatis iniungatur, ut clericos debitores contumaces ab officio & beneficio suspendere debeant; hoc enim, ut recte animaduertit GONZALEZ ad cit. cap. 2. n. 5. intelligendum, postquam fideiussori satisfactum fuerit. Accedit, quod in cit. c. 3. indistincte disponatur de redditibus benefi-

Et ad obsta-
tem sextum
respondetur.

cii

iam in eorum salaria x).

§. XXIII. Superest, vt videamus de *clerico debitore defuncto*. An successor
Habet vero hic vel successorem singularem, vel vniuersalem. clerici de-
Ille est *successor in officio*, qui regulariter non tenetur ad debita functi debita
anteecessoris sui soluenda, nisi sint contracta pro necessitate soluere tene-
ecclesiae y). atur?

L §

§. XXIV.

cii in debitorum solutionem conuertendis, cum alioquin pontifex
in decisione sua prius inquirere debuisset, in quem finem debitum
tale fuisset contractum, cuius disquisitionem tamen plane omittit.
Hoc tamen facilius admitti potest, executionem non tam facile in
reditus ecclesiasticos esse faciendam, sed tunc potissimum, si alia bo- Soluitur ex
na deficient: cum regulariter executio in stipendia demum fiat in re ditibus in
subsidium l. 4. C. de execut. rei iud. l. 40. D. de rei iud. CARPZ. p. 1. C. 29. casu defici-
def. 32. BERLICH. P. 1. concl. 74. n. 33. beneficia autem clericis dentur in entium bo-
stipendium, & mercedem seruitii & laboris c. f. de rescript. in 6. Nec norum,
denique illi audiendi sunt, qui existimant dictos textus loqui de *spe-
ciali concessione pontificis*, extra quam executio in fructus canonica-
les fieri nequeat: Pontifex enim reuera secundum principia iuris
communis philosophatur, & qui hanc sententiam fouent, in illa
peruersa haeresi haerent, clericos non esse dominos reddituum, quod
tamen falsum esse, agnoscunt GRANNANIETTO ad cit. cap. 2. n. 6. &
BARBOSA eod. n. 19.

x) Vid. MARTINI ad process. Saxon. tit. 29. §. 5. n. 34. cum ge- Executio in
neraliter executio etiam in salarium fieri possit CARPZ. cit. l. BERLICH. salaria fieri
d. l. vnde etiam in subsidium arrestum salario imponi potest, quip- potest.
pe quod est executionis species CARPZ. cit. l. in f.

§. XXIII. y) Potissimum hoc vsu venire solet in clericis dignita-
te ecclesiastica instructis, quales sunt Archiepiscopi, Episcopi, Ab-
bates, Praepositi &c. qui cum iure quodam eminentiori bona ec-
clesiastica administrant, saepe etiam pro eorum necessitate debita
contrahere tenentur, a successore in officio soluenda, quia pro ne-
cessitate ecclesiae facta sunt, quam iure successionis hic accipit. Huc
respexit Pontifex ALEXANDER III. in c. 1. X. de solut. vbi ita: *Sicut* Ratio iuris
filius debita patris soluere tenetur, ita praelatus sui praedecessoris pro canon. reici-
ecclesiae tur.

.VIXX

Et alia suppe-
ditatur.
Quae debita
sint necessa-
ria.

Versio in rem
ecclesiae pro-
bari debet.

ecclesiae necessitate contracta. Decisio ipsa satis proba est, sed argu-
mentandi ratio improba, & non toleranda, quicquid canonistae pro
eius saluatione corradant, & coaceruent. A successore vniuersali ad
singularem non valet consequentia, nec filius debita patris soluere
tenetur, nisi heres eius sit; at successor singularis in officio sacro
non fit heres antecessoris, ergo ex hoc fonte *ratio decidendi* desumi
nequit, sed potius ex eo, quod in ecclesiae vtilitate & necessita-
tem debitum contractum sit, & sic ipsa ecclesia obligata esse censetur.
Huc pertinet, (1) si debitum contractum est pro necessaria
praelaturae vel dioeceseos defensione, vt si in alimenta praesidiariorum
militum expensae factae: KLOCR. *de contribut. cap. VIII. n. 64.* (2)
si praelatus mutuam accepit pecuniam, pro sua, suorumque necessa-
ria sustentatione, quod ecclesia teneatur alere suum praelatum RE-
DOANVS *de reb. eccl. alien. qu. 4.* GOEDDEN. *Consil. 36. n. 1.* BAR-
BOSA *ad cit. c. 1. n. 3.* Verum hoc cum grano salis accipiendum ar-
bitror, vt de eo tantum intelligi debeat casu, si praelatus forsan tem-
pore belli, aut alicuius necessitatis publicae fructus beneficii sui non
potuit percipere, sed debita pro sua sustentatione contrahere co-
actus fuit: sunt enim praelatis, clericisque assignati certi redditus, qui-
bus contenti esse debent; alioquin enim quilibet successor in offi-
cio teneretur soluere debita antecessoris, quae vt plurimum pro
commodiore sustentatione facta sunt; imo daretur praelatis occasio,
successorem admodum grauandi, dum lautius viueret, ac pro ratio-
ne reddituum viuere debeat. Ceterum quod SVRDVS *consil. 333. n. 33.*
existimat sufficere, debita esse contracta pro *vtilitate ecclesiae*, et-
iam si non probetur in rem ecclesiae versa esse, admodum dubium
est, cum non possit dici debitum *pro necessitate ecclesiae* contractum,
nisi de versione in vtilitatem Episcopatus aut praelaturae constet, nec
credi debeat chirographo, in quo forsan hic praetextus expressus
est, cum successor singulari tali confessione praedictum nullum
creari possit, quod facile fieri posset, vbi cuiuscuque confessioni
statim credi deberet; proinde ante omnia talis versio probanda est
c. 1. X. de depos. GRATIANVS discept. for. tom. 1. cap. 94. n. 46. Sunt
homines ad vitia & mandacia prouisi, simulant, dissimulant & quae-
uis audent, si egent & mutuam pecuniam appetunt. Quam facile
ergo praelatus induci posset, vt confiteretur, se pecuniam pro neces-
sitate ecclesiae suscepisse, quam in luxum & ingluuiem forsan imsum-
sit. Add. infra cap. IV. §. *vt. litt. zz.* §. XXIV.

§. XXIV. Successores vniuersales ad debita soluenda adstrin-
gi, extra dubium est, adeoque cum *salarium deseruitum & fru-* Incumbit id
ctus promeriti ad hereditatem spectent, debita clerici debitoris successori
exinde quoque sunt soluenda), & arrestum iis imponi potest. vniuersali.

§. XXV. Grauior dubitatio est de *anni gratiae* rediti-
bus, an & quatenus ex eis debita defuncti clerici solui debeant? An ex rediti-
bus anni gra-
tiae?
Vbi animaduerto duplicem esse anni gratiae rationem; quan-
doque enim in *compensationem annorum carentiae*, vt vocant,
defuncti heredibus indulgetur: quandoque tantum liberis &
viduae iure plane speciali. Illo casu eo magis ex his redditibus
soluendum est alienum, quo magis hi anni gratiae, vt vo-
cantur, deseruitis accedunt a). Hoc casu vero si liberi & vi-
dua

§. XXIV. 2.) Ratio *anni deseruiti* variat maxime in *ecclesiis* seu Ratio anni
capitulis cathedralibus, de quo plenius & solide Dn. BOEHMER in *dis-* deseruiti,
sert. de anno deseruito. Sic in quibusdam capitulis receptum, vt si
canonicus post festum Margarethae, vel vigiliam S. Iacobi aut Mau-
ricii mortuus est, fructus integri anni heredibus debeantur, vnde
quoque aes alienum inde soluendum, STYPMANN. *de salar. cleric.*
c. XI. n. 34. sqq. RAYCHBAR. *P. 1. qu. 25. n. 22.* adeoque moto con-
cursu super debitoris clerici bonis, ad massam bonorum referri de-
beat. CARPZ. *lib. 1. iurispr. consistor. def. 180.* Et cum defectus inuenta-
rii ecclesiastici ad aes alienum spectet, inde quoque supplendum erit.
CARPZ. *cit. l. def. 181.*

§. XXV. a) Tales consuetudines Capitulorum passim reperiri ex-
perientia testatur. NICOLAUS GARZIAS *P. XI. de benef. c. n. n. 138.* Annus gra-
tiae heredi-
bus debetur.
prouocat ad decisionem rotae, ibique iudices censuisse ait: *fructus*
primi anni post obitum beneficiati deberi eius heredibus, praesupposita
consuetudine, quod beneficiati primo anno non percipiant fructus be-
neficiorum, sed eorum solutio differatur post eorum obitum. Consue-
tudinem hanc ideo introductam esse dicunt, vt prouideri possit
de his, quae ad sepulturam sunt necessaria, quam plerumque ob mo-
diam defuncti negligunt, cum magno ordinis ecclesiastici dedecore. Quod
si ergo canonicus per biennium, quo residentiam incepit, carere fru-
ctibus tenetur, aequum sane est, vt etiam reditus biennales he-
redibus

Quod in gratiam defuncti prouisum.

Hic mos antiquissimus est.

Et ad soluendum aes alienum potissimum spectat.

Aliud est, ubi uidua ex iure speciali annum gratiae percipit.

redibus eius assignentur, in compensationem eorum annorum, quibus carere debuit. Vnde quoque in dubio omnes heredes ad horum annorum reditus, admittendi, nec aliter quoque, quam si heredes defuncti facti fuerint. Haec enim prouisio potissimum in gratiam defuncti facta est, tum, ut reditus, quibus in vita carere debuit, cum iis, qui post mortem soluantur, compensentur; tum etiam ut debita eius inde soluantur. Imo, ni me omnia fallunt, inde primario consuetudo haec in obseruantiam deducta videtur. Eo ipso enim, quo anni quidam in gratiam defuncti heredibus assignati sunt, simul quoque inualuit, ut successor eius in beneficio interim per illud tempus carere debuerit, cui hoc non adeo fraudi est, quippe qui post mortem suam eandem gratiam sperare potest. Et hunc morem antiquissimum esse, docet diploma apud *SCHATEN*, in *annal. Paderborn. Lib. IX. ad ann. 1192.* vbi *COELESTINVS* Papa canonicis hoc ius confert; *videlicet, ut quilibet inter vos decedens frater a die decessionis suae, vsque ad annum, stipendium suum habeat ad expendendum aliquid causapietatis, vel ad excipiendum se, si forte obligatus sit debitis.* Porro *IDEM lib. XI. annal. Paderborn. ad ann. 1292.* refert, *OTTO NEM* Episcopum Paderbornensem constituisse, ut *annus gratiae* ad persoluenda debita canonicis indulgeretur. *IDEM ad ann. 1295.* narrat, *OTTO NEM annum gratiae, fructuumque sacerdoti ad biennium ab obitu permisisse.* Similiter ex Chronico Herbipolensi refert *WEHNER*, in *pract. obseru. voce Gnaden = Jahr.* Bischoff Heinrich Episcopus Herbipolensis trigessimus hat mit seinem Dom = Capitul eine neue Satzung und Ordnung gemacht, daß hinfert einem jedern Chor = Herrn, es sey zum Domb auf dem Berge, oder zum neuen Münster, nach seinem Tode, die gefäll und einkommen seiner Yründ, ein ganz Jahr nachfolgen solle, damit ob einer in seinem Leben Schulden gemacht, und die unbezahlt hinter ihm gelassen, daß die Gläubiger desto statlicher bezahlet, und seinem Ehehalten, und Dienstgesinde der Lied = Lohn entrichtet werden möchte. Und ist dieselbe Ordnung angericht Anno 1163. und von derselben Zeit bis auf diese Stunde gehalten auch soll folgend Jahr, das *Gnaden = Jahr* genannt werden. Ex his, quae de *origine anni gratiae* dicta sunt, perspicuum est, reditus eius potissimum ad *solutionem aeris alieni* impendendos esse, adeoque defuncti heredeseorum participes fieri non posse, si hereditatem defuncti repudiauierint. Non nego tamen esse quaedam capitula, vbi tantum *viduae* deberetur *annus*

dua non sunt defuncti heredes, aeris alieni necessitas ex his re-
ditibus illis quoque non incumbit b).

MI. de m. b. c. §. XXVI.

nus gratiae, non *iure hereditario*, sed *iure speciali*, sed illa sine du-
bio a pristino more ex ignorantia eorum, quae a maioribus consti-
tuta sunt, desciverunt. Quod si *speciali pacto* viduae prospectum est,
ut illa ad annum vel biennium redditus canonicales post mortem ca-
nonici percipiat, conclamatum est, alium huius anni gratiae tunc
esse finem, nec amplius soluendis debitis defuncti inservire, qua-
lem casum suppeditat Ill. Dn. LYNCKER. *resp. 42. vbi num. 19.* haec
addit: Weniger, daß die Schulden sie daran behindern mögen, son-
dern die Erben dafür Sorge zu tragen; und die anni deseruiti denen-
selben unterworfen sind, welche wenn sie schon sammt der ganzen Erb-
schaft durch die Schuld absorbiert werden, und nicht einmahl hinrei-
chen solten, nichts destoweniger die Wittve ihren annum gratiae nicht
allein, wie die Erben die annos deseruitos, erhält, sondern auch den-
selben unangefochten zu genießen hat, und folglich auch ihren Erben, da-
ran weder Abbruch, noch Hinderung verursachen kan, wenn des defun-
cti Vermögen zur Tilgung dessen Schulden nicht hinreichend ist. Ad-
dit annum gratiae deberi ex redbibus capituli, quod sicuti ad sol-
uendum aes alienum defuncti canonici non obligatur, ita similiter
quoque viduam, cui annus gratiae debetur, ad illud soluendum non
teneri. Admitti hoc potest, si substituamus in ea specie, quam vir il-
lustris praesupponit, vbi speciali pacto viduae erat prospectum: alio-
quin enim, licet annus gratiae debeatur ex redbibus capituli, inde
tamen non sequitur, quod aes alienum ex his solui non debeat, pro-
ut ex dictis liquet.

Qui ex redi-
tibus capituli
debetur.

b) In ecclesiis parochialibus Protestantium eiusmodi annus gra-
tiae receptus est in solatium viduae & liberorum, adeoque ab eo, de
quo hactenus dictum est, prorsus differt. Hic enim in plerisque locis
viduae liberisque defuncti, non vero quibuscunque heredibus de-
betur ex *iure speciali*, seu *privilegio*, cuius consequens est, aes alic-
num de eo exsoluendum non esse, aut pro aere alieno defuncti cle-
rici sequestrandum vel arrestandum, CARPZ. *l. 1. iurispr. consistor.*
def. 223. §. 99. adeoque debetur viduae, etiam si vel maxime repudiet
por-

Quaeratio
anni gratiae
apud prote-
stantes.

Ecclesia succedens solvere quoque tenetur.

§. XXVI. Denique quamvis alias ecclesia ad aes alienum defuncti clerici soluendum non teneatur, aliud tamen sine dubio dicendum est, si ei succedit c).

CAPVT IV.

De clerico debitore, non soluendo existente.

§. I.

Transitio.

QVae capite anteced. congesta, ita comparata sunt, vt quidem etiam locum habere possint, si vel maxime clericus debitor non sit soluendo; quia vero specialia quaedam d) iis Dd. solent indulgere eo in casu, si non sunt soluendo, aut vbi concursus mouetur, conueniens esse duxi, haec iura speciali capite nunc examinare.

§. II.

portionem statutariam, & illatum repetat. CARPZ. cit. l. def. 242. FINCKELTHAVS de iur. patron. c. VI. n. 94. Similiter liberis etiam competit, si vel maxime repudiauerint hereditatem paternam, CARPZ. cit. l. def. 225. quod vel inde conspicuum est, quia in multis locis viduae annus gratiae debetur, in quibus tamen ex statuto ipsi nulla successio competit.

Clerico defuncto succedit ecclesia.

§. XXVI. c) Hoc iure communi iam prouisum est, vt ecclesia defuncto clerico sine heredibus, succedat. l. 20. C. de Episc. & cler. CARPZ. lib. III. iurispr. consistor. def. 9. Equidem alias fiscus in bona vacantia succedit; sed quia ecclesia speciem separatam cuiusdam reipubl. prae se fert, quam nec penitus deposuit inter Protestantes, fiscum suum quoque habet, & ita non fiscus secularis, sed ecclesiasticus succedit. Quocumque vero nomine hanc acquisitionem vocemus, titulus tamen, quo ecclesia haec bona acquirit, est *uniuersalis*, & ita ad soluendum aes alienum obligatur.

Clerici dignitate peculiariter gaudent.

C. IV. §. I. d) Idque ex dignitate singulari, qua clerici gaudent, quae etiam merito iis debetur. Plura alia in honorem ministerii sunt introducta, quae singulis non competunt. Adeo hanc clericorum

rum

§. II. Quando itaque episcopi aut praelati grauissimo aëris alieni onere premuntur, hanc a pontifice impetrare solent gratiam, vt *fructus beneficiorum vacantium*, quae de iure aliis conferre possunt, ad annum vel ultra sibi *reseruare* queant e), cuius praxeos monumenta antiqua passim extant f).

Praelatorum
obaeatorum
recursus ad
pontificem.

M 2

§. III.

rum praerogatiuam extulit INNOCENTIVS III. in c. 6. de maior. & obed. vt asserat, quod illis omnis terra caput inclinet, & assurgere debeat, adeoque merito prospiciendum, ne si ad incitas redigantur, in vituperium ministerii defectum in rebus temporalibus patiantur, vt ait rursus Pontifex in c. 9. X. de renunc. De paupertate cleri inferioris grauitur conqueritur HIERONIMVS in c. 23. §. 5. D. 93. ostenditque, quod haec in despectum ministerii cedat. Mendicat, inquit, infelix clericus in plateis & civili operi mancipatus publicam a quolibet deposcit alimoniam. Et quidem EX EO despiciatur cunctis sacerdotale officium, dum misericordia desolatus iuste putatur ad hanc ignominiam deuenisse. Inde omnino aequum est, vt in casu inopiae extremae iis quomodocumque succurratur. Cum enim iis noua priuilegia concedere non liceat, & quaestiones consilii a iuris consideratione probe fecerint debeant, potissimum examinandum hoc cap. est, in quantum de iure iis concessum sit.

§. II. e) Huius beneficii fit mentio in c. 32. X. de V. §. 5. quod HONORIVS III. seculo XIII. Tullensi Episcopi concesserat, quod quidam nimis restringere conabantur: inde pontifex ita: *Tua nos fraternitas intimaui, quod cum tibi pro releuatione oneris debitorum duxerimus indulgendum, vt fructus beneficiorum, quae interim in dioecesi tua vacare contigerit, tibi liceat biennio retinere, quidam Apostolicae gratiae priuilegium &c.* Similiter BONIFACIVS VIII. eius mentionem facit in c. 10. de rescript. in 6. quo ostendit, quod specialiter fructus certo vsui destinati eo priuilegio non contineantur. Si propter tua debita soluenda, ait, *fructus beneficiorum primi anni, quae in tua vacabunt dioecesi, tibi vsque ad quinquennium de speciali gratia concedimus &c.*

Quando fructus beneficiorum debitorum dari coeperint.

f) Exemplum illustre habet BROWERVS lib. XVI. annal. Treurenf. ad ann. 1243. vbi INNOCENTIVS IV. ARNOLDO Archiepiscopo Treurenf. renf. eam gratiam indulfit, his verbis: *Promerente tuae deuotionis promi-*

Exemplis
concessorum
Treurenf.
redituum.

Qui illis reditus ex beneficiis vacantibus concedere potest.

§. III. Quod ius eo magis libere Pontifex olim exercuit, quod liberam beneficiorum collationem sibi vindicauisset g), & consequenter, sicuti ipsemet de beneficiis pro lubitu disponebat, sibi que non raro ad aliquod tempus referuabat h); ita

promittimus, qua & fidei puritate constantis te singularem nouimus inter deuotos Romanae ecclesiae reputari, dignum fore prouidimus, ut te speciali praerogatiua fauoris & gratiae prosequentes, petitionibus tuis, quantum cum Deo possumus, favorabiliter annuimus, simul ex parte tua fuit coram nobis propositum, cum mens tuae reditus propter guerrarum discrimina sint adeo diminuti, ut sufficere nequeant ad suscipienda onera, quae incumbunt pro defensione tuae ecclesiae, ac etiam ecclesiasticae libertatis; nos deuotionis tuae precibus benignum imperpetuum assensum, auctoritate praesentium tibi indulgemus, ut beneficia ecclesiastica, quae electionis tuae tempore obtinebas, illis dumtaxat exceptis, quae mandato nostro aliis sunt collata, retinere libere valeas, usque ad nostrae beneplacitum voluntatis. Alias pontifex ad certum tempus restringere solet hanc gratiam, ARNOLDO autem illimitatam concessit, quod singulare est. Anno 1246. teste MATTHAEO PARISIENSI in histor. Anglic. p. 606. Cantuariensi similis gratia, sed ad septennium restricta, concessa est, ut ipse, ita inquit MATTHAELVS, per septennium, & non ultra omnium beneficiorum ecclesiasticorum, quae deinceps in ciuitate, dioecesi & prouincia Cantuariensi vacabunt, prouentus, usque ad decem millia marcarum summam referuare possit. Causa illius in dicto diplomate traditur, quod ecclesia Cantuariensis adeo grandi fuerit debitorum onere praegrata, quod vix posset ab ipsis absque sedis Apostolicae prouidentia liberari. Praetextus, an vera fuerit causa? incertum est: Ipse PARISIENSIS fucum fecisse pontificem credit, cum non constiterit ecclesiam Cantuariensem alieno aere nimis grauata fuisse. Ipse HENRICVS III. aegre hoc tulit, & O quam multi formes, exclamauit, sunt laquei venantium, ad subiectorum simplicitatem decipiendam!

§. III. g) De hac vid. CONRING. de constit. Episcop. per German. §. 49. §. 76.

Papa reditus vacantes sibi ipsi referuat.

h) CLEMENS V. anno 1305, sibi ipsi per biennium omnes proventus de primo vacantibus in Anglia appropriauit, referente THO-

MASSINO

ita quoque hanc facultatem, *reditus primi anni* ex vacantibus beneficiis percipiendi, ad certum tempus episcopis conferre poterat.

§. IV. Equidem Pontifici per *Concordata nationis Germanicae* libera dispositio circa beneficia ecclesiastica per Germaniam adempta est i), adeoque ei integrum non esse videtur, fructus primi anni pro necessitatibus ecclesiae Romanae sibi referuare k). Verum quin episcopis aliisque per Germaniam constitutis praelatis tales referuationes in casu *inopiae gravissimae* concedere possit, nullus dubito, quia tali concessione concordatis nullum fit praeiudicium, sed libera collatio episcopis relinquatur, & tantummodo fructus primi anni pro sol-

M 3

MASSINO P. III. *de vet. & nou. eccl. discipl. lib. II. c. 58. §. 4.* non alia ex ratione, quam quod viderit Episcopos per Angliam sub praetextu aeris alieni, & necessitatum suarum talia appetere. Eundem morem imitatus est IOANNES XXII. simulque in *c. u. extrau. comm. de praebend.* declaravit, quomodo talis referuatio intelligi debeat, quam ad certum tempus fecit pro *necessitatibus ecclesiae Romanae*. Hae referuationes aliquid simile cum *annatis* habuere, sed cum illis non sunt confundendae, quia aliam fontem, modum, finemque habent, quod obiter noto.

§. IV. i) Vid. CONRING. *d. I. §. 84.*

k) Equidem in *concordatis nationis Germanicae* quidam casus iuxta *c. 13. extrau. comm. de praebend.* Pontifici referuati sunt, in quibus pontifex disponere, & beneficia referuata conferre potest. Similiter collatio beneficiorum *suo modo* pontifici referuata est, quae in mensibus papalibus scilicet vacant; sed huiusmodi referuatio tantummodo *collationem & prouisionem* respicit, minime vero illam *extraordinariam referuationem fructuum primi anni* pro necessitatibus ecclesiae Romanae. Constat enim concordata haec facta fuisse vnice in hunc finem, vt pontifici libera prouisio, quam sibi contra praxin antiquam vindicauerat, refringeretur, & praeterea determinaretur, quantum lucri ex beneficiis nouiter collatis percipere debeat, quorsum vnice pertinent *annatae*, praeter quas nihil sibi iuris in beneficia Germanica

Etiam in Germania, non obstantibus concordatis

Quid pontifici post concordata liceat.

Idem principibus protestantibus, licet.

uendis debitis episcopis referuantur l), quamuis variis ex rationibus haec referuationes in effectum deduci non possint m). Ceterum etiam principibus protestantibus has referuationes pro publicis necessitatibus grauissimis concedendas esse, crederem n).

§. V.

nica vindicare potest. Iam autem cum illis has *extraordinarias* referuationes nihil commune habere antea dixi. Quamuis vero pontifex non raro contra haec concordata quaedam attentauerit, Germani tamen se firmissimum in iis habere Palladium semper existimarunt, & Caesares in capitulationibus suis fidem dederunt, promiseruntque, se eo allaboraturos esse, vt illis firmissime staretur. Vid. *capitul. IOSEPHI art. XVIII. & CAROLI VI. art. XIV.*

Ius conferendi liberum illi ademptum.

l) Quippe pontifici tantum ius libere conferendi beneficia ademptum, & quidem in fauorem ordinariorum collatorum, qui per Germaniam constituti sunt, in quorum praedictum haec detorqueri non debent.

Capitula referuationes impedire valent.

m) Constringuntur Episcopi per capitulationes in capitulis Germaniae, quibus vtpurimum huiusmodi referuationibus obuiam itur. Quod si tamen cum *consensu capituli* hanc gratiam a pontifice in casu grauissimae inopiae impetrassent, ea facilius vti possent.

Quo titulo Protestantes sibi reditus eccles. applicant.

n) Quod ex *concordatis nationis Germanicae* contra pontificem adductum est, principibus protestantibus non obstat, quippe qui iis non ligantur. Non hic prouoco ad titulum iuris episcopalis aut papalis, quem principibus nostris communis protestantium Dd. schola tribuit, quia meliori, quam hoc fucato titulo iura sacra exercent, vid. *supra c. ii. §. 10.* Sufficit titulus *superioritatis territorialis*, cuius circa *sacra* adhaeret, & sicuti vi huius illis integrum est, bona ecclesiastica secularitare, & reditus inde redactos in *necessitates publicas* in casu *summae reipublicae inopiae* conuertere, in quantum instrumenti pacis dispositio huic non resistit; ita multo magis referuatio fructuum *primi*, vel *plurium annorum* ex praediis ecclesiasticis illis integra erit, cum etiam ecclesiae in casu *publicae calamitatis* reipublicae calamitatibus succurrere debeant. Conf. KLOCK, *de contribut. c. XII, n. 212. seqq.* Vid. *supra cap. i. §. 4. p. 10.*

§. V. Ceterum clericis in genere in iure canonico ^o) beneficium generale concessum esse aiunt, vi cuius, si non habent, vnde creditoribus satisfaciant, nec capi, aut in carcerem duci, aut excommunicari, aliterue molestari debeant; vt tamen cautionem idoneam praeferant de soluendo debito, si ad pinguiorem fortunam deuenierint.

§. VI. Hoc beneficium, de quo GREGORIVS IX. in cap. Quidam illud affirmant. 3. X. de solut. disposuisse creditur, reuera est pomum Eridos inter eruditos. Quidam enim, & quidem fere plerique existimant, in eo clericis datum esse *beneficium competentiae* p), vi cuius

§. V. o) Beneficium hoc, de quo tantopere canonistae gloriantur, extare volunt in c. 3. X. de solut. De cuius mente, vt eo euidentius constet, verba pontificis referre lubet. *Odoardus clericus proposuit, quod cum P. clericus, D. laicus, & quidam alii ipsum coram officiali Archidiaconi Remens. super quibusdam debitis conuenissent, idem in eum recognoscentem huiusmodi debita, sed propter rerum inopiam soluere non valentem, excommunicationis sententiam promulgauit: Et infra. Mandamus, quatenus si consuerit, quod praedictus O. in totum vel pro parte non possit soluere debita supra dicta, sententiam ipsam sine difficultate qualibet relaxetis, receptarius ab eo idonea cautione, vi si ad pinguiorem fortunam deuenierit, debita praedicta persoluat.* In hoc textu se scil. inuenisse existimant, vt de clericis obaeratis ingens solatium adferri possit, adeoque prolixis commentariis eum exornant GONZALEZ, BARBOSA, GRAN ANIETTO, FAGNANVS, alique, vt veteranos non tangam. Plerique sine iudicio alios exscribunt, & confidenter plura supponunt, quae in hoc textu non reperiuntur.

§. VI. p) Hoc ex cit. textu colligunt GONZALEZ, BARBOSA, ceterique interpretes, quos BARBOSA & GRAN - ANIETTO allegarunt. Speciatim vero se hoc priuilegium in cit. textu deprehendisse credunt NICOLAUS de GRASSIS de effectibus clericatus, effect. VII. COVARRVIAS lib. II. variar. resolut. c. 1. alique plures, quos magno numero allegant canonistae, qui tamen probationem ex ipso textu non depromunt, sed aliunde eam arcessunt. Forsan in eam ideo secesserunt opinionem, quod pontifex rescribat, clericum non soluendo existentem excom-

An clericis beneficium competentiae concessum?

C. 3. X. de Solut. inferitur.

Qui in hoc cap. commentati fuerint.

Vnde affirmantes sententiae suae rationes perant.

cuius si ad inopiam redacti sunt, necessaria iis relinquenda sunt alimenta, & duntaxat in tantum, in quantum facere possunt, executio facienda est.

Alii textum de cessione intelligunt.

§. VII. Alii negant, beneficium competentiae in adducto textu clericis esse concessum, sed illum tantummodo de *beneficio cessionis bonorum* q) intelligi debere, hoc effectu, ut clerici nulla, nec excommunicationis, nec carceris molestia affici debeant, id quod ex subiecta clausula de cautione praestanda concludunt.

Alii vero nihil inibi clericis concessum credunt.

§. VIII. Alii denique, nihil solidi ex hoc textu concludi posse, omnesque eorum conatus esse irritos iudicant, qui vel beneficium *cessionis* vel *competentiae* ex eo elicere conantur r), quod

excommunicari non posse, sed tantum adstringendum esse, ut cautionem idoneam praestet de solvendis debitis, si ad pinguiorem fortunam pervenerit. Nullo modo itaque eum molestandum esse crediderunt; alioquin enim, si pontifex ODOARDVM nolisset *beneficio competentiae* frui, sine dubio mandasset, ut iuxta c. 2. X. de *fideiuss.* executio in redditus beneficii fieret.

Sententia Glossae.

§. VII. q) Hanc sententiam GLOSSA ad *cit. text.* amplexa est, creditque clericum ODOARDVM paratum fuisse cedere bonis, sed ab Archidiacono ad illud beneficium non fuisse admittum, quam sententiam nouissime approbavit B. STRYK in *not. ad ius eccl. Brunnem. lib. II. c. 15. §. 33.* Equidem GONZALEZ. ad *cit. text. num. 6.* hanc improbat interpretationem, ex ea ratione, quod non tantum cessionis mentio in textu non fiat, sed etiam, quod si GREGORIVS intendisset, clericum bonis cedere debere, etiam decreuisset, ante relaxationem excommunicationis ipsum ODOARDVM etiam prius bonis cedere debere. Sed non inepte dici posset, textum cum omnibus circumstantiis non referri, plura esse truncata; adeoque rationem latere, quare ODOARDVM Archidiaconus ad beneficium hoc admittere noluerit, nec necesse fuisse, ut adderet, ante relaxationem ipsum cedere debere, quippe ad cessionem paratus fuit, nec de eo dubium aliquid superesse poterat.

Lauterbachii interpretatio,

§. VIII. r) Ita opinatur LAUTERBACH. *diff. de benef. competent.*

quod neutrius beneficii pontifex mentionem iniiciat, sed aliunde satis mens pontificis in *cit. textu* colligi queat.

§. IX. Et si dicendum, quod res est, facilius erit, oleum ex pumice extorquere, quam vllum clericis priuilegium ex hoc textu tribuere. Nihil iuris singularis in eo clericis assignatur. Quod pro debito in casu inopiae excommunicari nequeant, iuris communis est, & in laicis quoque obtinet s). De cetero minime in textu dicitur, quod clerici pro debito non possint

Quod quocumque verius est. Explicatur textus.

N

capi,

sent. §. 33. aitque: quae fuerit mens Pontificis ad certum casum rescribentis, ex ipsis d. cap. verbis perspicue satis cognoscitur. Nimirum clericum nec ob confessa debita excommunicari posse, & excommunicationis sententiam illo casu, de quo rescribit Pontifex, a iudice latam, praestita cautione de solutione, si ad pinguiorem peruenerit fortunam, faciendam, statim esse rescindendam. Quod autem voluerit clericis certum priuilegium concedere ac determinare, in quantum clerici conueniri aut condemnari possint, de illo ne syllaba quidem ibidem inuenitur,

§. IX. s) Hoc clarissime liquet ex c. 5. X. de usur. vbi Pontifex generaliter ita censuit: *illi autem, qui non habent in facultatibus, unde usuras valeant restituere, non debent vlla poena mulcari, cum eos nota paupertatis euidenter excuset.* In eo ergo peccauerat Archidiaconus Remensis, quod ODOARDVM, soluendo non existentem, excommunicauerat, adeoque sententia non valebat. Nec inde, quod Pontifex asserit, *si constituerit &c.* arguendum est, inopiam debitoris clerici nōdum probatam fuisse; rescribit enim Pontifex ODOARDO supplicanti, & iuxta ipsius narrata conditionate respondet, quem admodum omnia rescripta sub hac clausula: *si preces veritate nitantur*, intelligi debent. Illi vero prorsus a veritate aberrant, qui ideo nullam fuisse excommunicationem putant, quod ab Archidiacono esset decreta, utpote cui regulariter *ius excommunicandi* denegatum est; nam ipse contextus ostendit, Pontificem hac de causa excommunicationem relaxandam esse, haud indicasse, sed potius aliunde fundamentum decidendi petiisse. Et quin etiam Archidiaconi per immemorialem praescriptionem *ius excommunicandi* acquirere possint, inter plura alia, quae GONZALEZ. ad *cit. cap.* adducit, etiam liquet

Ob deficientes facultates nemo excommunicatur.

An Archidiacono excommunicare liceat.

ex

capi, aut alia molestia adfici t). Et si vel maxime id ipsum pontifex supposuisset, nihil aliud, quam commune beneficium ODOARDO applicuisset, *cessionis* scilicet *bonorum*, quod rursus laicis quoque debetur. Multo minus *beneficii competentiae* vlllo modo mentio fit, cuius certe pontifex in praesenti casu haud oblitus fuisset, si clericis illud indulgere voluisset. Quin potius etiam tunc, si pro parte soluere haud possit, excommunicationem relaxandam esse censet, simulque innuit, eum ad soluendum adigendum esse, si pro parte soluere queat u). Nec quod sub cautione idonea dimittendus sit, vlllum beneficium habet, quin magis grauat debitorem clericum, cum alioquin nequi-

ex diplomate notabili apud SCHATEN. in *annal. Paderborn, lib. XI. ad annum 1263.*, quo Archidiaconis quoque haec facultas corroborata est. Praeterea quoque illis haud assentiendum, qui volunt, *excommunicationem* in dicto casu valorem habuisse, ideo quod Pontifex praeceperit, relaxandum esse, quod fieri haud potuisset, nisi *excommunicatio* vinculum habuisset. Notum enim est, saepius in iure canonico illa *relaxari* dici, quae vires non habent & nulla sunt, pro ut in materia de iureiurando huius praedicti abusus quoque occurrit.

Ab excommunicatione ad incarcerationem non valet consequentia.

t) Et tamen hoc ex textu eruit GRAN-ANIETTO ad *cit. c. 3. n. r.* ideo: *quicumque ob debita non debet excommunicari, ille quoque nec incarcerari potest.* Verum consequentiae ratio laborat. Nec laici, qui soluendo non existunt, excommunicari possunt, & tamen negabit, eosdem capi & incarcerari posse, si privilegio *cessionis bonorum* uti nequeant. Deinde *excommunicatio* in eiusmodi debitore omni caret effectu; non incarcerationio, qua merito coercentur, qui sua culpa bonis labuntur.

Non fuit Papae intentio clericis beneficij competentiae tribuere.

u) Nunquam a Potifice omittitur occasio, qua clericis noua indulgere potest privilegia, sed nec hic, nec alibi *beneficii competentiae* mentionem facit. Sane in *C. 2. & 3. X. de fideius.* rursus occasionem habuisset, illud eis tribuendi, si voluisset. Simpliciter vero disposuit, quod reditus beneficiorum in solutionem debitorum conuertendi, non autem, quod tantum contra eos facienda sit executio, in quantum facere possint; quod addi debuisset, si ea fuisset mens Pontificis.

Recta

nequidem hi, qui bonis cefferunt, ad cautionem adstringantur; sed tantum hi, qui vel rescriptum moratorium impetrauerunt

N 2

Recta ratio & bonae interpretationis regulae suadent, vt *regulae* tantum sit standum, donec probetur *exceptio*, quam legislator expresse addere debet, cum non praesumatur. Et tamen GONZALEZ *ad cap. 2. X. de fideiuss. num. 10.* ita Pontificem ex praconcepta opinione intelligendum esse contendit. *Nec obstat*, ait, *primum argumentum difficultatis, quia non negamus, cum capiantur fructus beneficii ex causa indicati, prius congruam portionem clerico esse assignandam, ita vt ultra quam facere possit, non condemnetur.* Sed hoc non est interpretari textus iuris, sed vim eis facere. Prouocat quidem *ad c. 3. X. de solut.* verum id ipsum est, de quo litigatur, an in hoc textu singulare ius clericis datum sit? Cur enim Pontifex duos hic casus supposuisset; (1) quando in totum, (2) quando pro parte debitum solui non possit, si beneficium competentiae eis indulgere voluisset? si *in totum* debitum solui nequit, nihil habet, quod ei ad necessaria vitae alimenta relinqui possit; neque enim omnes clerici statim praebendati sunt, plures ordinantur ad titulum *patrimonii*, quod tamen variis casibus ita atteri, & extenuari potest, vt debita ipsum patrimonium superent; ita vt apud Pontificios facile casus existere possit, quo *in totum* debitum solui nequeat. Si pro parte solui nequit, necessario praesupponi debet, eorum patrimonium *pro parte* solutioni debitorum sufficere, adeoque Pontificem indigitare, vt *pro parte* etiam solutio debiti fiat. Dicis forsan, intentio Pontificis fuit, vt etiam eo casu ad soluenda debita clericus cogi nequeat, si tantum pro parte soluere non possit, vt bona potius retineat, vnde viuere queat. Verum si id intendisset Papa, clarius absque dubio locutus fuisset, imo nec illud cupere potuit, cum contingere valeat, vt qui *pro parte* soluere nequit, plus retineat, quam beneficium competentiae requirit. Fac clericum in bonis habere decem millia thalerorum, & debere ultra duodecim millia, sane pro parte soluere potest; Verum si hic ab omni solutione debiti esset immunis praestandus, plus retineret, quam beneficium competentiae desiderat, & locupletaretur cum insigni creditorum detrimento, qualis interpretatio, aequitati plane aduersa, admitti nequit.

uerunt x), vel illi, qui beneficio competentiae utebantur, quamuis ab his nulla cautio fideiussoria, sed nuda repromissio desiderabatur y).

Affirmanti-
um caeterae
rationes.

§. X. Ne vero hoc solo textu uti videantur, ad alias etiam iuris rationes sententiae huius propugnatores confugiunt. Aiunt z) milites coelestis militiae aequiparari terrestribus a); & quemadmodum militibus beneficium competen-
tiae

Vnde ius ca-
non. decisio-
nem suam
hauserit.

x) Per l. 4. de precib. Imper. offer. ubi Imp. ita: *uniuersa rescripta, quae in debitorum causis super praestandis dilationibus promulgantur, non aliter valeant, nisi fideiussio idonea super debiti solutione praebatur.* Si quid diuinare valeo, puto, Pontificem ex hoc textu suam decisionem formasse, praesertim cum etiam idoneam cautionem desideret, ita ut non sufficiat nuda promissio, ut ipse GONZALEZ num. 2. obseruat.

Quae cautio
in c. 3. X. de
solut. exigat-
ur.

y) De marito, qui non est soluendo, hoc traditur in l. vn. §. 7. C. de R. V. A. his verbis: *cautione videlicet ab eo exponenda, quod si ad meliorem fortunam peruenerit, etiam quod minus persoluit, hoc restituere procuret.* Sub cautione autem non intelligi satisfactionem, patet tum ex l. 3. C. de verb. & rer. signif. tum etiam speciatim in materia de beneficio competentiae ex l. 63. §. 4. pro soc. ex qua liquet, nudam promissionem sufficere. Quae cum ita sint, apertum est, Pontificem ad hanc cautionem, quae beneficium competentiae desiderat, respicere haud potuisse, quin potius quoad beneficium cessans, quod ODOARDO denegare noluit, singulare quid constituisse, quod alias de iure civili non erat necessarium, sed ab illis tantum praestandum, qui rescriptum moratorium impetrauerunt.

Clerici mili-
tes coelestis
militiae.

§. X. z) GLOSSA ad l. 6. pr. D. de re iudic. hoc argumento utitur, quam ut idolum, plerique adorarunt. Ait: *Quid in militiae coelestis militibus? Respondetur, idem multo magis, cum per eos summi Numinis veniam speremus.* Inde cateruatim quoque in hanc sententiam iuerunt canonistae, & hoc argumentum ad illustrandum c. 3. X. de solut. adhibuere. Vid. GRAN-ANETTO ad c. cit. 3. §. 2. FAGNANVS ad cit. text. n. 19. VVILSTNER, *inst. iur. canon. ad cit. ut. n. 21. sqq.* HENRIC. CANISVS in comm. ad cit. c. 3. n. 1. GONZALEZ, ad cit. text. n. 14.

a) Vid. c. 19. C. 23. qu. 8. C. 1. X. de cleric. aegrot.

tiae tribuitur, ne deserant militiam; ita multo magis hoc privilegium coelestibus militibus competere debere, ne a diuinis ministeriis se abstineant, & in ordinis opprobrium teneantur mendicare.

§. XI. Sed hoc argumentum insigni laborat vitio. Quicunque in vno vel altero comparantur, non plane iidem sunt censendi, nec iisdem debent *vbique* gaudere iuribus. Praeterea beneficium competentiae est ius singulare, quod interpretationem extensiuam non admittit, nec ad alias extendi potest personas, quam quibus leges id indulsere b). Suadent hae rationes, aequum esse, vt clerici hoc iure fruantur, minime vero probant, illis tale ius datum fuisse.

§. XII. Interim, quod ratio iuris efficere non potuit, id vsus constituit, propagauit, corroborauit, cuius magna in ambiguis quaestionibus decidendis est auctoritas c). Postquam enim fere ad vnum omnes interpretes in c. 3. X. de solut. clericis beneficium competentiae indultum esse existimarunt, haec opinio tam altas in praxi egit radices, vt etiam in foris protestantium recepta, & vsu frequentiore approbata sit d);

N 3

ita

§. XI. b) Optime ENENCKEL, de priuil. lib. II. c. 4. n. 42. hac de argumentandi ratione ratiocinatur, & illorum inquit, audaciam nunquam ego excusauero, qui saepe non ita magna ratione moti, priuilegia omnia, etiam quae considerate & determinate maxime circumscripserunt Principes. ex vno genere in aliud diuersum transferunt: & quo loco ipsi Principes, difficilius se plerumque exhibere solent, hi adeo sunt faciles & benigni, vt paucis versibus & pagellis res maximi ponderis & momenti praestare posse praesumant. Tales sunt v. c. qui militum priuilegia ad clericos, ad scholares, & aduocatos & c. transferre solent. Equidem militibus multa Imperatores, & magna priuilegia dederunt: sed & sua clericis, sua aduocatis, sua scholaribus dederunt.

§. XII. c) l. 37. l. 38. D. de LL. FRANZKIVS in comment. ad D. tit. de LL. n. 10.

d) Hanc obseruationem illustrat CARPZOV. P. 1. C. 32. def. 18. in f. LAVTERB.

ita vt non possim non hanc quoque sententiam amplecti, non quidem *ratione iuris scripti* conuictus, sed *interpretatione vsuali* inductus, cui aequitas afflitt e).

Quae ad hoc
requirantur.
Primum re-
quisitum.

§. XIII. Praesupposita ergo hac praxi, requisita, vt huic beneficio locus esse possit, specialius consideremus. Requiritur (i) clericos in ordinibus sacris constitutos f): Nec enim clerici minorum ordinum, aut qui tantum primam tonsuram acceperunt, eodem fauore digni sunt, multo minus in eos quadrat ratio aequitatis, antea adducta g), ne dicam priuilegia stri-
ctae

LAVTERB. *de benef. compet.* §. 32. *in f.* MEVIUS *in discuss. leuam. in op. debit.* c. IV. *sect.* 7. n. 35. GAIL. *Lohf.* 17. n. 9. B. STRYK *in not. ad iusecl.* BRUNNEM. *lib.* II. c. 15. *in f.* MULLER, *in not. ad. STRVV. Ex. 44.* §. 20. *lit.* N. *in f.*

Aequitas be-
neficii com-
petentiae
clericorum.

e) Cederet alias inopia clericorum debitorum, & rigor creditorum in praedictum ecclesiae, cui nimirum propter inopiam amplius deferuire non possent: quin quod aliis incommoda inde metuenda essent, vnde ex redditibus ecclesiasticis communiter egentibus clericis certum quid in sustentationem assignare solent, quod vocant. die kompetenz seßen und geben, quae vero supersunt, creditoribus in solutionem assignantur.

Non pertinet
hoc benefi-
cium ad cleri-
cos minorum
ordinum.

§. XIII. f) Ita recte censet COVARRUVIAS *lib.* II. *var. resol.* c. 1. *num.* 9. additque: *Non aliter decretalis haec* (scil. c. 3. *X. de solut.*) *in foro admitenda est, ob multitudinem eorum, qui temere sine aliquo delectu, vt vitii & criminibus libentius vacent, primis & minoribus ordinibus solent, maxima profecto praelatorum incuria, insigniri. Certe indigni sunt hoc beneficio, qui clericorum titulo superbiunt, non tamen sacris inseruiunt.*

In quibus
cessat ratio
aequitatis ad-
ducta.

g) Ecclesia sane nullum inde sentit incommodum, si hi *in solidum* condemnantur, nec ordini clericali vllum dedecus infligitur, si vel maxime hoc beneficio non gaudent. Gaudent quidem priuilegio *fori*, quod ad ampliandam iurisdictionem ecclesiasticam inuoluit, sed inde non necesse est, vt omnium clericorum iuribus fruatur, maxime cum ostendi nequeat, hoc beneficium omnibus clericis sine delectu datum fuisse, quod sola interpretatio vsualis ex rationibus

ete esse interpretanda, maxime quae sola vsuali interpretatione
 conitant. Vnde ne hodie inter protestantes ad *aditios, cu-*
stodes, aut organicos illud extendi potest. Quod vero capitulares
 & canonici apud pontificios eodem gaudeant, nullam habet du-
 bitandi rationem, maiorem vero apud protestantes, apud
 quos, si officia spectas, fere non sunt clerici. Ast cum adhuc
 per instrumentum pacis dignitate ecclesiastica cum episcopis
 praefulgeant, priuilegia quoque alias canonicis competentia
 iis denegari nequeunt h); cum etiam adhuc hodie aliis im-
 munitatibus fruuntur.

§. XIV.

bus adductis firmatur, quare ad hos clericos, de quibus loquimur, ap-
 plicari haud potest. Opponit quidem FAGNANVS generalitatem textus
in c. 3. cit. sed sciendum est, (1) in eo contineri casum specialem, nec
 constare, qualis clericus fuerit: (2) adhuc nondum esse euictum, illum
 de beneficio *competentiae* intelligi debere: quin potius (3) ex solo vsu
 forensi eo gaudent, qui illis non aequae communis est, saltem haecenus
 probari non potuit: Accedit (4) quod ex dispositione concilii Tri-
 dentini *sess. XXIII. de refor. c. 6.* nequidem omnes clerici minorum
 ordinum beneficium fori habeant, sed illi demum, qui vel beneficium
 ecclesiasticum habent, alicui ecclesiae ex mandato episcopi inserui-
 unt, aut in aliqua schola vel vniuersitate de licentia episcopi, quasi in
 via ad maiores ordines suscipiendos versantur: reliqui manent sub
 foro seculari, & nullatenus gaudent priuilegiis clericalibus. CANISVS
ad c. 3. cit. n. 5. Forsan ergo clerici minorum ordinum, iuxta concilium
 Tridentinum qualificati, hoc beneficio gaudebunt? Ego vero nec hoc
 dixerim: ideo enim vsus clericis illud dedit, quia militiam coelestem
 agere videntur: At vero illam haud exercent *otiosi clerici*, vel ipso
 CANISIO obseruante, si vel maxime beneficium teneant, vel in aliqua
 schola versentur, nam & hi adhuc *otiosi* sunt respectu ministerii sacri.
 Ceteri, qui ex mandato Episcopi ecclesiae alicui inseruiunt, non qui-
 dem otiosi sunt, sed tamen *ministeria* eorundem *vulgaria* non sine
 graui abusu *militia coelestis* dici queunt.

h) Forsan etiam his opponi posse censet, quod nullam militiam
 coelestem agant. Verum haec omnino iis demandata est, vnde etiam
 residen-

Canonici mi-
 lites coele-
 stes sunt.

Secundum. §. XIV. *Probandum* (II) est inopia, ob quam solvere nequeunt. Quamvis vero varios eam demonstrandi modos adferri soleant i), simplicissimus tamen modus est, si clericus debitor a Consistorio iubeatur patrimonii sui edere specificationem iurata m); vt quantitate eius perpenſa iudex determinare queat, quid clerico debitori pro eius dignitate relinquere debeat.

Tertium. §. XV. *Inquirendum* (III) in causam inopiae. Indigni enim hoc beneficio reputandi, qui luxuriose viuendo substantiam suam dissiparunt, & fraude sua l) inopes facti sunt; cum delinquentibus iura non succurrant. Leuiori tamen culpae condonandum erit.

Quartum. §. XVI. Ratio quoque (IV) ipsorum debitorum habenda. Quippe ratio iuris non patitur, vt (1) clericis, si in negotiis aliis illicitis deliquerint m), succurratur, qui potius carceri mancipandi

residentia ab illis exigitur; quod vero haec vt plurimum otiosa sit, & omnia per vicarios expediantur, ad *abusus*, non vsum iuris legitimum spectat.

Vnde inopia colligatur. §. XIV. i) In eo conueniunt, quod summarie docenda sit paupertas, quam ex eo colligunt, si visus sit clericus debitor mendicare. ALOYS. RICCIUS *in prax. resol.* 245. n. 2. vel ex pluribus aliis coniecturis, de quibus plenissime agit MASCARDVS *de probat. concl.* 154.

Requiritur specificatio iurata. k) Nam etiam hanc edere iubetur, qui bonis cedere vult MEVIVS *de specif. iurat. C. IV. §. 28.* nec dispar ratio quoad hoc beneficium allegari potest.

Dolus & luxuria benef. comp. excludunt. §. XV. l) Plerique *dolum* desiderant, vt FAGNANVS *cit. l. n. 44.* sed ab hoc parum abſtunt, qui luxuriose viuunt *l. s. D. pro emtore*, maxime clerici, quorum vita alios mores omnino postulat, vt merito clericorum priuilegiis priuentur, qui vita sua pessimos quosque superant. Ita optime censent BARBOSA *ad cit. c. n. 22.* & NICOLAUS *de GRASSUS de effect. clericatus. effect. VII. §. 32. sqq.*

Vt & delictum. §. XVI. m) Obiter hoc tantum addidi, cum alias de huiusmodi debitoribus me in hac disputatione non agere, supra modo monuerim. Vid. *cap. I. §. ult. & cap. III. §. 2.* Illustrari hoc poterit ex c. X. *de pos.* vbi quaestio est de clerico depositario, qui depositum inique

cipandi sunt: (2) Imo etiam illis, qui negotiantur n).

§. XVII. Tandem quoque (V) videndum, an etiam ^{Quintum.} huic beneficio, quod ex c. 3. X. de solut. sibi competere putant, renunciauerint o)? Equidem plures p) dubitarunt, vtrum etiam huic beneficio renunciari possit ad effectum, vt ob de-
 O bita

inique occultauerat, animo furandi & intercipiendi, quo intuitu etiam *fur* ibidem dicitur. Hinc beneficium nullum indulgendum erat; quin potius iubet Pontifex eum, si necesse sit, *vinculis alligari*. Vt-terius clerici calumniatores, & qui friuole lites protrahunt, in expensas condemnantur, quas si soluere nequeunt, aliter puniuntur, quia haec condemnatio in expensas genus poenae est. C. 5. X. de dol. & contum. Nec porro parcendum est illis, qui in fraudem creditorum bona sua alienarunt, sed recte incarcerantur. De GRASSIS cit. l. n. 36.

n) Nam nec hi fori priuilegio gaudent, sed tales clerici merca- Idem in cleri-
tores iure communi ceterorum mercatorum vtuntur, si ex contractu cis mercato-
mercaturam concernente conueniantur, vt nec diffitetur De GRAS-ribus.
sis cit. eff. VII. num. 63. seq. Conf. supra cap. II. §. 21. lit. v. in not.

§. XVII. o) In antiquis chirographis frequentissime haec clau- Renunciatio
sula occurrit: Ich renuncire auch hiebey allen Rechts = Wohlthaten, beneficii cap.
ins besondere dem c. Odoardus: adeo vt chirographis nomine *ecclesiae* Odoardus.
& *monasteriorum* conscriptis inferi soleat, quia ipsi clerici sub eccle-
sia & monasteriis intelliguntur.

p) Imo plerique negatiuam tuentur; qui vero in castra affirman- Illam plures
tium eunt, pauci sunt, quia boni. Vulgus negantium sequuntur DE non admit-
GRASSIS cit. l. n. 23. GONZALEZ ad c. ODOARDVS 3. X. tunt.
desolut. n. 17. WIESTNER ad tit. X. de solut. num. 29. BAR-
BOSA *ibid.* num. 24. FAGNANVS *ibid.* n. 74. Inter hos WIE-
STNER, FAGNANVS, aliique nequidem iuratam renunciatio-
nem admittunt, quia priuilegium hoc non *singulis*, sed *tori or dimi* da-
tum, cui nec per iuramentum renunciari potest. Eodem argumen-
tandi genere ipse vtitur Pontifex in c. 12. X. de for. comper. suppo-
nitque tale iuramentum esse contra leges. Alias ineptias addit FAG-
NANVS cit. l. quibus probare conatur, eiusmodi iuramentum contra
bonos mores esse, quia, ait, *carceris squalor contra aequitatem natu-
ralem est, & ex hoc sequitur inhumanitas & crudelitas: liberi homi-
nis caro & corium non possunt esse in obligatione.*

bita incarcerari queat clericus, quoniam condemnatio in solidum sit contra reuerentiam his personis debitam, & tali renunciatione toti ordini, cui priuilegium hoc datum, praeiudicetur q): Quidam tamen r) hoc restringunt ad renunciationem simplicem, *iurata* excipientes, ne alias in periurium inciderent, adeoque ante obtentam absolutionem permanere in carceribus debeant.

An beneficio
competen-
tiae & ces-
sionis possit re-
nunciari?

§. XVIII. Verum interpretes in hac quaestione omnia turbant & miscent. Omnes ad vnum defendunt, in eo textu, de quo haec actum, agi non de *cessionis*, sed pinguiori beneficio, *competentiae* scilicet. Attamen si omnium rationes conferantur, potissimum illuc redeunt: an clericus possit renunciare beneficio *cessionis*? Quod tamen nolunt esse in quaestione, dum generatim quaerunt, an renunciari possit beneficio *cap. ODOARDVS*? Distincte potius procedendum & inquirendum: (2) an possint renunciare beneficio *competentiae*? quod affirmandum s) censeo. (2) An beneficio *cessionis*? quod

q) Conf. supra *cap. 3. §. X. lit. 1.*

An relaxatio
renunciatio-
nis peti pos-
sit?

r) Ita sentit CAROLVS DE GRASSIS *cit. l.* sed meo iudicio ludit. Ait enim, *renunciationem validam esse, posse tamen eundem petere relaxationem, nec hanc esse denegandam.* Certe non sibi constat: si enim obligatur ex tali renunciatione iurata, obligatur quoque, ne semet inuito creditore ab ea liberet, quod tamen facit petendo relaxationem. Reuera non obligatur, cuius in potestate est, vt non sit obligatus, quia absolutio talis ei non debet denegari, vt expressè addit. O barbaram philosophiam!

Effectus re-
nunciationis.

§. XVIII. s) Neque dum hoc affirmo, statim assero, clericos carceri esse mancipandos, quem effectum renunciatio huius priuilegii minime habet: sed eum tantummodo, ne alimenta necessaria excipere, verum omnibus potius bonis spolari, vel, vt lenius dicam, priuari queant. Interim autem hoc ipso non statim amittit beneficium *cessionis*, quin, cum omnis renunciatio sit stricti iuris, extendi nequit, & consequenter per renunciationem, amissio beneficio *com-
peten-*

quod itidem arbitror, cum nulla obftet ratio, quo minus se ad carceres obligare queant, prout obligatio obftagii & cambialis liquide docet t).

O 2

§. XIX.

petentiae, non simul amiffum cenferur beneficium commune, quod etiam laicis indultum est, *cessiois* nimirum. Equidem vident, tendere talem renunciationem in praerudicium *status clericalis*, quod ita in istius opprobrium mendicare, aut alias fordide viuere clericis teneantur, vt philosophatur *WIESTNER cit. l. num. 29*. Nescio tamen, an vnus, alteriusue inopia toti ordini opprobrium adferat: senatorius ordo & consiliarium est satis honestus, imo ampliffimus: Ponamus competere senatoribus & consiliariis hoc beneficium, quod non nulli docent; an ergo ei renunciare possunt? Facilius hoc indulgebunt, & quidem recte, cum vnus, alteriusue senatoris, consiliarii, aut Doctoris inopia tali ordini nullum praerudicium inferat. Militibus sane renuntiatio haec cum effectu iuris non denegatur *arg. l. penult. C. de pact.* & cum alias iura militum clericis adoptent, cur hanc potestatem illis denegabunt? Forsan ideo, quod tantum in *favorabilibus* milites sint, non in odiosis. Sed hanc responfionem solidior non fert iurisprudencia. Enimvero non probatur duritiem creditorum, si renunciationi huic rigide insistant; qui potius omnibus modis inducendi sunt, ne iure suo vtantur: Interim si ad misericordiam, cui leges non sunt scriptae, flecti nequeant, sententia secundum pacta conuenta omnino ferenda erit.

t) Non defuere, qui existimarunt, *cessiois* beneficio nullomodo renunciari posse, quos satis modo refellit *B. STRYCK. in cauet. contr. sect. II. c. 7. §. 39*. Interim quod speciatim ministros ecclesiae concernit, distingo inter *iudicis* & *Principis* officium. Ille secundum pacta & conuenta iudicat, & quia nemo cogitur, vt beneficio *cessiois*, ideo eum, qui declarauit, se nolle vt hoc beneficio, condemnet ad carceres. Princeps autem, qui pacta subditorum etiam temperare potest, si inde ecclesiae adferri incommodum videret, huius renunciationis effectum suspendere non impeditur, cum omnia iura subditorum subordinata sint saluti publicae, ad quam primario Princeps respicere debet.

Beneficio
cessiois
quousque re-
nunciata
queat,

Renunciatio
non colligi-
tur ex iura-
mento.

§. XIX. Hoc facile concesserim, renunciationem talem debere esse expressam: neque enim illa inducitur ex solo *iuramento*, quod debito a clericis adiectum est, cum etiam hoc intelligatur sub clausula, rebus sic stantibus, & proinde falsa & erronea sit doctrina, iuramentum habere effectum *renunciationis* omnium beneficiorum x).

Quando be-
nef. compe-
tentiae cessat.

§. XX. Referuntur praeterea adhuc plures casus y), in quibus hoc beneficium clericis debitoribus interpretes denegant, dum simul docent, quam strictis hoc cancellis inclusum sit.

§. XXI.

§. XIX. v) Hoc satis innuit Pontifex in *cap. 25. X. de iureiur. & recte adstruit C. ROLVS DE GRASSIS cit. l. n. 20.*

Iurans non
renunciat.

x) Plenissimus hac in doctrina est SERAPHINUS DE SERAPHINO *de priuil. iuram.* & additionator eius BENCKENDORFF, sed quod negari nequit, vterque plenissime & saepissime errat. Speciatim *priuil. 36.* putant, iuramento, quod debito annexum est, tolli beneficium competentiae, quod habeat vim specialis consensus & renunciationis, quae ratio tamen id petit, quod est in principio. Qui iurat, non renunciat, & qui priuilegiis cessionis & competentiae vitur, minime intendit, solutionem prorsus declinare, sed eam tantum tamdiu suspendere, donec ad meliorem fortunam peruenerit.

Novem refe-
rentur casus.

§. XX. y) Refert BARBOSA ad *cap. 3. X. de solut.* nouendecim casus, in quibus partim beneficium cessionis, partim competentiae cessat, quae duo vbique confundit. Nonnullos iam in antecedentibus modo adduxi, reliquos ergo hic examinabo. Excludit itaque hoc beneficium (1) in debitore pensionis, quam ex beneficio alii debet. Equidem GRATEANVS *cap. 222. num. 53.* in diuersam abit sententiam, sed sine ratione, quia pensiones afficiunt ipsum beneficium, & praecise ex eo solui debent, fauoremque alimentorum pro se habent. (2) si creditor clerico debitore pauperior existit, quod itidem admitto, quia in genere in tali casu beneficium competentiae cessat. (3) Si clericus coniugatus est: hunc enim indignum priuilegiis clericalibus censent, quod ad nostra fora applicari non posse, quilibet videt. (4) Quando clericus est de fuga suspectus, quod etiam admittit HARTMANNVS HARTMANNI *lib. II. obs. pract. c. 2. obs. 4.* Hoc verotantum

§. XXI. Quia verò in honorem ministerii hic honos clericis debetur, ne ob *debrum* facile incarcerari queant, & prae-
 terea beneficium competentiae personalissimum sit, hinc per-
 se inde fluit (1) uxorem, viduam, aut liberos Pastorum benefi-
 cio competentiae non gaudere: (2) incarcerari quoque illos
 posse, nisi iure communi beneficio cessionis gaudeant z).

Est hoc bene-
 ficium perso-
 nalissimum.

§. XXII.

rum eo pertinet, vt possit incarcerari ad impediendam eius fugam,
 non vero, vt eo ipso amittat beneficium *cessionis* vel *competentiae*. Sed
 tam late extendunt dispositionem *dict. cap.*, vt omnem incarcerationem
 in eo ipso prohibitam esse credant, quod tamen vix inde euinci
 potest. (5) Si clericus negavit debitum, vt poenam scilicet mandacii,
 quia indignus est beneficio, qui negat beneficii fundamentum. (6)
 Si post condemnationem suscepit terminum, v. e. certo tempore
 soluere promisit, quia hoc modo *competentiae* beneficio renunciasse
 censetur. Sed cum plerique interpretes renunciationem non admit-
 tant, vix est, vt hanc quoque limitationem approbare possint: Ac-
 cedit, quod renunciatio, quia non praesumitur, sed expresse fieri
 debeat, inde vix colligi queat. (7) Si clericus heres sit debitoris, nec
 confecit inuentarium, quod praesumptio contra eum militet, ve-
 rum hodie sine difficultate ad iuratum ipecificationem admittendus
 erit. (8) Si actione reali conuenitur. (9) Si bona aliena, tanquam
 tutor vel gestor administravit &c.

§. XXI. 2) Privilegio *fori* enumeratae personae quidem gaudent. Quae perso-
 nae foro cle-
 ricorum pri-
 uilegiario
 gaudent.

Quod inter alios statuit *Braunsch. Kirch-Ordnung*, de a. 1799. art.
 14. §. 2. In den übrigen sollen die Prediger, deren Frauen und Kinder,
 von denen weltlichen Gerichtsbarkeiten, gänzlich eximiret seyn, dieselben
 auch insonderheit vor ihre Personen, wie auch die Küster und Schul-
 Diener, auf keine Land- und Forst-Gerichte citiret, sondern wenn diesel-
 be womit erweislich beschuldiget würden, solche Beschuldigung von denen
 Beamten und Superintendenten coniunctum untersuchen, die Strafe
 nach der Land-Ordnung dictiret, selbige aber der Kirchen zugewendet wer-
 den soll. Add. supra c. 11. §. 17. *lit. k. in not.* Ita etiam privilegia *fori*, aliaque,
 quae non sunt personalissima a Dd. familiae clericorum indulta fuere.
 vid. SCHILTER *instr. iur. canon. lib. 1. tit. 15. §. 8. ibique in not.* sed recte asse-
 rit Dn. LVDOVICI *in proc. Consistor. cap. V. §. 4.* illud in genere admitten-
 dum

Quid iuris, si clericus nomine ecclesiae obligaverit?

§. XXII. Denique multum quoque refert, vtrum clerici nomine proprio, an vero intuitu functionis ecclesiasticae contraxerint? Priori casu eis gaudent priuilegiis, de quibus haecenus actum est. Posteriori autem non se sed ecclesiam obligare voluerunt, quo casu non primario ad beneficia, quibus clerici qua tales gaudent respiciendum, sed recurrendum ad iura singularia ecclesiis debitoribus indulta, quae varia sunt zz), sed a meo scopo aliena.

Eisdem tamen non competit benef. competentiae. Debitum in rem ecclesiae versus esse debet.

dum non esse. Idem quoque de heredibus clericorum suo modo asseritur, vti IDEM d. l. §. 6. ostendit. Ast pudendum certe est, quod IAC. ANTON. MARTA in tr. de iurid. p. 4. cent. 1. cas. 44. asserit, priuilegium fori nimirum ad clericorum concubinas quoque extendendum esse. Sed haec omnia ex ea ratione facta & prorogata sunt, quia fori priuilegium mixtum est. Sic etiam alia priuilegia communicantur vxoribus & liberis, obseruante HERTIO de transitu priuileg. ad alios §. 15. & 19. ast non personalissimo, quibus annumeratur beneficium competentiae. HERTIO vs cit. l. §. ult. LAV TERB. de benef. compet. §. 7.

§. XXII. zz) Huc pertinet, quod ob aes alienum bona ecclesiastica, imo vasa sacra vendi possunt. aut. hoc ius porrectum C. de SS. eccles., quod vsurae leuissimae quadrantibus tantum creditoribus indulgeantur, eisque contenti esse iubeantur; per cit. auth. quod creditor ante omnia ostendere debeat, debitum in ecclesiae utilitatem versus fuisse, per cit. aut. in f. maxime si ad eius solutionem deueniri debeat ad alienationem rerum ecclesiasticarum B. STRYK. in vs. mod. tit. de reb. cred. §. 37. speciatim tamen in ordin. Mag. polit. c. 49. §. 22. hac de re ita cautum est. Es sollen weder die pia loca, wie sie Nahmen haben / noch die Städte hinfähro / ohne unsere oder unserer Magdeburgischen Regierung ausdrückliche Bewilligung / Geld auf Zinse zu entlehen befugt seyn / da aber solches / vor publication dieser Ordnung / geschehen wäre / soll so wohl denen piis locis, als Städten / das beneficium l. ciuitas ff. de reb. cred. derogestalt in staten kommen / das die Zahlung ehe nicht wider sie erkannt / noch vollstreckt werde / bis die Gläubiger zur Günge beybracht / das das Anlehen in deere piorum locorum, oder der Städten scheinbahren Ruzen verwendet worden / ob auch gleich bey Stifftern das ganze Capitel / bey Clößtern die Aebte oder Pröbste und conuentualen / und bey den Städten die Bieretls- und Gemeinheits- Meister in das Anlehen ihre Vollwort gegeben / zu dessen Verbringung denen Gläubigern die Raths- und andern Rath- nungen zu ediren seyn / &c. Reliqua iura ecclesiis, aere alieno obrutis, competentia lubens praetereo, qui clericis tantum, & non ecclesiis ius dicere volui, aliis haec spartam commendans.

S. D. G.

CLARISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
DN. CANDIDATO.

S. P. D.

IVST. HENNING. BOEHMER, D.

E A occupauerat olim omnium animos sententia, clericos
immunitatem in omnibus, quae oneri illis esse queunt,
sibi vindicare posse: tum quod legum civilium vinculis
profus essent soluti; tum etiam quod fors Dei, & res spiritua-
lis nominari deberent, quae iure ipso diuino immunitatem quan-
dam habere credebatur. Accedebat noua ratio, quod Episcopi,
Abbatibus, aliique Theologi primarii iuris canonici interpretes
essent, qui in dilatandis priuilegiis clericorum propriam agebant
causam, & quorum tradita Legistae, quo olim nomine iuris
Romani interpretes insignire solebant, sine iudicio & examine
suscipiebant, & defendebant. Rariores erant, qui ad exem-
plum PETRI de FERRARIIS eis se opponebant, tum quia scie-
bant, se erabrones irritaturos esse; tum etiam quia adeo logico
destituti erant iudicio, ut de argumentorum ponderibus iudicare
non possent. Monstra opinionum sunt, quas de priuilegiis cle-
ricorum

riorum adferunt NICOLAUS de GRASSIS, FELICIANVS
 de OLIVA, ALEXANDER SPERELVS aliique, quos enar-
 rare admodum prolixum foret. Quauis vero ab eiusmodi quis-
 quiliis in multis capitibus hodie repurgata sit iurisprudencia, non
 desunt tamen, qui quandoque antiquata regustare, & sub prae-
 textu opinionum communium erronea recoquere intendunt. In
 doctrina de clerico debitore manifestum deprehenditur huius
 rei vestigium, prout in hac dissertatione Tua CLARISSIME
 CANDIDATE, egregie ostendisti. Postquam enim per aliquot
 annos & in hac & in aliis academiis illis disciplinis, quae in me-
 lius mentem formare possint, praesertim vero iuri egregiam de-
 disti operam talemque & vita, & moribus, & alacritate animi
 TE praebuisti, ut alii praesertim TE intuerentur, & ex for-
 mula TVA viuere cuperent, iter illud, quod aliis immensum
 videtur, felici co-actu, cui nihil inuium, absoluisti, ut portum
 securus subire posses. Quod ut ostenderes, subiicisti TE con-
 suctis examinibus, in quibus eruditionem TVAM Facultati no-
 strae sufficienter probasti, simulque desiderasti, ut publico quo-
 que TE examini sistere posses. Tale itaque thema elegisti, in
 quo rationes veras iuris a falsis, solidas ab erroneis, & super-
 ficialiis discernere, & quam caute inter tot fluctus in praxi pro-
 cedi debeat, demonstrare posses. Conatus ex voto cessit, nec
 vino vendibili suspensa hedera opus est. Sicuti vero hoc ipsum
 praesertim mihi, cuius conuictu & aedibus hactenus usus es,
 non potuit non pergratum accidere, ita binis verbis etiam de
 egregiis Tuis conatibus TIBI gratulor, & quaeuis fausta, sa-
 luti TVAE inseruiencia, omni animi impetu, TIBI apprecor.
 Vale. Dab. in Academia Fridericiana d. XXVII. Nou.
 MDCCXV.

Halle, Diss., 1775 A-B

ULB Halle

3

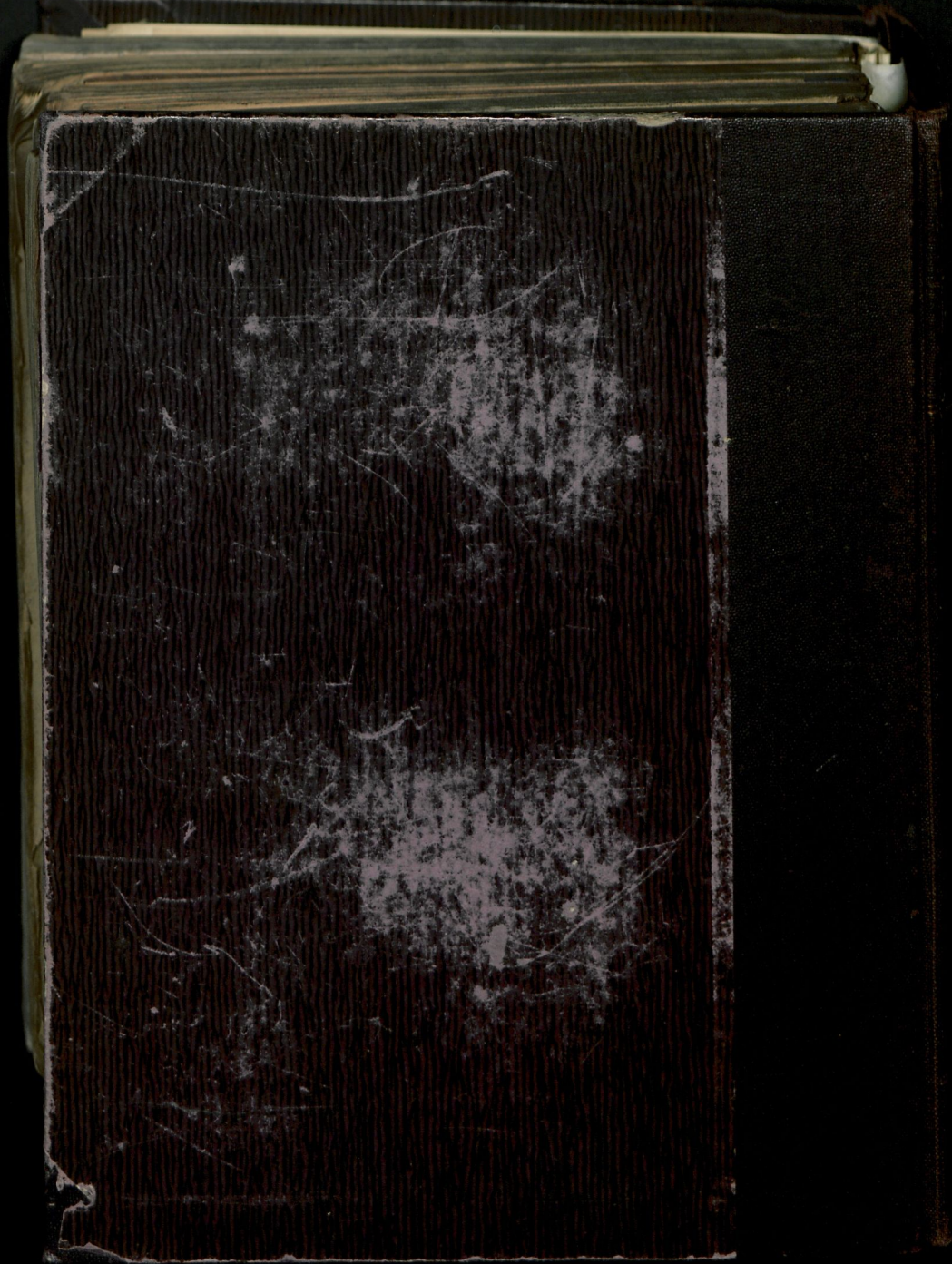
004 526 937

f

Sb.

22952¹²

1715

16
2

IO INAVGVRALIS IVRIDICA
DE

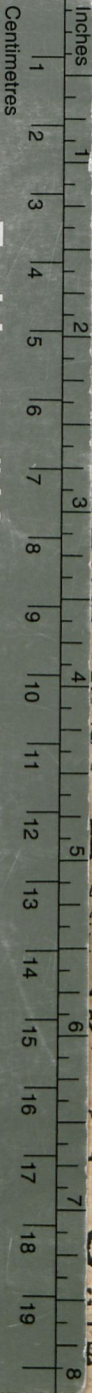
RICO DE- ITORE

Farbkarte #13

Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black

B.I.G.

QVAM
T. O. M. ANNVENTE
E MAGNIFICENTISSIMO
MO PRINCIPE AC DOMINO
NO CAROLO

BORVSSIAE, MARCHIONE
NDENBURG. RELIQA
IA FRIDERICIANA
ET AVCTORITATE ILLVSTRIS
CTORVM ORDINIS

MODERANTE
HENNING. BÖHMERO

ALAT. CAESAR. REGIAE MAI. BO-
ARIO AVLICO, ET PROFESSORE
VRIS ORDINARIO

ADV DOCTORALI
ROOVE IVRE HONORIBVS ET PRIVI-
LIS RITE CAPESSENDIS

XXX. NOVEMBR. MDCCXV.
VDITORIO MAIORI
ANTE-ET POMERIDIANIS
TORVM DISQVISITIONI SVBMITTIT

AVCTOR
COBVS

COLON. AD RHEN.

pis IO. GRVNERI, Acad. Typogr. Recusa 1722.

